

Ocena programowa

Profil praktyczny

Raport samooceny

Nazwa i siedziba uczelni prowadzącej oceniany kierunek studiów:

Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku

38-500 Sanok, ul. Mickiewicza 21

Spis treści

Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów	4
Prezentacja uczelni	18
Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu praktycznym	19
Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się	19
Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się	25
Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie	28
Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry	36
Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie	42
Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku	48
Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku	51
Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia	53
Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach	57
Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów	58
Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów	64
Część III. Załączniki	64
Załącznik nr 1. Zestawienia dotyczące ocenianego kierunku studiów	65
Załącznik nr 2. Wykaz materiałów uzupełniających	74

Nazwa ocenianego kierunku studiów: *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*

1. Poziom/y studiów: studia pierwszego stopnia, studia drugiego stopnia
2. Forma/y studiów: stacjonarne
3. Nazwa dyscypliny, do której został przyporządkowany kierunek: **nauki leśne**

W przypadku przyporządkowania kierunku studiów do więcej niż 1 dyscypliny:

Studia I°

- a. Nazwa dyscypliny wiodącej, w ramach której uzyskiwana jest ponad połowa efektów uczenia się wraz z określeniem procentowego udziału liczby punktów ECTS dla dyscypliny wiodącej w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na kierunku.

Nazwa dyscypliny wiodącej	Punkty ECTS	
	liczba	%
nauki leśne	116	55

- b. Nazwy pozostałych dyscyplin wraz z określeniem procentowego udziału liczby punktów ECTS dla pozostałych dyscyplin w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na kierunku.

L.p.	Nazwa dyscypliny	Punkty ECTS	
		liczba	%
1	rolnictwo i ogrodnictwo	73	35
2	zootechnika i rybactwo	21	10

Studia II°

- a. Nazwa dyscypliny wiodącej, w ramach której uzyskiwana jest ponad połowa efektów uczenia się wraz z określeniem procentowego udziału liczby punktów ECTS dla dyscypliny wiodącej w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na kierunku.

Nazwa dyscypliny wiodącej	Punkty ECTS	
	liczba	%
nauki leśne	66	55

- b. Nazwy pozostałych dyscyplin wraz z określeniem procentowego udziału liczby punktów ECTS dla pozostałych dyscyplin w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na kierunku.

L.p.	Nazwa dyscypliny	Punkty ECTS	
		liczba	%
1	rolnictwo i ogrodnictwo	42	35
2	zootechnika i rybactwo	12	10

Na studiach prowadzone jest kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela

TAK NIE

Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów

Efekty uczenia się na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*, dla studiów pierwszego stopnia w odniesieniu do charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 Polskiej Ramy Kwalifikacji

Kod składnika opisu	Opis kierunkowego efektu uczenia się
Wiedza: absolwent zna i rozumie	
EK-K_W01	ma ogólną wiedzę z zakresu nauk podstawowych o charakterze aplikacyjnym dostosowaną do zagadnień związanych z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_W02	zna podstawowe uwarunkowania ekonomiczne, prawne i społeczne funkcjonowania rolnictwa i leśnictwa oraz zasady ochrony przyrody w kraju i Unii Europejskiej
EK-K_W03	posiada wiedzę dotyczącą metod zarządzania, marketingu, organizacji, ewidencji i analizy efektywności procesów gospodarczych w rolnictwie i leśnictwie oraz zadań instytucji samorządowych, państwowych i finansowych funkcjonujących w tych obszarach
EK-K_W04	zna genezę, systematykę, skład i funkcje gleb oraz siedlisk leśnych, a także podstawowe prawa żywienia i nawożenia roślin
EK-K_W05	identyfikuje zjawiska i procesy zachodzące w atmosferze, hydrosferze i litosferze, zna podstawy klimatologii oraz czynniki decydujące o wodochronnej funkcji lasu
EK-K_W06	ma podstawową wiedzę z zakresu biologii, ekologii i fizjologii roślin, grzybów, zwierząt hodowlanych i leśnych, ich roli w ekosystemach, zależnościach między nimi i oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze
EK-K_W07	opisuje podstawowe teorie dziedziczenia cech organizmów, funkcjonowania genów, zasady inżynierii genetycznej, mikoryzacji drzew, zna organizmy modyfikowane genetycznie
EK-K_W08	charakteryzuje podstawowe produkty użytkowania lasu, ubocznego użytkowania lasu i gospodarki łowieckiej, opisuje procesy konserwacji i przechowywania surowców, produktów roślinnych i zwierzęcych
EK-K_W09	zna systematykę i funkcjonowanie mikroorganizmów, ich wpływ na przebieg procesów w środowisku rolniczym i leśnym oraz możliwość wykorzystania drobnoustrojów w procesach przetwórstwa żywności
EK-K_W10	zna objawy, przebieg i sposoby zwalczania chorób roślin uprawnych i lasu powodowanych przez drobnoustroje i owady, metody określania stopnia zagrożenia gradacjami szkodników i sposoby ich zwalczania, ma wiedzę o sposobach prognozowania i ograniczania zagrożenia pożarowego oraz walki z pożarami lasu
EK-K_W11	ma podstawową wiedzę o wykorzystaniu innowacyjnych technik w gospodarce w ekosystemach rolnych i leśnych (GIS, SIP, grafika inżynierska, programy informatyczne wykorzystywane w rolnictwie i leśnictwie)
EK-K_W12	posiada wiedzę o metodach pomiaru drzew i drzewostanów oraz urządzaniu gospodarstwa leśnego, posiada wiedzę o budowie drewna, jego właściwościach, ochronie i zmienności zależnie od warunków środowiska i sposobu gospodarowania drzewostanem, posiada wiedzę z zakresu brokerstwa, oceny jakości i udziału sortymentów wg klasyfikacji krajowej i międzynarodowej, zna metody konserwacji drewna
EK-K_W13	opisuje podstawowe pojęcia, metody i efekty hodowli roślin i hodowli lasu, ma podstawową wiedzę o planowaniu i prowadzeniu doświadczeń polowych, prac szkółkarskich
EK-K_W14	zna podstawowe pojęcia z zakresu fizjologii zwierząt hodowlanych, żywienia oraz ich użytkowania, posiada wiedzę na temat gospodarowania populacjami zwierzyny leśnej zgodnie z wymogami

	stabilności ekosystemów
EK-K_W15	zna budowę i zastosowanie podstawowych maszyn i urządzeń stosowanych w gospodarce w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_W16	charakteryzuje zagrożenia ekosystemów rolniczych i leśnych (biotyczne, abiotyczne i antropogeniczne) oraz opisuje metody ich zapobiegania, ograniczania, zna metody waloryzacji siedlisk oraz rozumie znaczenie zachowania bioróżnorodności, opisuje czynniki i mechanizmy warunkujące przestrzenne rozmieszczenie organizmów na ziemi
EK-K_W17	charakteryzuje wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, zna rolę lasu dla rozwoju cywilizacyjnego i funkcjonowania człowieka, dostrzega możliwość wykorzystania środków unijnych w działalności rolniczej i leśnej dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich
EK-K_W18	zna zasady bezpiecznej eksploatacji, obsługi i utrzymania maszyn, urządzeń rolniczych i leśnych oraz podstawowe wymagania techniczne stawiane obiektom związanym z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_W19	ma podstawową wiedzę w zakresie podstaw towaroznawstwa produktów roślinnych i zwierzęcych oraz systemów zarządzania jakością w rolnictwie i leśnictwie, posiada ogólną wiedzę na temat oceny i standaryzacji surowców rolniczych i leśnych, ich znaczenia dla procesów logistycznych
EK-K_W20	zna podstawowe pojęcia i zasady z zakresu ochrony własności przemysłowej, prawa autorskiego i prasowego
EK-K_W21	zna zasady prawne i organizacyjne związane z prowadzeniem i rozwijaniem działalności gospodarczej ukierunkowanej na racjonalne wykorzystanie zasobów ekosystemów rolnych i leśnych
EK-K_W22	posiada wiadomości na temat zasad zdrowego trybu życia i promocji zdrowia
Umiejętności: absolwent potrafi	
EK-K_U01	potrafi wykorzystać w praktyce dokumentację, instrukcje, bazy danych, akty prawne i inne opracowania związane z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_U02	prezentuje własne poglądy z wykorzystaniem różnych form i metod oraz uczestniczy w dyskusji celem osiągnięcia wspólnego stanowiska, przekazuje zdobytą wiedzę w sposób logiczny i uporządkowany
EK-K_U03	potrafi pozyskiwać, przetwarzać, integrować, prezentować oraz dokumentować w wersji elektronicznej informacje związane z prowadzeniem gospodarki w ekosystemach rolnych i leśnych z wykorzystaniem aktualnie stosowanych technologii informatycznych i aplikacji
EK-K_U04	dokonyuje pomiarów i wyznacza wartości oraz ocenia wiarygodność podstawowych wielkości fizycznych i chemicznych, wykonuje proste zadanie inżynierskie związane z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych, analizuje wyniki i wyciąga wnioski
EK-K_U05	wykorzystuje metody statystyki matematycznej do opisu zjawisk zachodzących w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_U06	rozpoznaje najbardziej rozpowszechnione gatunki grzybów, roślin, ich części (np. nasiona, owoce, liście itp.), gatunki wskaźnikowe oraz rasy zwierząt hodowlanych i gatunki zwierząt leśnych
EK-K_U07	ocenia las jako środowisko życia zwierząt w kontekście prowadzenia gospodarki populacjami zwierząt łownych, przeprowadza ich inwentaryzację oraz umie zastosować środki przeciwdziałania szkodom w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_U08	potrafi zaplanować, wykonać, nadzorować zabiegi związane z hodowlą roślin rolniczych i lasu, nasiennictwem i szkółkarstwem, umie dobrać odpowiednie środki techniczne, metody i technologie do wykonania zabiegów hodowlanych
EK-K_U09	przedstawia reakcje chemiczne za pomocą równań i wykonuje obliczenia chemiczne oraz umie korzystać z podstawowych technik laboratoryjnych, analizuje mechanizmy regulacji procesów fizjologicznych przez czynniki endo- i egzogenne na różnych poziomach organizacji rośliny
EK-K_U10	potrafi wykonać kompleksową inwentaryzację i ocenę ekosystemów rolnych i leśnych, opracować plany gospodarcze, zaproponować i uzasadnić optymalne rozwiązania dotyczące ich rozwoju i

	ochrony, umie wykorzystać podstawowe procedury analityczne stosowane w monitoringu środowiska i dokonać prawidłowej interpretacji
EK-K_U11	rozpoznaje podstawowe typy gleb i nawozów oraz wykonuje oznaczenia właściwości fizykochemicznych gleb i stanu odżywienia roślin, oblicza potrzeby nawozowe roślin, wykonuje diagnozę siedlisk oraz waloryzuje ich przydatność do produkcji rolniczej i leśnej
EK-K_U12	dokonuje pomiaru podstawowych parametrów charakteryzujących drzewostany, potrafi rozpoznać drewno podstawowych gatunków drzew na podstawie cech anatomicznych oraz makrostruktury, określić jego fizyczne i mechaniczne właściwości, określić jakość surowca drzewnego i udział sortymentów według klasyfikacji krajowej i międzynarodowej, umie rozpoznać podstawowe surowce niedrzewne oraz określić ich podstawowe właściwości posługując się odpowiednimi metodami i przyrządami
EK-K_U13	posługuje się miernikami społeczno-ekonomicznymi i stosuje rachunek ekonomiczny w podejmowaniu decyzji w zakresie działalności gospodarczej oraz prowadzi uproszczoną ewidencję, sporządza wnioski o dopłaty i biznesplany, umie opracować i udostępnić produkt i usługę agroturystyczną oraz potrafi analizować przyczyny i przebieg konkretnych procesów i zjawisk społecznych
EK-K_U14	potrafi wykonywać zadania projektowe i planistyczne, potrafi opracować plan urządzenia gospodarstwa leśnego wykorzystując istniejące zasoby geodezyjno-kartograficzne, posiada znajomość obsługi Systemu Informacji Przestrzennej oraz umie posługiwać się urządzeniami elektronicznymi: GPS, rejestrator, dalmierz, wysokościomierz
EK-K_U15	interpretuje zjawiska zachodzące w ekosystemach rolnych i leśnych pod wpływem mikroorganizmów, rozpoznaje choroby i szkodniki oraz gatunki podlegające ochronie, planuje przeprowadzenie właściwej ochrony roślin uprawnych i lasu z uwzględnieniem zasad BHP
EK-K_U16	ocenia rolę właściwego żywienia zwierząt hodowlanych oraz określa czynniki wpływające na dobrostan zwierząt
EK-K_U17	potrafi ocenić stanowisko pracy w aspekcie ergonomii oraz bezpieczeństwa i higieny pracy oraz wykorzystać dostępne metody do planowania profilaktyki bezpieczeństwa pracy w rolnictwie i leśnictwie
EK-K_U18	posiada umiejętność zarządzania i podejmowania decyzji, porównuje systemy i technologie produkcji rolniczej oraz leśnej pod kątem ich ekonomicznej efektywności oraz oddziaływania na środowisko i jakość żywności
EK-K_U19	potrafi zaplanować, zorganizować i nadzorować zabiegi związane z procesami i technologiami stosowanymi w gospodarce w ekosystemach rolnych i leśnych, umie zastosować odpowiednie środki techniczne, metody i technologie do wykonania tych zabiegów
EK-K_U20	interpretuje parametry użytkowe, utrzymuje, eksploatuje wybrane urządzenia i maszyny stosowane w gospodarce w ekosystemach rolnych i leśnych, a także ocenia ich zagrożenie dla ludzi
EK-K_U21	potrafi stosować w praktyce instrukcje, dokumentacje, normy, standardy i inne opracowania związane z prowadzeniem gospodarki w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_U22	posiada umiejętności przygotowania typowych prac pisemnych w języku polskim i obcym z zakresu treści nauczania powiązanych z tematem pracy dyplomowej
EK-K_U23	posiada umiejętności przygotowania wystąpień ustnych w języku polskim i języku obcym z zakresu treści nauczania powiązanych z tematem pracy dyplomowej
EK-K_U24	posiada umiejętności językowe w zakresie gospodarki w ekosystemach rolnych i leśnych na poziomie B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego
EK-K_U25	posiada umiejętności ruchowe z zakresu różnych form aktywności fizycznej (rekreacyjnych, zdrowotnych, sportowych i estetycznych)
Kompetencje społeczne: absolwent jest gotów do	
EK-K_K01	rozumie potrzebę ustawicznego podnoszenia kwalifikacji oraz ciągłego doksztalcania się w zakresie

	wykonywanego zawodu
EK-K_K02	potrafi określić priorytety służące realizacji zadań, pracuje w zespole (odgrywając w nim różne role) lub samodzielnie, ma świadomość potrzeby kształtowania postaw prospołecznych i obywatelskich, rozumie potrzebę dbałości o zdrowie i sprawność fizyczną
EK-K_K03	ma świadomość ryzyka podejmowanych działań związanych z wykonywanym zawodem, jest odpowiedzialny za bezpieczeństwo pracy własnej i innych, potrafi przygotować stanowisko pracy, ma świadomość etycznej i prawnej odpowiedzialności za jakość gospodarki w ekosystemach rolnych i leśnych oraz jej wpływu na stan środowiska naturalnego
EK-K_K04	potrafi myśleć i działać kreatywnie oraz jest ukierunkowany do aktywnego życia społecznego i zawodowego na terenach wiejskich

a) Tabela zgodności* kierunkowych efektów uczenia się (EK-K) z charakterystyką drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 Polskiej Ramy Kwalifikacji

Charakterystyki drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 Polskiej Ramy Kwalifikacji			Kierunkowy efekt uczenia się (EK-K) odpowiadający efektowi uczenia się zawartemu w charakterystykach drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 PRK
Kategoria opisowa – aspekty o podstawowym znaczeniu	Kod składnika opisu	Poziom 6	
Kategoria charakterystyki efektów uczenia się - Wiedza: absolwent zna i rozumie			
Zakres i głębokość – kompletność perspektywy poznawczej i zależności	P6S_WG	w zaawansowanym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące podstawową wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne oraz wybrane zagadnienia z zakresu wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu studiów, a w przypadku studiów o profilu praktycznym – również zastosowania praktyczne tej wiedzy w działalności zawodowej związanej z ich kierunkiem	EK-K_W01 EK-K_W02 EK-K_W04 EK-K_W05 EK-K_W07 EK-K_W11 EK-K_W12 EK-K_W13 EK-K_W15 EK-K_W18 EK-K_W19 EK-K_W22
Kontekst uwarunkowania, skutki	P6S_WK	fundamentalne dylematy współczesnej cywilizacji, podstawowe ekonomiczne, prawne, etyczne i inne uwarunkowania różnych rodzajów działalności zawodowej związanej z kierunkiem studiów, w tym podstawowe pojęcia i zasady z zakresu ochrony własności przemysłowej i prawa autorskiego, podstawowe zasady tworzenia i rozwoju różnych form przedsiębiorczości	EK-K_W03 EK-K_W06 EK-K_W08 EK-K_W09 EK-K_W10 EK-K_W14 EK-K_W16 EK-K_W17 EK-K_W21
Kategoria charakterystyki efektów uczenia się - Umiejętności: absolwent potrafi			
Wykorzystanie wiedzy – rozwiązywane problemy	P6S_UW	wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz wykonywać zadania w warunkach nie	EK-K_U01 EK-K_U04 EK-K_U05

i wykonywane zadania		w pełni przewidywalnych przez: <ul style="list-style-type: none"> - właściwy dobór źródeł i informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy i syntezy tych informacji, - dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno- -komunikacyjnych wykorzystywać posiadaną wiedzę - formułować i rozwiązywać problemy oraz wykonywać zadania typowe dla działalności zawodowej związanej z kierunkiem studiów	EK-K_U06 EK-K_U09 EK-K_U10 EK-K_U11 EK-K_U13 EK-K_U16
Komunikowanie się – odbieranie i tworzenie wypowiedzi, upowszechnianie wiedzy w środowisku naukowym i posługiwanie się językiem obcym	P6S_UK	komunikować się z otoczeniem z użyciem specjalistycznej terminologii, brać udział w debacie – przedstawiać i oceniać różne opinie i stanowiska oraz dyskutować o nich, posługiwać się językiem obcym na poziomie B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego	EK-K_U02 EK-K_U17 EK-K_U20 EK-K_U21 EK-K_U22 EK-K_U23 EK-K_U24
Organizacja pracy – planowanie i praca zespołowa	P6S_UO	planować i organizować pracę indywidualną oraz w zespole współdziałać z innymi osobami w ramach prac zespołowych (także o charakterze interdyscyplinarnym)	EK-K_U03 EK-K_U07 EK-K_U08 EK-K_U09 EK-K_U12 EK-K_U18 EK-K_U19
Uczenie się – planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób	P6S_UU	samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie	EK-K_U14 EK-K_U15 EK-K_U25
Kategoria charakterystyki efektów uczenia się – Kompetencje społeczne: absolwent jest gotów do			
Oceny – krytyczne podejście	P6S_KK	krytycznej oceny posiadanej wiedzy i odbieranych treści uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych oraz zasięgania opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu	EK-K_K01 EK-K_K03
Odpowiedzialność – wypełnianie zobowiązań społecznych i działanie na rzecz interesu publicznego	P6S_KO	wypełniania zobowiązań społecznych, współorganizowania działalności na rzecz środowiska społecznego inicjowania działań na rzecz interesu publicznego myślenia i działania w sposób przedsiębiorczy	EK-K_K02
Rola zawodowa – niezależność i rozwój etosu	P6S_KR	odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych, w tym: - przestrzegania zasad etyki zawodowej i wymagania tego od innych, - dbałości o dorobek i tradycje zawodu	EK-K_K04

* UWAGA: ze sporządzonej tabeli musi wynikać, że efekty kierunkowe pokrywają wszystkie istotne komponenty zbioru efektów kształcenia zdefiniowanych dla danego obszaru kształcenia. Niedopuszczalne jest zatem pozostawienie niewypełnionych wierszy w ostatniej kolumnie.

Objaśnienie oznaczeń stosowanych we wszystkich tabelach:

EK-K – kierunkowe efekty kształcenia

W (po podkreślniku) – kategoria wiedzy

U (po podkreślniku) – kategoria umiejętności

K (po podkreślniku) – kategoria kompetencji społecznych

numer efektu w obrębie danej kategorii, zapisany w postaci dwóch cyfr dziesiętnych (numery 1-9 są poprzedzone cyfrą 0).

b) Tabela zgodności* kierunkowych efektów uczenia się (EK_K) z charakterystyką drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 Polskiej Ramy Kwalifikacji umożliwiających uzyskanie kompetencji inżynierskich (tzw. tabela pokrycia kompetencji inżynierskich przez kierunkowe efekty uczenia się)

Charakterystyki drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 Polskiej Ramy Kwalifikacji – kompetencje inżynierskie			Kierunkowy efekt uczenia się (EK-K) odpowiadający efektowi uczenia się zawartemu w charakterystykach drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 PRK- kompetencje inżynierskie
Kategoria opisowa – aspekty o podstawowym znaczeniu	Kod składnika opisu	Poziom 6	
Kategoria charakterystyki efektów uczenia się – Wiedza: absolwent zna i rozumie			
Zakres i głębokość – kompletność perspektywy poznawczej i zależności	P6S_WG	podstawowe procesy zachodzące w cyklu życia urządzeń, obiektów i systemów technicznych	EK-K_W01 EK-K_W04 EK-K_W05 EK-K_W06 EK-K_W07 EK-K_W08 EK-K_W09 EK-K_W10 EK-K_W11 EK-K_W12 EK-K_W13 EK-K_W14 EK-K_W15 EK-K_W16 EK-K_W18 EK-K_W19
Kontekst uwarunkowania, skutki	P6S_WK	ogólne zasady tworzenia i rozwoju form indywidualnej przedsiębiorczości	EK-K_W02 EK-K_W03 EK-K_W17 EK-K_W20 EK-K_W21
Kategoria charakterystyki efektów uczenia się – Umiejętności: absolwent potrafi			
Wykorzystanie wiedzy	P6S_UW	planować i przeprowadzać eksperymenty, w tym pomiary i symulacje komputerowe, interpretować uzyskane wyniki i	EK-K_U01 EK-K_U02

rozwiązywane problemy i wykonywane zadania	wyciągać wnioski	EK-K_U03
	przy identyfikacji i formułowaniu specyfikacji zadań inżynierskich oraz ich rozwiązywaniu: – wykorzystywać metody analityczne, symulacyjne i eksperymentalne, – dostrzegać ich aspekty systemowe i pozatechniczne, – dokonywać wstępnej oceny ekonomicznej proponowanych rozwiązań i podejmowanych działań inżynierskich	EK-K_U01 EK-K_U03 EK-K_U04 EK-K_U05 EK-K_U06 EK-K_U09 EK-K_U11 EK-K_U12 EK-K_U13 EK-K_U15 EK-K_U16 EK-K_U17 EK-K_U18 EK-K_U20
	dokonywać krytycznej analizy sposobu funkcjonowania istniejących rozwiązań technicznych i ocenić te rozwiązania	EK-K_U01 EK-K_U02 EK-K_U22 EK-K_U23
	projektować – zgodnie z zadaną specyfikacją – oraz wykonywać typowe dla kierunku studiów proste urządzenie, obiekt, system lub realizować procesy, używając odpowiednio dobranych metod, technik, narzędzi i materiałów	EK-K_U04 EK-K_U07 EK-K_U08
	rozwiązywać praktyczne zadania inżynierskie wymagające korzystania ze standardów i norm inżynierskich oraz stosowania technologii właściwych dla kierunku studiów, wykorzystując doświadczenie zdobyte w środowisku zajmującym się zawodowo działalnością inżynierską	EK-K_U04 EK-K_U05 EK-K_U06 EK-K_U07 EK-K_U08 EK-K_U10 EK-K_U14 EK-K_U17 EK-K_U19 EK-K_U20 EK-K_U21
	wykorzystywać zdobyte w środowisku zajmującym się zawodowo działalnością inżynierską doświadczenie związane z utrzymaniem urządzeń, obiektów i systemów technicznych typowych dla kierunku studiów	EK-K_U08 EK-K_U10 EK-K_U12 EK-K_U14 EK-K_U17 EK-K_U18 EK-K_U19

* UWAGA: ze sporządzonej tabeli musi wynikać, że efekty kierunkowe pokrywają wszystkie istotne komponenty zbioru kompetencji inżynierskich. Niedopuszczalne jest zatem pozostawienie niewypełnionych wierszy w ostatniej kolumnie.

Objaśnienie oznaczeń stosowanych we wszystkich tabelach:

EK-K – kierunkowe efekty uczenia się;

W (po podkreślniku) – kategoria wiedzy

U (po podkreślniku) – kategoria umiejętności

K (po podkreślniku) – kategoria kompetencji społecznych

numer efektu w obrębie danej kategorii, zapisany w postaci dwóch cyfr dziesiętnych (numery 1-9 są poprzedzone cyfrą 0).

Inż – oznacza kwalifikacje inżynierskie określone w rozporządzeniu MNiSW w sprawie PRK

I. Zakładane efekty uczenia się w odniesieniu do charakterystyk drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 7 Polskiej Ramy Kwalifikacji

Wykaz zakładanych efektów uczenia się:

Kod składnika opisu	Opis kierunkowego efektu uczenia się
Wiedza: absolwent zna i rozumie	
EK-K_W01	Ma poszerzoną wiedzę z zakresu nauk szczegółowych o charakterze aplikacyjnym dostosowaną do zagadnień związanych z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_W02	Zna uwarunkowania ekonomiczne, prawne i społeczne funkcjonowania rolnictwa i leśnictwa oraz zasady ochrony przyrody i edukacji ekologicznej w kraju i Unii Europejskiej
EK-K_W03	Posiada pogłębioną wiedzę dotyczącą metod zarządzania, marketingu, organizacji, ewidencji i analizy efektywności procesów gospodarczych w rolnictwie i leśnictwie oraz zadań instytucji samorządowych, państwowych, finansowych i organizacji pozarządowych funkcjonujących w tych obszarach
EK-K_W04	Ma pogłębioną wiedzę o wpływie siedliska oraz czynników abiotycznych, biotycznych i antropogenicznych na wzrost, przyrost, produktywność, stabilność i zamieranie drzewostanów, a także wpływie globalnych zmian środowiskowych na ekosystemy leśne
EK-K_W05	Ma rozszerzoną wiedzę w zakresie identyfikacji zjawisk i procesów zachodzących w środowisku rolniczym i leśnym z uwzględnieniem uwarunkowań regionalnych
EK-K_W06	Ma pogłębioną wiedzę z zakresu biologii, ekologii i fizjologii roślin drzewiastych i uprawnych, grzybów, zwierząt hodowlanych i leśnych, ich roli w ekosystemach, zależnościach między nimi i oddziaływaniu na środowisko przyrodnicze
EK-K_W07	Charakteryzuje produkty użytkowania lasu, ubocznego użytkowania lasu i gospodarki łowieckiej, opisuje procesy konserwacji i przechowywania surowców, produktów roślinnych i zwierzęcych
EK-K_W08	Ma ugruntowaną wiedzę o planowaniu i prowadzeniu doświadczeń i eksperymentów przyrodniczych, prac szkółkarskich oraz opisuje pojęcia, metody i efekty hodowli roślin, lasu i zwierząt
EK-K_W09	Zna objawy, przebieg i sposoby zwalczania chorób roślin uprawnych i lasu powodowanych przez drobnoustroje i owady, metody określania stopnia zagrożenia gradacjami szkodników i sposoby ich zwalczania, ma wiedzę o sposobach prognozowania i ograniczania zagrożenia pożarowego oraz walki z pożarami lasu
EK-K_W10	Posiada rozszerzoną wiedzę o wykorzystaniu innowacyjnych technik i technologii w gospodarce w ekosystemach rolnych i leśnych (GIS, SILP, grafika inżynierska, programy informatyczne wykorzystywane w rolnictwie i leśnictwie)
EK-K_W11	Posiada praktyczną wiedzę o nowoczesnych metodach pomiaru drzew i drzewostanów oraz urządzaniu gospodarstwa leśnego, ochronie i zmienności ekosystemów zależnie od warunków środowiska i sposobu gospodarowania w drzewostanach,
EK-K_W12	Posiada praktyczną wiedzę z zakresu hodowli zwierząt gospodarskich, ich żywienia oraz użytkowania, a także poszerzoną wiedzę na temat gospodarowania populacjami zwierzyny leśnej zgodnie z wymogami stabilności ekosystemów

EK-K_W13	Charakteryzuje zagrożenia ekosystemów rolniczych i leśnych, w tym populacji zwierząt oraz zna metody analizy i zarządzania ryzykiem w ekosystemach
EK-K_W14	Charakteryzuje wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, zna rolę gospodarki rolnej i leśnej dla rozwoju tych obszarów i jakości życia człowieka, dostrzega możliwości wykorzystania środków unijnych w działalności rolniczej i leśnej dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich
EK-K_W15	Posiada praktyczną wiedzę w zakresie bezpiecznej eksploatacji, obsługi i utrzymania maszyn, urządzeń rolniczych i leśnych oraz wymagań technicznych stawianych obiektom związanym z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_W16	Ma wiedzę w zakresie podstaw towaroznawstwa produktów roślinnych i zwierzęcych, mikrobiologii żywności oraz systemów zarządzania jakością w rolnictwie i leśnictwie, posiada wiedzę na temat oceny i standaryzacji surowców rolniczych i leśnych,
EK-K_W17	Zna podstawowe pojęcia i zasady z zakresu ochrony własności przemysłowej, prawa autorskiego i prasowego
EK-K_W18	Zna zasady prawne i organizacyjne związane z prowadzeniem i rozwijaniem działalności gospodarczej, w tym agroturystycznej, ukierunkowanej na racjonalne wykorzystanie zasobów ekosystemów rolnych i leśnych
Umiejętności: absolwent potrafi	
EK-K_U01	Potrafi wykorzystać w praktyce dokumentację, instrukcje, bazy danych, akty prawne i inne opracowania związane z gospodarowaniem w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_U02	Prezentuje własne poglądy z wykorzystaniem różnych form i metod oraz uczestniczy w dyskusji celem osiągnięcia wspólnego stanowiska, przekazuje zdobytą wiedzę w sposób logiczny i uporządkowany
EK-K_U03	Potrafi biegle pozyskiwać, przetwarzać, integrować, prezentować oraz dokumentować w wersji elektronicznej informacje związane z prowadzeniem gospodarki w ekosystemach rolnych i leśnych z wykorzystaniem aktualnie stosowanych technologii informatycznych i aplikacji, w tym technik innowacyjnych
EK-K_U04	Wykonuje złożone zadanie inżynierskie związane z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych, analizuje wyniki i wyciąga wnioski
EK-K_U05	Wykorzystuje metody statystyki matematycznej do opisu zjawisk zachodzących w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_U06	Potrafi określić zbiorowisko roślinne, zidentyfikować siedlisko rolne i leśne oraz siedlisko przyrodnicze i wskazać jego znaczenie w gospodarce, dostrzega reakcje ekosystemów na globalne zmiany środowiska i ocenia ich znaczenie gospodarcze
EK-K_U07	Potrafi ocenić przydatność ekosystemów do prowadzenia produkcji zwierzęcej i gospodarki populacjami zwierząt łownych. Umie zastosować środki przeciwdziałania szkodom w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_U08	Potrafi zastosować w praktyce postęp biologiczny w produkcji roślinnej, zwierzęcej i leśnej dla osiągnięcia wyższego poziomu produkcyjnego (ilościowego i jakościowego)
EK-K_U09	Umie korzystać z technik laboratoryjnych oraz prowadzi badania z wykorzystaniem dostępnych metod analizy instrumentalnej
EK-K_U10	Potrafi wykonać kompleksową inwentaryzację i ocenę ekosystemów rolnych i leśnych, opracować plany gospodarcze, zaproponować i uzasadnić optymalne rozwiązania dotyczące ich rozwoju i ochrony. Dokonuje wielostronnej analizy wyników i potrafi wykorzystać plany gospodarcze i ochronne
EK-K_U11	Wykonuje diagnozę siedlisk oraz waloryzuje ich przydatność do produkcji rolniczej i leśnej
EK-K_U12	Potrafi wykonać pomiar drzewa i drzewostanu oraz ustalić ilość i jakość surowca drzewnego, posługując się odpowiednimi sposobami, metodami i przyrządami

	innowacyjnymi, potrafi wykorzystać uzyskane wyniki do określenia podstawowych cech taksacyjnych drzewostanu
EK-K_U13	Posługuje się miernikami społeczno-ekonomicznymi i stosuje rachunek ekonomiczny w podejmowaniu decyzji w zakresie działalności gospodarczej oraz prowadzi uproszczoną ewidencję, sporządza wnioski o dopłaty i biznesplany, umie opracować i udostępnić produkt i usługę agroturystyczną oraz potrafi zaplanować i użytkować bazę agroturystyczną
EK-K_U14	Potrafi wykonywać zadania projektowe i planistyczne, potrafi opracować plan urządzenia gospodarstwa leśnego wykorzystując istniejące zasoby geodezyjno-kartograficzne, posiada znajomość obsługi Systemu Informacji Przestrzennej
EK-K_U15	Interpretuje zjawiska zachodzące w ekosystemach rolnych i leśnych, rozpoznaje choroby i szkodniki oraz gatunki podlegające ochronie, planuje przeprowadzenie właściwej ochrony roślin uprawnych i lasu z uwzględnieniem zasad BHP
EK-K_U16	Ocenia rolę właściwego żywienia zwierząt hodowlanych oraz określa czynniki wpływające na dobrostan zwierząt
EK-K_U17	Posiada umiejętność zarządzania i podejmowania decyzji, porównuje systemy i technologie produkcji rolniczej oraz leśnej pod kątem ich ekonomicznej efektywności oraz oddziaływania na środowisko i jakość żywności
EK-K_U18	Potrafi zaplanować, zorganizować i nadzorować zabiegi związane z procesami i technologiami stosowanymi w gospodarce w ekosystemach rolnych i leśnych, umie zastosować odpowiednie środki techniczne, metody i technologie do wykonania tych zabiegów
EK-K_U19	Potrafi stosować w praktyce instrukcje, dokumentację, normy, standardy i inne opracowania związane z prowadzeniem gospodarki w ekosystemach rolnych i leśnych
EK-K_U20	Posiada pogłębioną umiejętności przygotowania typowych prac pisemnych w języku polskim i obcym z zakresu treści nauczania powiązanych z tematem pracy magisterskiej
EK-K_U21	Posiada pogłębioną umiejętności przygotowania wystąpień ustnych w języku polskim i języku obcym z zakresu treści nauczania powiązanych z tematem pracy magisterskiej
EK-K_U22	Posiada umiejętności językowe w zakresie gospodarki w ekosystemach rolnych i leśnych na poziomie B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego
Kompetencje społeczne: absolwent jest gotów do	
EK-K_K01	Rozumie potrzebę ustawicznego podnoszenia kwalifikacji oraz ciągłego dokształcania się w zakresie wykonywanego zawodu
EK-K_K02	Potrafi określić priorytety służące realizacji zadań, pracuje w zespole (odgrywając w nim różne role) lub samodzielnie, ma świadomość potrzeby kształtowania postaw prospołecznych i obywatelskich, rozumie potrzebę dbałości o zdrowie i sprawność fizyczną
EK-K_K03	Ma świadomość ryzyka podejmowanych działań związanych z wykonywanym zawodem, jest odpowiedzialny za bezpieczeństwo pracy własnej i innych, potrafi przygotować stanowisko pracy, ma świadomość etycznej i prawnej odpowiedzialności za jakość gospodarki w ekosystemach rolnych i leśnych oraz jej wpływu na stan środowiska naturalnego
EK-K_K04	Potrafi myśleć i działać kreatywnie oraz jest ukierunkowany do aktywnego życia społecznego i zawodowego
EK-K_K05	Posiada zdolności przywódcze na różnych poziomach i jako lider zespołu jest świadomy odpowiedzialności za efekty jego pracy
EK-K_K06	Potrafi myśleć i działać w sposób przedsiębiorczy

a) Tabela zgodności* kierunkowych efektów uczenia się (EK-K) z charakterystyką drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 7 Polskiej Ramy Kwalifikacji

Charakterystyki drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 7 Polskiej Ramy Kwalifikacji			Kierunkowy efekt uczenia się (EK-K) odpowiadający efektowi uczenia się zawartemu w charakterystykach drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 7 PRK
Kategoria opisowa – aspekty o podstawowym znaczeniu	Kod składnika opisu	Poziom 7	
Kategoria charakterystyki efektów uczenia się - Wiedza: absolwent zna i rozumie			
Zakres i głębina – kompletność perspektywy poznawczej i zależności	P7S_WG	w pogłębionym stopniu – wybrane fakty, obiekty i zjawiska oraz dotyczące ich metody i teorie wyjaśniające złożone zależności między nimi, stanowiące zaawansowaną wiedzę ogólną z zakresu dyscyplin naukowych lub artystycznych tworzących podstawy teoretyczne, uporządkowaną i podbudowaną teoretycznie wiedzę obejmującą kluczowe zagadnienia oraz wybrane zagadnienia z zakresu zaawansowanej wiedzy szczegółowej – właściwe dla programu studiów, a w przypadku studiów o profilu praktycznym – również zastosowania praktyczne tej wiedzy w działalności zawodowej związanej z ich kierunkiem	EK-K_W01 EK-K_W04 EK-K_W05 EK-K_W06 EK-K_W07 EK-K_W08 EK-K_W09 EK-K_W10 EK-K_W11 EK-K_W12 EK-K_W15 EK-K_W16
Kontekst – uwarunkowania, skutki	P7S_WK	fundamentalne dylematy współczesnej cywilizacji ekonomiczne, prawne, etyczne i inne uwarunkowania różnych rodzajów działalności zawodowej związanej z kierunkiem studiów, w tym zasady ochrony własności przemysłowej i prawa autorskiego podstawowe zasady tworzenia i rozwoju różnych form przedsiębiorczości	EK-K_W02 EK-K_W03 EK-K_W13 EK-K_W14 EK-K_W17 EK-K_W18
Kategoria charakterystyki efektów uczenia się - Umiejętności: absolwent potrafi			
Wykorzystanie wiedzy – rozwiązywane problemy i wykonywane zadania	P7S_UW	wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać złożone i nietypowe problemy oraz innowacyjnie wykonywać zadania w nieprzewidywalnych warunkach przez: – właściwy dobór źródeł i informacji z nich pochodzących, dokonywanie oceny, krytycznej analizy, syntezy, twórczej interpretacji i prezentacji tych informacji, – dobór oraz stosowanie właściwych metod i narzędzi, w tym zaawansowanych technik informacyjno- -komunikacyjnych, – przystosowanie istniejących lub opracowanie nowych metod i narzędzi	EK-K_U01 EK-K_U04 EK-K_U05 EK-K_U06 EK-K_U07 EK-K_U08 EK-K_U09 EK-K_U10 EK-K_U12 EK-K_U13

		wykorzystywać posiadaną wiedzę – formułować i rozwiązywać problemy oraz wykonywać zadania typowe dla działalności zawodowej związanej z kierunkiem studiów	
		formułować i testować hipotezy związane z prostymi problemami wdrożeniowymi	
Komunikowanie się – odbieranie i tworzenie wypowiedzi, upowszechnianie wiedzy w środowisku naukowym i posługiwanie się językiem obcym	P7S_UK	komunikować się na tematy specjalistyczne ze zróżnicowanymi kręgami odbiorców prowadzić debatę posługiwać się językiem obcym na poziomie B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego oraz specjalistyczna terminologią	EK-K_U02 EK-K_U03 EK-K_U11 EK-K_U15 EK-K_U16 EK-K_U17 EK-K_U21 EK-K_U22
Organizacja pracy – planowanie i praca zespołowa	P7S_UO	kierować pracą zespołu współdziałać z innymi osobami w ramach prac zespołowych i podejmować wiodącą rolę w zespołach	EK-K_U18 EK-K_U20
Uczenie się – planowanie własnego rozwoju i rozwoju innych osób	P7S_UU	samodzielnie planować i realizować własne uczenie się przez całe życie i ukierunkowywać innych w tym zakresie	EK-K_U14 EK-K_U19
Kategoria charakterystyki efektów uczenia się - Kompetencje społeczne: absolwent jest gotów do			
Oceny – krytyczne podejście	P7S_KK	krytycznej oceny odbieranych treści uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów poznawczych i praktycznych oraz zasięgania opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu	EK-K_K02
Odpowiedzialność – wypełnianie zobowiązań społecznych i działanie na rzecz interesu publicznego	P7S_KO	wypełniania zobowiązań społecznych, inspirowania i organizowania działalności na rzecz środowiska społecznego, inicjowania działania na rzecz interesu publicznego, myślenia i działania w sposób przedsiębiorczy	EK-K_K03 EK-K_K04 EK-K_K06
Rola zawodowa – niezależność i rozwój etosu	P7S_KR	odpowiedzialnego pełnienia ról zawodowych, z uwzględnieniem zmieniających się potrzeb społecznych, w tym: – rozwijania dorobku zawodu, – podtrzymywania etosu zawodu, – przestrzegania i rozwijania zasad etyki zawodowej oraz	EK-K_K01 EK-K_K05

		działania na rzecz przestrzegania tych zasad	
--	--	--	--

* UWAGA: ze sporządzonej tabeli musi wynikać, że efekty kierunkowe pokrywają wszystkie istotne komponenty zbioru efektów uczenia się zdefiniowanych dla kwalifikacji na odpowiednim poziomie. Niedopuszczalne jest zatem pozostawienie niewypełnionych wierszy w ostatniej kolumnie.

Objaśnienie oznaczeń stosowanych we wszystkich tabelach:

EK-K – kierunkowe efekty uczenia się

W (po podkreślniku) – kategoria wiedzy

U (po podkreślniku) – kategoria umiejętności

K (po podkreślniku) – kategoria kompetencji społecznych

numer efektu w obrębie danej kategorii, zapisany w postaci dwóch cyfr dziesiętnych (numery 1-9 są poprzedzone cyfrą 0).

- b) Tabela zgodności* kierunkowych efektów uczenia się (EK_K) z charakterystyką drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 7 Polskiej Ramy Kwalifikacji umożliwiających uzyskanie kompetencji inżynierskich (tzw. tabela pokrycia kompetencji inżynierskich przez kierunkowe efekty kształcenia)

Nie dotyczy

Skład zespołu przygotowującego raport samooceny

Imię i nazwisko	Tytuł lub stopień naukowy/stanowisko/funkcja pełniona w uczelni
Janusz Kilar	dr inż. / adiunkt / dyrektor Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej
Kazimierz Klima	prof. dr hab. inż. / profesor / przewodniczący Instytutowej Komisji Jakości Kształcenia
Mirosław Kasperczyk	prof. dr hab. inż. / profesor / nauczyciel akademicki
Waldemar Gil	dr hab. prof. UP / profesor uczelni / nauczyciel akademicki
Jerzy Mączyński	dr inż. / adiunkt / nauczyciel akademicki
Magdalena Konieczny	dr / adiunkt / nauczyciel akademicki
Anna Bugno-Pogoda	dr inż. / adiunkt / nauczyciel akademicki
Elżbieta Kruczek	mgr / kierownik Działu Toku Studiów

Prezentacja uczelni

Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku jest zawodową Uczelnią publiczną utworzoną na podstawie rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 10 kwietnia 2001 r. w sprawie utworzenia Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sanoku (Dz. U. Nr 37, poz. 428). Inicjatywa utworzenia wyższej Uczelni zrodziła się z potrzeb społeczno-gospodarczych miasta Sanoka, powiatu sanockiego i Euroregionu Karpackiego. Od 01.09.2019 r., na mocy Rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 sierpnia 2019 r. w sprawie zmiany nazw niektórych publicznych uczelni zawodowych zmieniono nazwę na Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku. W skład struktury Uczelni wchodzi: Instytut Gospodarki Rolnej i Leśnej, Instytut Medyczny (Zakład Pielęgniarstwa, Zakład Ratownictwa Medycznego), Instytut Nauk Społecznych (Zakład Pracy Socjalnej, Zakład Pedagogiki, Zakład Ekonomii, Zakład Bezpieczeństwa Wewnętrznego), Instytut Techniczny, Studium Języków Obcych.

W dniu 01.10.2023 r. Uczelnia zatrudniała 114 nauczycieli akademickich z czego:

- 5 pracowników z tytułem profesora (dla 3 pracowników UP w Sanoku stanowi podstawowe miejsce pracy),
- 19 pracowników ze stopniem naukowym doktora habilitowanego (dla 9 pracowników UP w Sanoku stanowi podstawowe miejsce pracy),
- 55 pracowników ze stopniem naukowym doktora (dla 44 pracowników UP w Sanoku stanowi podstawowe miejsce pracy),
- 35 pracowników z tytułem zawodowym magistra (dla 26 pracowników UP w Sanoku stanowi podstawowe miejsce pracy),

Ponadto 68 osób w Uczelni będzie prowadziło zajęcia w ramach umów zleceń.

Siedzibę Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku stanowią obiekty zlokalizowane w kompleksie złożonym z sześciu budynków położonych przy ulicy Mickiewicza 21 oraz jednego budynku przy ulicy Reymonta 6. Całkowita powierzchnia użytkowa wszystkich budynków wynosi 13 665,85m². Od roku akademickiego 2021/2022 został oddany budynek G - Centrum Symulacji Medycznej (CSM), w którym kształcą się studenci Instytutu Medycznego, a także studenci kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*. Utworzenie Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku było odpowiedzią na potrzeby rynku pracy w zakresie edukacji młodzieży z obszaru Polski południowo-wschodniej i umożliwia zdobycie profesjonalnego wykształcenia i uzyskanie kwalifikacji, zwiększając tym samym szanse na zatrudnienie i przyczyniając się do zapobiegania depopulacji obszarów położonych z dala od dużych ośrodków miejskich. Dobór kierunków i specjalności studiów odzwierciedla tradycje i potrzeby edukacyjne regionu. Uczelnia dostosowuje swoją ofertę do zmieniających się realiów społecznych, ekonomicznych i gospodarczych oraz rynku pracy, a jednocześnie dba o zapewnienie ciągłości kształcenia na kierunkach ważnych dla rozwoju intelektualnego młodego pokolenia. W ofercie dydaktycznej jest kształcenie kadr dla potrzeb rozwoju obszarów wiejskich, to jest nowoczesnego leśnictwa i rolnictwa oraz gospodarki żywnościowej. Leśnictwo i rolnictwo są jednym z ważnych działań gospodarki województwa podkarpackiego, szczególnie jego południowej części. Mimo swoich strukturalnych słabości, w ostatnich latach Podkarpacie podlega ciągłym, intensywnym przemianom. W procesie modernizacji obszarów wiejskich obok uwarunkowań społeczno-ekonomicznych, wiedza oraz zasoby ilościowe i jakościowe kapitału społecznego (intelektualnego) będą miały dominujące znaczenie.

Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu praktycznym

Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się

Misją Uczelni jest zapewnienie odpowiedniej oferty i warunków do studiowania mających na celu zaspokojenie aspiracji edukacyjnych młodzieży i osób dorosłych, przygotowanie absolwentów do wejścia na rynek pracy, a także do dalszego rozwoju zawodowego i/lub naukowego oraz aktywnego funkcjonowania w życiu społecznym i gospodarczym Euroregionu Karpackiego.

Koncepcja studiów na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* uwzględnia zapisy dokumentów europejskich z zakresu leśnictwa i rolnictwa, w tym Strategii zrównoważonego rozwoju UE, Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030, Europa 2020 oraz programu UE Horyzont 2020. Kwestie, które leżą u podstawy koncepcji kierunku – globalne ramy bioróżnorodności, stanowią zasadniczy element Europejskiego Zielonego Ładu. Leśnictwo i rolnictwo ujęto kilkakrotnie w rządowym wykazie Krajowych Inteligentnych Specjalizacji (KIS), to jest branż priorytetowych w obszarze kształcenia kadr, badań, rozwoju i innowacji. Również założenia Strategii Rozwoju Województwa Podkarpackiego 2030 oraz Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2021-2030, jako aspekty kluczowe dla rozwoju regionu wskazują między innymi: nowoczesne technologie pozyskiwania, przetwórstwa i wykorzystania surowców naturalnych; produkcję i przetwórstwo żywności najwyższej jakości biologicznej i zdrowotnej; ekologiczne i zrównoważone rolnictwo i przetwórstwo, produkty regionalne i tradycyjne.

Koncepcja kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* jest zgodna z Misją i Strategią Rozwoju Uczelni Państwowej im. J. Grodka w Sanoku na lata 2021 - 2030 (stanowiącej Załącznik do Uchwały nr 12/V/21 Senatu Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku z dnia 26.05.2021 r. w sprawie uchwalenia Strategii Rozwoju Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku na lata 2021-2030) oraz polityką jakości. Koncepcja kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* zakłada kształcenie studentów w celu ich przygotowania do przyszłej pracy zawodowej, stwarzając podstawy do znalezienia zatrudnienia na dynamicznie rozwijającym się lecz wymagającym rynku pracy, a także prowadzenia własnej działalności gospodarczej. Województwo podkarpackie należy do regionów w Polsce szczególnie zagrożonych depopulacją, zwłaszcza dotyczy to peryferyjnych obszarów wiejskich, w związku z czym koncepcja kształcenia obejmuje przygotowanie absolwentów do podejmowania pracy lub rozwijania własnej działalności gospodarczej, co w konsekwencji powinno wpłynąć na aktywizację i zmianę postaw mieszkańców terenów wiejskich. Interdyscyplinarny charakter kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* obejmuje zagadnienia gospodarki leśnej, rolnej i ochrony środowiska, a także szeroko rozumianą przedsiębiorczość w obszarze leśno-rolnym. Koncepcja kształcenia zakłada również wyposażenie absolwentów w niezbędną wiedzę i umiejętności w zakresie gospodarki leśnej i gospodarki rolnej, a także gospodarki żywnościowej w odniesieniu do potrzeb kraju jak i Unii Europejskiej. Realizując w koncepcji kształcenia elementy strategii Uczelni przyjęto praktyczny profil prowadzonego kierunku uwzględniając w planie studiów ćwiczenia praktyczne i terenowe oraz praktyki zawodowe. Konsekwencją przyjęcia koncepcji praktycznego profilu kształcenia na kierunku jest prowadzenie zajęć przede wszystkim przez nauczycieli akademickich posiadających oprócz stopni naukowych, wieloletnie doświadczenie zawodowe w zakresie prowadzonych modułów.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju UP w Sanoku w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej wprowadzono nowoczesny system kształcenia, który obok zajęć dydaktycznych przewidzianych w planie studiów obejmuje również aktywizację w ramach kół naukowych studentów, a także włączanie ich w realizację projektów naukowych. Wyróżniającym aspektem kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* rolna jest profesjonalne przygotowanie do wykorzystania przyrodniczo cennych zasobów leśnych regionu obok aspektów produkcyjnych również do celów turystycznych, pozyskania surowców dla potrzeb przemysłu drzewnego, rolno-spożywczego, itp.

Realizując strategiczne cele Uczelni Instytut Gospodarki Rolnej i Leśnej dąży do osiągnięcia jak najwyższej jakości w kształceniu studentów, rozwoju kadry i w prowadzonych badaniach naukowych. Doskonalenie programów studiów jest oparte o współpracę z instytucjami i organizacjami o zasięgu lokalnym, krajowym i międzynarodowym.

Koncepcja kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* na I stopniu studiów zakłada, że absolwent będzie posiadał wiedzę teoretyczną oraz umiejętności praktyczne z zakresu nauk leśnych i rolniczych przy zastosowaniu nowoczesnych technik i technologii w tych dziedzinach.

Koncepcja kształcenia na I stopniu studiów nie zakłada podziału studentów na specjalizacje, lecz stworzenie solidnej podstawy wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych związanych z obszarami nauk leśnych i rolniczych niezbędnych do podjęcia pracy zawodowej na stanowiskach inżynierskich, a także stanowiących przygotowanie do prowadzenia badań naukowych oraz do kontynuowania edukacji na II stopniu studiów.

Koncepcja kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* na II stopniu studiów z kolei zakłada, że absolwenci poszerzą wiedzę z zakresu procesów biologicznych zachodzących w przyrodzie, nowoczesnych sposobów gospodarowania w leśnictwie i rolnictwie oraz kształtowania podstaw przedsiębiorczych, w tym podstaw ekonomiki produkcji w podmiotach leśnych i rolnych.

Koncepcja kształcenia na II stopniu studiów podobnie jak na I stopniu studiów nie zakłada podziału studentów na specjalizacje, lecz stworzenie solidnej podstawy wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych związanych z obszarami nauk leśnych i rolniczych niezbędnych do podjęcia pracy zawodowej na stanowiskach inżynierskich, a także stanowiących przygotowanie do prowadzenia badań naukowych oraz do kontynuowania edukacji na III stopniu studiów.

Opracowana koncepcja kształcenia realizowana w Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku wyróżnia się ustawicznym dostosowywaniem programu kształcenia do potrzeb regionalnego rynku pracy, przygotowaniem studentów do pracy w instytucjach publicznych krajowych i międzynarodowych oraz sektorze prywatnym. Jednocześnie program studiów umożliwi absolwentom rozwijanie umiejętności niezbędnych do projektowania własnej ścieżki zawodowej, krytycznego myślenia i oglądu świata w zakresie relacji międzynarodowych oraz kompetencji zawodowych i społecznych.

Obecny program studiów przyjęty został przez Senat UP w Sanoku w dniu 15 maja 2019 r. uchwałą nr 24/V/19 w sprawie ustalenia programów studiów. W udoskonalaniu programów studiów aktywny udział biorą udział nauczyciele akademicki, studenci pierwszego i drugiego stopnia kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*, a także interesariusze zewnątrzni, którzy wyrażają swoją opinię nt. programu studiów i przyjętych efektów uczenia się, w zakresie kształcenia wysoko wykwalifikowanej kadry, zgodnie z oczekiwaniami rynku pracy.

Analizując związek koncepcji kształcenia z obszarami działalności zawodowej i gospodarczej właściwymi dla kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*, należy stwierdzić, że Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku kształci studentów w obszarze wiedzy dotyczącej uwarunkowań i zasad funkcjonowania podmiotów tworzących system gospodarczy w ekosystemach rolno-leśnych jak również umiejętności praktycznych dających kompetencje ściśle związane z działalnością zawodową na obszarach wiejskich związaną z leśnictwem i rolnictwem. Korzystny wpływ leśnictwa na rozwój terenów wiejskich Podkarpacia przejawia się między innymi w tworzeniu nowych miejsc pracy na obszarach bezpośrednio związanych z podstawową działalnością gospodarczą w lesie (prace zalesieniowe, pielęgnacyjne i związane z użytkowaniem lasu) oraz w przemysłach bazujących na gospodarce leśnej: meblarskim, tartacznym czy płytowym, przeciwdziałając jednocześnie bezrobociu na tych terenach. Istotne znaczenie ma również racjonalna i zrównoważona gospodarka rolno-leśna w odniesieniu do naturalnych zasobów środowiska przyrodniczego.

Praktyczny profil kształcenia wyposaża absolwentów w umiejętności pozwalające organizować i planować działania w organizacji, rozwiązywać bieżące problemy, podejmować działania niezbędne do samodzielnego rozpoczęcia działalności gospodarczej, wykorzystywać techniki informacyjno-komunikacyjne w celu prognozowania i modelowania złożonych procesów zachodzących w organizacji.

Proponowana koncepcja kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* o profilu praktycznym, dzięki stałej i intensywnej współpracy z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego,

jest ściśle związana z obszarami działalności zawodowej i gospodarczej wykonywanej przez absolwentów kierunku i odpowiada na potrzeby określone przez pracodawców. Potwierdzają to analizy lokalnego rynku pracy, jakość i liczba dostępnych ofert pracy oraz liczne raporty i opracowania naukowe. Wpływ racjonalnej gospodarki leśnej na obszary wiejskie Podkarpacia przejawia się między innymi w tworzeniu nowych miejsc pracy na obszarach bezpośrednio związanych z podstawową działalnością gospodarczą w lesie (prace zalesieniowe, pielęgnacyjne i związane z użytkowaniem lasu) oraz w przemysłach bazujących na gospodarce leśnej: meblarskim, tartacznym czy płytowym, przeciwdziałając jednocześnie bezrobociu na tych terenach. Podobny wpływ odgrywa nowoczesne, a przede wszystkim zrównoważone rolnictwo. Przedstawiona koncepcja kształcenia stanowi odpowiedź na zmiany w systemie gospodarczym i społecznym oraz dynamiczny rozwój, których następstwem jest między innymi powstanie licznych małych i średnich firm w obszarze leśnictwa i rolnictwa. Sytuacja ta sprawia, że pracodawcy poszukują wykwalifikowanych pracowników, którzy w sposób świadomy i odpowiedzialny będą pełnić swoje role w społeczeństwie. Zaproponowana koncepcja kształcenia spełnia te oczekiwania przekazując studentom wiedzę i odpowiednio kształtując ich umiejętności i kompetencje społeczne dzięki czemu łatwo odnajduje się na zmieniającym się rynku pracy, ale również posiada wiele praktycznych umiejętności.

W procesie tworzenia i realizacji koncepcji kształcenia uczestniczą interesariusze wewnętrzni i zewnętrzni. Program studiów opracowano przy udziale doświadczonych nauczycieli akademickich, wspomaganych przez liczne grono praktyków. W tworzeniu programu kształcenia wykorzystano również ich badania naukowe związane bezpośrednio z naukami leśnymi i naukami rolniczymi. Program kształcenia jest również na bieżąco konsultowany i opiniowany przez studentów, którzy jako interesariusze wewnętrzni mają wpływ na ofertę edukacyjną kierunku. Przy tworzeniu koncepcji kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*, istotną rolę odgrywali interesariusze zewnętrzni z otoczenia społeczno-gospodarczego Uczelni. Kształcenie jest dostosowywane do potrzeb rynku pracy i gospodarki opartej na wiedzy i wysokich kwalifikacjach zawodowych. Opinie potencjalnych pracodawców oraz badania naukowe pracowników jednostki zostały uwzględnione w projektowaniu programu studiów o profilu praktycznym.

Zwiększenie konkurencyjności województwa podkarpackiego wymaga inwestowania w kapitał ludzki, który w XXI wieku stanowi najważniejszy element wzrostu gospodarczego, postępu technicznego i organizacyjnego. Koniecznym staje się więc tworzenie możliwości współpracy, dialogu i partnerstwa pomiędzy zatrudniającymi kadry – przedsiębiorstwami, a kształcącymi kadry – uczelniami.

Realizacja programu kształcenia jest na bieżąco konsultowana z interesariuszami zewnętrznymi, a efekty kształcenia poddawane opinii firm, instytucji związanych z rolnictwem i leśnictwem oraz właścicielami profesjonalnych gospodarstw rolnych, i rolno-leśnych i leśnych, z którymi Instytut współpracuje w zakresie odbywania praktyk studenckich. Interdyscyplinarność kierunku znajduje swoje miejsce na wszystkich etapach kształcenia, w tym również w tematyce prac dyplomowych.

Absolwent studiów I^o na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* posiada wiedzę teoretyczną oraz umiejętności praktyczne z zakresu nauk rolniczych i leśnych, jak również zastosowania nowoczesnych technik i technologii w tych dziedzinach. Nabywa wiedzę i umiejętności praktyczne z zakresu, szkółkarstwa, planowania i wykonawstwa nasadzeń, pozyskania i przerobu drewna oraz przetwórstwa runa leśnego, łowiectwa i zagospodarowania dzicyzny, a także minimalizacji szkód od zwierzyny w gospodarce rolnej i leśnej. Poznaje biologiczne, chemiczne i fizyczne zagrożenia produkcji i pozyskiwania surowców pochodzenia roślinnego, zwierzęcego i leśnego. Posiada wiedzę w zakresie współzależności biocenoz rolno-leśnych oraz ich wpływu na bioróżnorodności. Nabywa zdolność i rozumie konieczność kształtowania wielofunkcyjnego obszarów wiejskich, ich infrastruktury. Poznaje zagadnienia związane z utylizacją i zagospodarowaniem produktów ubocznych i odpadowych i ich wpływu na ochronę środowiska. Zdobycie wiedzy z zakresu procesów technologicznych, mechanizacji prac, powiązań logistycznych oraz podstaw zarządzania, marketingu i ekonomiki produkcji. Absolwent zna język obcy na poziomie biegłości B2, Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy oraz umie posługiwać się językiem specjalistycznym w zakresie problematyki kierunku studiów. Ponadto absolwent posiada rozeznanie w zakresie obowiązujących dyrektyw, ustaw i rozporządzeń Unii Europejskiej dotyczących gospodarki rolno-leśnej oraz

ochrony środowiska, co otwiera przed absolwentem europejski rynek pracy. Absolwent jest przygotowany do podjęcia pracy w sektorach gospodarki, agencjach i instytucjach rządowych i samorządowych związanych z gospodarką rolno-leśną. Posiada również umiejętność zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej w tym zakresie oraz w usługach. Jest przygotowany do kontynuowania studiów na drugim poziomie kształcenia. Uzyskane wykształcenie kwalifikuje absolwenta prowadzącego własne gospodarstwo rolne do pozyskiwania środków z funduszy rozdysponowywanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Profil praktyczny tworzonego kierunku oraz organizacja zajęć praktycznych pozwala na zdobycie przez absolwenta niezbędnych umiejętności w tym zakresie w środowisku i zakładach pracy zajmujących się zawodowo działalnością związaną z leśnictwem i rolnictwem. Doświadczenie zawodowe i szereg umiejętności praktycznych zostaje osiągnięte również poprzez włączenie do procesu kształcenia wieloletnich praktyków związanych z jednostkami prowadzącymi działalność rolniczą i leśną.

Absolwent może znaleźć, po uzyskaniu dodatkowych kwalifikacji potwierdzonych certyfikatem, zatrudnienie jako inspektor w jednostkach certyfikujących gospodarstwa ekologiczne i leśne. Osiągnięta wiedza i umiejętności pozwolą również na zdobycie uprawnień doradcy rolno-środowiskowego i eksperta przyrodniczego z uprawnieniami doradzania w ramach programu rolno-środowiskowego.

Celem kształcenia na studiach II° na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* jest poszerzenie i uzupełnienie wiedzy absolwentów studiów pierwszego stopnia przygotowując wysoko wykwalifikowanych pracowników dla gospodarki regionu. Program studiów zapewnia wysoki poziom wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych przyczyniając się do wzrostu szans absolwentów w odniesieniu sukcesu na rynku pracy. Absolwent posiada poszerzoną wiedzę z zakresu procesów biologicznych zachodzących w przyrodzie, nowoczesnych sposobów gospodarowania w leśnictwie i rolnictwie oraz podstaw zarządzania, marketingu i ekonomiki produkcji. Uzyskuje on kompetencje w zakresie obowiązujących ustaw, dyrektyw i rozporządzeń Unii Europejskiej, dotyczących gospodarki rolno-leśnej. Ponadto absolwent posiada wiedzę z zakresu światowych problemów rolnictwa i leśnictwa w dobie postępującej globalizacji i dostosowania się gospodarstw rolnych i leśnych do zmieniających się warunków demograficznych, społecznych i gospodarczych. Dodatkowym atutem będzie znajomość języka obcego na poziomie biegłości B2+, Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy, pogłębionego posługiwaniem się językiem specjalistycznym w zakresie problematyki kierunku studiów. Profil praktyczny oraz organizacja zajęć praktycznych pozwala na zdobycie przez absolwenta niezbędnych umiejętności pracy w zespole i nawyków menadżerskich niezbędnych w środowisku i przyszłym zakładzie pracy. Praktyczny aspekt kształcenia pozwoli na zdobycie wielu kompetencji społecznych, w tym przede wszystkim świadomości odpowiedzialności za jakość gospodarki w ekosystemach leśnych i rolnych. Absolwent będzie przygotowany do podjęcia pracy w sektorach gospodarki, agencjach i instytucjach rządowych i samorządowych związanych z gospodarką rolno-leśną. Posiadać będzie również umiejętności zakładania i prowadzenia własnej działalności gospodarczej w tym zakresie oraz w usługach. Uzyskane kwalifikacje pozwolą również na prowadzenie własnego przedsiębiorstwa rolnego lub leśnego przy wykorzystaniu środków z funduszy dysponowanych przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa. Absolwent będzie mógł również znaleźć zatrudnienie, po uzyskaniu dodatkowych kwalifikacji, potwierdzonych stosownym certyfikatem jako inspektor w jednostkach certyfikujących gospodarstwa ekologiczne i leśne.

Osiągnięta wiedza i umiejętności pozwalają również na zdobycie uprawnień doradcy rolno-środowiskowego i eksperta przyrodniczego z uprawnieniami w ramach programu rolno-środowiskowego. Kształcenie na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* poprzez swoją interdyscyplinarność oraz wykorzystanie doświadczeń innych uczelni zagranicznych i wzorców międzynarodowych, sprzyja tworzeniu profesjonalnej kadry pracowników dla gospodarki regionu. Absolwent studiów drugiego stopnia jest przygotowany do kontynuacji kształcenia na studiach trzeciego stopnia oraz dalszego podnoszenia swoich kwalifikacji na studiach podyplomowych.

Koncepcja kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* wpisuje się w programy kształcenia na kierunkach leśnictwo oraz rolnictwo, a także na kierunkach pokrewnych. Uwzględnione w programie kierunkowe efekty kształcenia, jakie powinien osiągnąć absolwent, pozwalają postrzegać jego rozwój w sposób holistyczny i zintegrowany ze środowiskiem. *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* to interdyscyplinarny kierunek unikatowy w skali kraju, aczkolwiek realizowany na wielu renomowanych

europejskich uczelniach takich jak: Politechnika w Zurichu (ETH) - Szwajcaria, Uniwersytet w Eberswalde (NHE) – Niemcy, Uniwersytet fur Bodenkultur w Wiedniu (BOKU) - Austria, Uniwersytet Bangor - Wielka Brytania.

Osiągane efekty kształcenia posiadają wielokierunkowy charakter, obejmujący takie aspekty jak gospodarka leśna i rolna, zagadnienia ekonomiczne i społeczne pozwalające na rozwiązywanie problemów w zakresie leśnictwa oraz rolnictwa, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania aktualnie stosowanych technologii i ich możliwości aplikacyjnych, w tym innowacyjnych technik zintegrowanych ze środowiskiem.

Program studiów posiadający walory praktyczne dostosowany jest do gospodarki leśnej i rolnej na terenie Podkarpacia, gdzie z jednej strony występują duże i zróżnicowane obszary leśne, zaś z drugiej strony dominują małe i średnie gospodarstwa rolne, a także powszechne staje się zjawisko zalesiania gruntów rolnych niskich klas bonitacyjnych.

Przebieg procesu kształcenia, jak i końcowa tematyka prac dyplomowych odpowiada koncepcji programowej realizowanego kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* i oczekiwanej sylwetce absolwenta.

Przy tworzeniu programu kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* uwzględniono przede wszystkim założenia Polskiej Ramy Kwalifikacji. Cechami wyróżniającymi koncepcję kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*, jest silna orientacja na kształcenie dostosowane do potrzeb zmieniającej się sytuacji gospodarczej regionu, bardzo dobra baza dydaktyczna, wysoko wykwalifikowana kadra oraz wdrażanie do programów - rezultatów badań naukowych pracowników zaangażowanych w proces kształcenia. Wśród cech wyróżniających koncepcję kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* wymienić można:

- kształcenie prowadzone jest przez wysoko wykwalifikowaną kadrę naukowo-dydaktyczną w oparciu o wyniki i rezultaty prowadzonych badań naukowych oraz praktyczne umiejętności zdobyte podczas pracy zawodowej poza uczelnią,
- proces dydaktyczny prowadzony jest z wykorzystaniem nowoczesnej bazy naukowo-dydaktycznej umożliwiający nabywanie przez studentów umiejętności praktycznych,
- możliwość odbywania praktyk zawodowych i zajęć terenowych w instytucjach otoczenia społeczno-gospodarczego, takich jak między innymi: Nadleśnictwa Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie i Krakowie, Bieszczadzki Park Narodowy, Magurski Parka Narodowy, Zespół Karpaccich Parków Krajobrazowych w Krośnie z/s w Dukli, zakłady usług leśnych, Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale, Wojewódzki Inspektorat Weterynarii z/s w Krośnie.

Kierunkowe efekty uczenia się zestawione są w opisie programu studiów I stopnia i studiów II stopnia. Kształcenie na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* jest odpowiedzią na wyzwania współczesnej gospodarki i oparte jest na wzroście znaczenia działalności kreatywnej, nastawionej na rozwiązanie konkretnych problemów i odkrywanie nowych potencjałów, umiejętności praktycznego ich wykorzystania oraz na współpracy różnych interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych - partnerów rozwojowych – w stymulowaniu rozwoju obszarów wiejskich. Podstawowe efekty kierunkowe jako i inżynierskie realizowane są w przedmiotach prowadzonych przez kadrę o znaczącym dorobku naukowym, a przede wszystkim bogatym doświadczeniu praktycznym zdobytym poza uczelnią. Treści przekazywane studentom są zgodne z najnowszymi osiągnięciami nauki, jak też nawiązują do aktualnych wyzwań współczesnej, zrównoważonej gospodarki leśnej i rolnej. Realizowane prace dyplomowe, mają przede wszystkim charakter praktyczny i aplikacyjny i są dobrze odbierane przez otoczenie społeczno-gospodarcze. Ponadto pozytywne opinie pracodawców na temat absolwentów kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* mogą stanowić potwierdzenie właściwego doboru treści kształcenia i właściwego wyważenia pomiędzy nauką a potrzebami rynku pracy.

Kierunkowe i przedmiotowe efekty uczenia się na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* są zgodne z koncepcją i celami kształcenia oraz profilem praktycznym. Efekty uczenia się dostosowano do aktualnych wymagań Polskiej Ramy Kwalifikacji (PRK) dla poziomu 6 i 7 (Uchwała Senatu nr 30/V/17). Dla obu poziomów kształcenia uwzględniają one pełen zakres efektów umożliwiających uzyskanie kompetencji inżynierskich zawartych w charakterystykach określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 7 ust. 3

ustawy z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji. Dla studiów pierwszego stopnia określono 22 efektów w zakresie wiedzy, 25 efektów w zakresie umiejętności i 4 w zakresie kompetencji społecznych. Dla studiów drugiego stopnia określono 18 efektów w zakresie wiedzy, 22 efektów w zakresie umiejętności i 6 w zakresie kompetencji społecznych. Wszystkie efekty uczenia się są dostosowane do aktualnego stanu wiedzy nauk leśnych. Efekty uczenia się uwzględniają w szczególności umiejętności praktyczne niezbędne w działalności zawodowej.

Plany studiów I^o i II° dostosowane są do potrzeb regionu i umożliwiają uzyskanie przez absolwentów niezbędnej wiedzy merytorycznej w zakresie leśnictwa i rolnictwa. Treści merytoryczne przedmiotów aktualizowane są na bieżąco, zgodnie z postępem wiedzy i oczekiwaniami interesariuszy zewnętrznych.

Koncepcja kształcenia jest odzwierciedlona w efektach uczenia się w zakresie wiedzy i umiejętności, zaś absolwent między innymi:

- ma ogólną wiedzę z zakresu nauk podstawowych o charakterze aplikacyjnym dostosowaną do zagadnień związanych z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych EK-K_W01;
- zna genezę, systematykę, skład i funkcje gleb oraz siedlisk leśnych, a także podstawowe prawa żywienia i nawożenia roślin EK-K_W04;
- zna objawy, przebieg i sposoby zwalczania chorób roślin uprawnych i lasu powodowanych przez drobnoustroje i owady, metody określania stopnia zagrożenia gradacjami szkodników i sposoby ich zwalczania, ma wiedzę o sposobach prognozowania i ograniczania zagrożenia pożarowego oraz walki z pożarami lasu EK-K_W10;
- posiada wiedzę o metodach pomiaru drzew i drzewostanów oraz urządzaniu gospodarstwa leśnego, posiada wiedzę o budowie drewna, jego właściwościach, ochronie i zmienności zależności od warunków środowiska i sposobu gospodarowania drzewostanem, posiada wiedzę z zakresu brokarstwa, oceny jakości i udziału sortymentów wg klasyfikacji krajowej i międzynarodowej, zna metody konserwacji drewna EK-K_W12;
- zna podstawowe pojęcia z zakresu fizjologii zwierząt hodowlanych, żywienia oraz ich użytkowania, posiada wiedzę na temat gospodarowania populacjami zwierzyny leśnej zgodnie z wymogami stabilności ekosystemów EK-K_W14;
- zna budowę i zastosowanie podstawowych maszyn i urządzeń stosowanych w gospodarce w ekosystemach rolnych i leśnych EK-K_W15;
- charakteryzuje wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich, zna rolę lasu dla rozwoju cywilizacyjnego i funkcjonowania człowieka, dostrzega możliwość wykorzystania środków unijnych w działalności rolniczej i leśnej dla zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich EK-K_W17;
- zna zasady bezpiecznej eksploatacji, obsługi i utrzymania maszyn, urządzeń rolniczych i leśnych oraz podstawowe wymagania techniczne stawiane obiektom związanym z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych EK-K_W18;
- dokonuje pomiarów i wyznacza wartości oraz ocenia wiarygodność podstawowych wielkości fizycznych i chemicznych, wykonuje proste zadanie inżynierskie związane z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych, analizuje wyniki i wyciąga wnioski EK-K_U04;
- potrafi zaplanować, wykonać, nadzorować zabiegi związane z hodowlą roślin rolniczych i lasu, nasiennictwem i szkółkarstwem, umie dobrać odpowiednie środki techniczne, metody i technologie do wykonania zabiegów hodowlanych EK-K_U08;
- potrafi wykonać kompleksową inwentaryzację i ocenę ekosystemów rolnych i leśnych, opracować plany gospodarcze, zaproponować i uzasadnić optymalne rozwiązania dotyczące ich rozwoju i ochrony, umie wykorzystać podstawowe procedury analityczne stosowane w monitoringu środowiska i dokonać prawidłowej interpretacji EK-K_U10;
- potrafi wykonywać zadania projektowe i planistyczne, potrafi opracować plan urządzenia gospodarstwa leśnego wykorzystując istniejące zasoby geodezyjno-kartograficzne, posiada znajomość obsługi Systemu Informacji Przestrzennej oraz umie posługiwać się urządzeniami elektronicznymi: GPS, rejestrator, dalmierz, wysokościomierz EK-K_U14;

- posiada umiejętność zarządzania i podejmowania decyzji, porównuje systemy i technologie produkcji rolniczej oraz leśnej pod kątem ich ekonomicznej efektywności oraz oddziaływania na środowisko i jakość żywności EK-K_U18;
- interpretuje parametry użytkowe, utrzymuje, eksploatuje wybrane urządzenia i maszyny stosowane w gospodarce w ekosystemach rolnych i leśnych, a także ocenia ich zagrożenie dla ludzi EK-K_U20.

W efektach kierunkowych prowadzących do uzyskania kompetencji inżynierskich uwzględniono zagadnienia związane poznaniem podstawowych procesów zachodzących w cyklu życia urządzeń, obiektów i systemów technicznych z budową maszyn i narzędzi używanych w leśnictwie i rolnictwie (EK-K_W11; EK-K_W12; EK-K_W15), geodezją (EK-K_U14), systemów technicznych i technologii typowych dla przedsiębiorstw rolniczych i leśnych (EK-K_W18). Ponadto uzyskane kompetencje inżynierskie pozwolą we właściwy sposób wykorzystać zdobytą wiedzę do planowania, projektowania i realizowania zadań inżynierskich w zakresie gospodarki leśnej i rolnej (EK-K_U08; EK-K_U09; EK-K_U12), a absolwent potrafi zaplanować, zorganizować i nadzorować zabiegi związane z procesami i technologiami stosowanymi w gospodarce w ekosystemach rolnych i leśnych (EK-K_U19). Kompetencje inżynierskie osiągane są również poprzez wykonanie kompleksowej inwentaryzacji i oceny ekosystemów rolnych i leśnych, opracowania planów gospodarczych, zaproponowania i uzasadnienia optymalnych rozwiązań dotyczących ich rozwoju i ochrony, umiejętności wykorzystania podstawowych procedur analitycznych stosowanych w monitoringu środowiska i dokonaniu prawidłowej ich interpretacji (EK-K_U10). Istotne znaczenie ma również wyposażenie absolwenta kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* w kompetencje społeczne poprzez zrozumienie potrzeby ustawicznego podnoszenia kwalifikacji oraz ciągłego dokształcania się w zakresie wykonywanego zawodu (EK-K_K01), a ponadto świadomość ryzyka podejmowanych działań związanych z wykonywanym zawodem, jest odpowiedzialny za bezpieczeństwo pracy własnej i innych, potrafi przygotować stanowisko pracy, ma świadomość etycznej i prawnej odpowiedzialności za stan i jakość ekosystemów rolnych i leśnych oraz wpływu gospodarki rolnej i leśnej na stan środowiska naturalnego (EK-K_K03).

Zalecenia dotyczące kryterium 1 wymienione w uchwale Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę

Nie dotyczy

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 1:

Okresowa aktualizacja treści merytorycznych przedmiotów, wynikająca z najnowszej wiedzy w zakresie leśnictwa i rolnictwa oraz zmian prawnych (np. wprowadzenie: Planu Strategicznego dla Wspólnej Polityki Rolnej UE 2023-2027 w miejsce PROW 2014-2020, Strategii na rzecz bioróżnorodności 2030 UE, Strategii leśnej 2030 UE).

Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się

Program i plan studiów kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* jest unikatowy w skali kraju i odzwierciedla specyfikę regionu Podkarpacia oraz potencjalne zapotrzebowanie na absolwentów tego kierunku. Treści programowe planu studiów, zarówno w przypadku studiów 1-go jak i 2-go stopnia, zawierają, oprócz przedmiotów ogólnych, wszystkie niezbędne merytoryczne treści przedmiotów z zakresu rolnictwa i leśnictwa, pozwalające, po spełnieniu wymogów formalnych, na uzyskanie przez absolwenta tytułu/stopnia inżyniera lub magistra w dyscyplinie leśnictwo/rolnictwo. Treści programowe są zgodne z efektami uczenia się oraz uwzględniają wiedzę w zakresie dyscyplin do których kierunek jest przyporządkowany. Uwzględniają one normy i zasady, a także aktualny stan praktyki zawodowej i gospodarczej oraz zawodowego rynku pracy w dziedzinach właściwych dla kierunku studiów. Są traktowane w sposób kompleksowy i specyficznie dla zajęć

ujętych w programie studiów i gwarantują uzyskanie wszystkich efektów uczenia się. Program studiów, stanowiący podstawę do wydania decyzji Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa o uruchomieniu na Uczelni Państwowej (wcześniej PWSZ) im. J. Grodka w Sanoku studiów I^o i II° na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* był zmieniany Uchwałami Senatu Uczelni w latach 2016 – 2019 w sposób następujący:

Uchwała 101/XII/16 – zmiana punktów ECTS dotycząca niektórych przedmiotów oraz wymiaru godzinowego praktyk (pierwszy stopień)

Uchwała 30/V/17 – dostosowanie programu kształcenia do Polskiej Ramy Kwalifikacyjnej (pierwszy stopień)

Uchwała 43/IX/18 - zmiana przedmiotów do wyboru

Uchwała 24/V/19 - zmiana wymiaru praktyk w ramach dostosowania programu studiów do wymogów ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym oraz zmiany w przedmiotach.

Oprócz przedmiotów obowiązkowych program kształcenia umożliwia studentom wybór modułu zajęć w wymiarze ok. 30%.

Studia 1-go stopnia trwają 7 semestrów w łącznym wymiarze punktów 210 ECTS (po 30 pkt. ECTS w semestrze).

Praktyki zawodowe zajmują 960 godz. w planie studiów i w takim rozmiarze są realizowane. Ćwiczenia praktyczne i terenowe obejmują łącznie 415 godz. w całym cyklu kształcenia (ok. 18 % ogólnej liczby godzin zajęć – bez praktyk).

Czas trwania kształcenia wraz z planowanym nakładem pracy studentów mierzony liczbą punktów ECTS umożliwia studentom osiągnięcie założonych efektów kształcenia oraz uzyskanie kwalifikacji inżynierskich na poziomie 6 PRK.

Studia 2-go stopnia trwają 4 semestry w łącznym wymiarze punktów 120 ECTS (po 30 pkt. ECTS w semestrze).

Praktyki zawodowe zajmują 480 godz. w planie studiów i w takim rozmiarze są realizowane. Ćwiczenia praktyczne i terenowe obejmują łącznie 170 godz. w całym cyklu kształcenia (10 % ogólnej liczby godzin zajęć – bez praktyk).

Na obu poziomach kształcenia studia prowadzone są w systemie stacjonarnym 26+, co znaczy, że zajęcia dydaktyczne prowadzone są głównie w piątki i soboty każdego tygodnia. Piątek przeznaczony jest zasadniczo na wykłady, w soboty prowadzone są ćwiczenia. Przyjęcie tego systemu prowadzenia zajęć wynika zasadniczo z faktu, iż większość studentów pracuje zawodowo.

Program i plan studiów realizowane są poprzez następujące metody kształcenia: wykład akademicki i konwersatoryjny, ćwiczenia audytoryjne, laboratoryjne, praktyczne i terenowe, seminarium i praktyki zawodowe. Stosowane metody kształcenia są ściśle powiązane z efektami kształcenia w zakresie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, zawartymi w macierzach stanowiących integralną część sylabusu przedmiotu. Znaczna ilość praktycznych ćwiczeń terenowych w planach studiów, realizowanych w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych (nadleśnictwach) oraz wyspecjalizowanych gospodarstwach rolnych.

Stosowane metody kształcenia stymulują studentów do samodzielności i pełnienia aktywnej roli w procesie uczenia się oraz zapewniają przygotowanie do działalności zawodowej. Obowiązujący na Uczelni regulamin studiów umożliwia studentom indywidualną organizację zajęć (IOZ), jednakże IOZ w Instytucie realizowana jest sporadycznie. Z uwagi na stosunkowo znaczną liczbę ćwiczeń terenowych i praktyk zawodowych nie ma możliwości studiowania na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* przez osoby z niepełnosprawnością ruchową. Ze względu na stosunkowo niewielką liczbę studentów na poszczególnych latach podział na grupy stosowany jest tylko wyjątkowo (głównie uzależnione jest to od ilości miejsc w pracowniach: komputerowych i laboratoryjnych).

Zajęcia na kierunku odbywają się zgodnie z kalendarzem akademickim stanowiącym załącznik do Zarządzenia Rektora w sprawie organizacji roku akademickiego. W każdym semestrze opracowywane są harmonogramy zajęć (grafiki) obejmujące wszystkie przedmioty ujęte w planie studiów w rozmiarze godzinowym zgodnym z obowiązującym planem studiów. W okresie pandemii COVID 19 korzystano z metod kształcenia na odległość, jednakże w ograniczonym zakresie (wykłady prowadzone online). Przy dużej liczbie ćwiczeń terenowych i praktyk zajęcia musiały być prowadzone w normalnym systemie.

Praktyki zawodowe w UP im. Jana Grodka w Sanoku stanowią integralną część procesu kształcenia i podlegają obowiązkowemu zaliczaniu.

Warunkiem zaliczenia praktyk jest:

- 1) wywiązanie się z zadań i programu praktyk,
- 2) uzyskanie pozytywnej oceny i opinii od zakładowego opiekuna praktyk,
- 3) złożenie dokumentacji praktyk (zaświadczenie o odbyciu praktyk).
- 4) jeśli student nie dopełnił wszystkich warunków związanych z zaliczeniem praktyk, uczelniany opiekun praktyk w porozumieniu z dyrektorem instytutu/ kierownikiem zakładu i koordynatorem praktyk ma prawo do zmiany oceny wystawionej przez zakładowego opiekuna praktyk z ramienia zakładu.
- 5) formalnym wyrazem zaliczenia praktyk jest dokonanie przez koordynatora praktyk wpisu w indeksie elektronicznym i indywidualnej karcie praktyk wraz z oceną oraz odpowiednią liczbą punktów ECTS. Indywidualną kartę praktyk studenta ze wszystkich obowiązujących praktyk umieszcza się w teczce akt osobowych studenta po ukończeniu procesu kształcenia. Od semestru letniego roku akademickiego 2022/2023 w Uczelni wprowadzono system elektronicznej obsługi studentów USOS i od tego czasu praktyki rejestrowane są jednocześnie w tym systemie.
- 6) zaliczenie praktyk w elektronicznym indeksie i indywidualnej karcie praktyk jest niezbędnym warunkiem zaliczenia danego roku studiów oraz warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego.
- 7) ocena z praktyk zawodowych jest wliczana do średniej ocen z danego roku studiów oraz średniej ocen z całego toku studiów.

Praktyczny profil kształcenia w Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku narzuca na uczelnię obowiązek ścisłej współpracy ze środowiskiem gospodarczym regionu, tak w przygotowaniu programów kształcenia kierunków prowadzanych w uczelni, wniosków o uruchomienie nowych kierunków – związanych z regionalnym rynkiem pracy, jak i w prowadzeniu zawodowych praktyk studenckich. Uczelnia ma bardzo dobrą współpracę z placówkami związanymi z kierunkiem *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*. Interesariusze zewnętrzni przyjmują studentów na praktyki, przygotowując ich merytorycznie do podjęcia pracy w zawodzie oraz ugruntowując nabytą w uczelni wiedzę teoretyczną w praktyce. Współpraca odbywa się na najwyższym poziomie celem zapewnienia jeszcze lepszej jakości kształcenia w Uczelni. Uczelnia konsultuje z otoczeniem gospodarczym zmiany w planach studiów, aby jak najlepiej przygotować studentów do przyszłej pracy w zawodzie.

Celem praktyk zawodowych jest rozwijanie umiejętności praktycznego wykorzystywania wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych, właściwych dla pracy w zawodzie inżyniera. Praktyki zawodowe studenci kierunku realizują w podmiotach związanych z szeroko rozumianą branżą leśną i rolniczą. Dobór podmiotów, w których odbywają się praktyki uwzględnia możliwość zapewnienia właściwego ich poziomu i specyfikę związaną z kierunkiem *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*. Studenci mogą odbywać praktykę w podmiocie wskazanym przez siebie, po wcześniejszym przedstawieniu pisemnej zgody zakładu/nadleśnictwa/gospodarstwa rolnego/podmiotu obsługi leśnictwa i rolnictwa na przyjęcie studenta na praktyki i uzyskaniu każdorazowo zgody dyrektora Instytutu lub w zakładzie wskazanym przez Uczelnię. Uczelnia kieruje studentów na praktyki do podmiotów, z którymi prowadzi współpracę na mocy zawieranych porozumień. Studenci kierowani są pojedynczo, albo w grupach kilkuosobowych, w zależności od możliwości technicznych i organizacyjnych instytucji.

Zalecenia dotyczące kryterium 2 wymienione w uchwale Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę

Nie dotyczy

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 2:

Dostosowanie formy i organizacji zajęć do potrzeb studentów. Ze względu na fakt, iż większość studentów zarówno 1-go jak i 2-go stopnia pracuje zawodowo, przyjęcie formuły 26+ wychodzi naprzeciw ich oczekiwaniom.

Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie

Rejestracja kandydatów na studia w Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* studia I^o i II° odbywa się elektronicznie. Kandydat rejestruje się na stronie internetowej Uczelni, a następnie składa wszystkie wymagane dokumenty wraz z wydrukowanym formularzem z elektronicznej rejestracji w terminie wyznaczonym na ich złożenie. Postępowanie rekrutacyjne prowadzi Instytutowa Komisja Rekrutacyjna oraz Uczelniana Komisja Rekrutacyjna powołana przez Rektora. Przyjęcie kandydata na pierwszy rok studiów następuje w wyniku przeprowadzonego postępowania rekrutacyjnego złożonego z postępowania kwalifikacyjnego oraz podjęcia decyzji o przyjęciu na studia.

Postępowanie kwalifikacyjne na studiach I^o. Podstawę przyjęcia stanowi świadectwo maturalne/dojrzałości. W postępowaniu rekrutacyjnym bierze się pod uwagę wyniki z następujących przedmiotów: 1. Matematyka lub fizyka; 2. Język obcy (nowożytny); 3. Geografia lub historia.

Postępowanie kwalifikacyjne na studiach II°.

1. Kandydat na studia drugiego stopnia na kierunek *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* powinien posiadać co najmniej dyplom inżyniera lub licencjata oraz posiadać w szczególności następujące kompetencje:

- ✓ ma podstawową wiedzę o charakterze nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych, w szczególności w dziedzinie nauk rolniczych i leśnych,
- ✓ ma ogólną wiedzę o charakterze aplikacyjnym dostosowaną do zagadnień związanych z gospodarką w ekosystemach rolnych i leśnych,
- ✓ potrafi wykorzystać w praktyce posiadaną wiedzę z zakresu nauk rolniczych i leśnych oraz dokonuje analizy informacji pochodzących z różnych źródeł,
- ✓ wykonuje pod kierunkiem opiekuna naukowego proste zadania inżynierskie lub projektowe dotyczące rolnictwa i leśnictwa, prawidłowo interpretuje rezultaty i wyciąga wnioski,
- ✓ zna język obcy i posługuje się nim na poziomie B2 według Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy.

2. Uznaje się, że kompetencje wskazane w pkt. 1 posiadają:

A - kandydaci, którzy ukończyli studia pierwszego stopnia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*,

B – kandydaci, którzy ukończyli studia pierwszego stopnia na kierunkach innych niż *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*, którzy zostaną zobowiązani do uzupełnienia przedmiotów wyrównawczych w zakresie opisanym pkt. 2.

3. Kandydaci wymienieni w punkcie 1, podpunkt B zobowiązani będą do uzupełnienia programu o dodatkowe przedmioty wyznaczone przez Komisję Rekrutacyjną w maksymalnym wymiarze 16 punktów ECTS, spośród przedmiotów z poniższej listy:

- Botanika z dendrologią (3 pkt ECTS),
- Zoologia z mikrobiologią (3 pkt ECTS),
- Technologie produkcji roślinnej i zwierzęcej (5 pkt ECTS),
- Elementy hodowli i ochrony lasu (5 pkt ECTS).

Kandydaci zobowiązani są do zaliczenia wymienionych przedmiotów wyrównawczych przed rozpoczęciem zimowej sesji egzaminacyjnej roku akademickiego 2023/2024.

Po zakończeniu postępowania kwalifikacyjnego Instytutowa Komisja Rekrutacyjna sporządza protokoły i listy zakwalifikowanych na pierwszy rok studiów. Osoby, które nie zostały zakwalifikowane na studia z powodu braku miejsc, zostają wpisane na listę rezerwową w kolejności wynikającej z liczby punktów uzyskanych w postępowaniu kwalifikacyjnym. Kandydaci z listy rezerwowej są przyjmowani w miejsce osób zakwalifikowanych na studia, które nie złożą w wyznaczonym terminie wymaganej deklaracji o podjęciu studiów lub złożą rezygnację z podjęcia studiów. Wyniki postępowania rekrutacyjnego umieszczone są na koncie kandydata założonego w rejestracji elektronicznej.

Zgodnie z Regulaminem Studiów Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku w rozdziale 4 znajdują się przepisy regulujące kwestie przeniesienia studenta ze studiów stacjonarnych na niestacjonarne i odwrotnie, przyjęcie z innej uczelni, w tym uczelni zagranicznej, poprzez uznanie efektów kształcenia w ramach procesu bolońskiego (punkty ECTS). W Regulaminie zakłada się:

1. Student, który wypełnił wszystkie obowiązki wynikające z przepisów obowiązujących w Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku, może się przenieść do innej uczelni krajowej lub zagranicznej, jeżeli uzyska zgodę właściwego organu uczelni przyjmującej.
  2. Student innej uczelni może się ubiegać o przyjęcie na studia w Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku za zgodą rektora, jeśli uzyska zgodę właściwego organu uczelni, którą opuszcza oraz jeśli wypełnił wszystkie zobowiązania wynikające z przepisów uczelni, którą opuszcza.
  3. Student ma prawo do przeniesienia zaliczonych zajęć, polegającego na przeniesieniu potwierdzonych efektów uczenia się wyrażonych w punktach ECTS.
  4. Decyzję o przeniesieniu osiągnięć studenta podejmuje kierownik zakładu po zapoznaniu się z przedstawioną przez studenta dokumentacją przebiegu studiów odbytych poza Uczelnią.
  5. Student przyjęty w ramach przeniesienia musi uzupełnić różnice programowe wynikające z porównania efektów uczenia się dotychczas osiągniętych z obowiązującymi na podejmowanym kierunku studiów. Wykaz różnic programowych oraz termin ich uzupełnienia ustala kierownik zakładu.
  6. Za zgodą dyrektora instytutu po zasięgnięciu opinii kierownika zakładu, student może przenieść się ze studiów stacjonarnych na studia niestacjonarne.
  7. Student ma możliwość przeniesienia się ze studiów niestacjonarnych na stacjonarne. Decyzję w tej sprawie podejmuje dyrektor instytutu, po zasięgnięciu opinii kierownika zakładu.
  8. Student może realizować część programu studiów w innej uczelni krajowej lub zagranicznej w ramach programu wymiany studenckiej, do której przystąpiła Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka Sanoku.
  9. Program zajęć studenta, realizującego część studiów poza Uczelnią jest ustalany indywidualnie i zatwierdzany przez właściwego prorektora. Zatwierdzony przez prorektora program zajęć musi zawierać wykaz przedmiotów, które student jest zobowiązany zaliczyć poza Uczelnią.
  10. W przypadku wystąpienia różnic programowych między programem studiów w Uczelni, a programem studiów zrealizowanym przez studenta poza Uczelnią, kierownik zakładu wyznacza przedmioty uzupełniające różnice programowe i termin, w którym powinny być zrealizowane. Różnice programowe należy wyznaczyć przed uzyskaniem przez studenta zgody na wyjazd.
  11. Dyrektor Instytutu, na podstawie przepisów § 44, może podjąć decyzję o uznaniu punktów ECTS bez ponownego sprawdzenia osiągnięcia założonych efektów uczenia się, po zapoznaniu się z przedłożoną przez studenta dokumentacją rejestrującą przebieg studiów odbytych poza Uczelnią.
  12. Student pierwszego roku studiów może przenieść się na inny kierunek studiów prowadzony w danym instytucie. Zgody na przeniesienie udziela dyrektor instytutu po zasięgnięciu opinii kierownika zakładu.
  13. Student pierwszego roku studiów może przenieść się na inny kierunek studiów prowadzony w innym instytucie. Zgody na przeniesienie udziela rektor po zasięgnięciu opinii dyrektora instytutu, który student opuszcza oraz dyrektora instytutu, do którego student przechodzi.
  14. Podanie o przeniesienie należy złożyć nie później niż przed upływem miesiąca od rozpoczęcia studiów.
- Weryfikacja osiąganych przez studentów efektów uczenia się, na każdym etapie kształcenia i wszystkich rodzajach zajęć, opiera się na rozwiązaniach określonych w regulacjach wewnętrznych Uczelni, Regulaminie Studiów, Księdze Jakości - Wewnętrznym Systemie Zapewnienia Jakości Kształcenia w UP w Sanoku. System ten obejmuje zasady dotyczące weryfikacji i oceny postępów studentów w nauce oraz szczegółowe określenie form zaliczeń i kryteriów oceny.

Dla zapewnienia prawidłowej realizacji kształcenia dla każdego przedmiotu opracowywany jest sylabus. W sylabusie opisane są sposoby weryfikacji i oceny efektów uczenia się związane z danym przedmiotem. Na początku każdego semestru studenci są informowani przez prowadzących zajęcia o warunkach zaliczenia, w tym o zasadach oceniania, metodach weryfikacji wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Efekty uczenia się w zakresie wiedzy są weryfikowane przede wszystkim poprzez pisemne prace zaliczeniowe i projekty w ramach zaliczeń i egzaminów. Natomiast efekty uczenia się w zakresie umiejętności i

kompetencji społecznych są weryfikowane w ramach ćwiczeń i warsztatów z zastosowaniem między innymi takich metod jak: metoda sytuacyjna, projekty grupowe i indywidualne, analiza przypadków, prezentacja i inne. Metody weryfikacji dostosowane są do różnych form zajęć. Kryteria ocen uzyskiwanych przez studentów na poszczególnych przedmiotach są zawarte w sylabusach.

Zgodnie z Regulaminem Studiów UP im. Jana Grodka w Sanoku w Rozdziale 6 znajdują się szczegółowe regulacje dotyczące zaliczenia zajęć:

1. Okresem zaliczeniowym jest semestr. Zaliczenie semestru potwierdzone zostaje wpisem na kolejny semestr studiów w dokumentacji rejestrującej przebieg studiów.
2. Szczegółowe warunki zaliczenia semestru ustalane są przed jego rozpoczęciem przez Dyrektora Instytutu.
3. Warunkiem zaliczenia pierwszego semestru studiów jest udział we wstępnym, obowiązkowym szkoleniu dotyczącym bezpiecznych i higienicznych warunków kształcenia organizowanego przez Uczelnię.
4. Wszystkie zapisy umieszczane są w dokumentach rejestrujących przebieg studiów tj. kartach okresowych osiągnięć studenta sporządzanych w postaci wydruków danych z systemów teleinformatycznych. Z egzaminów komisyjnych sporządzany jest specjalny protokół, pozostający w aktach osobowych studenta.
5. Informacje o zaliczeniu semestru udostępniane są niezwłocznie w elektronicznym systemie obsługi studenta, nie później niż miesiąc po jego zakończeniu.
6. Zaliczenie semestru następuje w określonych terminach, po uzyskaniu wszystkich przewidzianych planem studiów zaliczeń, pozytywnych ocen z egzaminów oraz wymaganej liczby punktów ECTS.
7. W wyjątkowych przypadkach Dyrektor Instytutu może zgodzić się na przesunięcie sesji egzaminacyjnej, o ile uzasadniony wniosek studenta w tej sprawie zostanie złożony nie później niż na dzień przed zakończeniem sesji egzaminacyjnej.
8. Przy każdym zaliczeniu i egzaminie student jest zobowiązany - w razie wezwania - okazać dokument potwierdzający tożsamość.
9. Podstawą do zaliczenia zajęć dydaktycznych jest opanowanie wiedzy, umiejętności i osiągnięcie kompetencji społecznych określonych zdefiniowanymi efektami uczenia się na danym kierunku studiów zgodnie z obowiązującym sylabusem na bieżący rok akademicki.
10. Warunki zaliczenia ustala nauczyciel prowadzący dany przedmiot i podaje do wiadomości studentów na pierwszych zajęciach.
11. W uzasadnionych przypadkach Dyrektor Instytutu ma prawo do samodzielnego zaliczenia zajęć dydaktycznych z przedmiotu prowadzonego w zakładzie przez inne osoby oraz dokonania wymaganych wpisów w dokumentach.
12. Zaliczenia zajęć dydaktycznych dokonuje prowadzący zajęcia nie później niż do końca sesji egzaminacyjnej.
13. Wyniki zaliczeń zajęć podawane są do wiadomości studentów poprzez umieszczenie ich w elektronicznym systemie obsługi studentów.
14. Dyrektor Instytutu w uzasadnionej sytuacji może zarządzić zaliczenie komisyjne na wniosek studenta, złożony nie później niż w ciągu siedmiu dni po niezyskaniu zaliczenia poprawkowego, ustalając jednocześnie skład komisji. Zaliczenie komisyjne nie może odbyć się w późniejszym terminie niż czternaście dni od niezyskania zaliczenia poprawkowego.
15. Dyrektor Instytutu może zarządzić przeprowadzenie zaliczenia komisyjnego w przypadku gdy:
  - kwestionowany jest obiektywizm otrzymanej w trakcie zaliczenia poprawkowego oceny niedostatecznej;
  - wskazane zostało naruszenie trybu i warunków zaliczenia poprawkowego.
16. Informacja o dniu i godzinie zaliczenia komisyjnego powinna być umieszczona na tablicy informacyjnej Uczelni, co najmniej na trzy dni przed terminem zaliczenia.
17. Zaliczenia komisyjne przeprowadza komisja w składzie trzech nauczycieli akademickich, powołana przez dyrektora instytutu. Przewodniczącym komisji powinien być Dyrektor Instytutu lub wyznaczona przez niego osoba. W skład komisji oprócz przewodniczącego i prowadzącego zajęcia, powinien wchodzić specjalista z tej samej lub pokrewnej dziedziny nauki. Na wniosek studenta zaliczenie komisyjne może odbyć się przy udziale wskazanego przez niego obserwatora zaliczenia komisyjnego.
18. Wynik zaliczenia komisyjnego jest ostateczny.

19. Egzamin jest sprawdzianem stopnia opanowania przez studenta wiedzy, umiejętności i osiągnięcia kompetencji społecznych określonych zdefiniowanymi efektami uczenia się na danym kierunku studiów zgodnie z obowiązującym sylabusem na bieżący rok akademicki.
  20. Warunki egzaminu ustala nauczyciel prowadzący dany przedmiot i podaje do wiadomości studentów na pierwszych zajęciach. Warunkiem dopuszczenia do egzaminu z danego przedmiotu jest uzyskanie zaliczeń ze wszystkich form zajęć realizowanych na tym przedmiocie, uzyskanych do dnia egzaminu.
  21. Egzamin przeprowadza nauczyciel akademicki prowadzący dany przedmiot lub wskazany przez Dyrektora Instytutu.
  22. Harmonogram sesji egzaminacyjnej podaje się do wiadomości studentów nie później niż siedem dni przed rozpoczęciem tej sesji.
  23. Egzamin w celu poprawy oceny pozytywnej nie jest dopuszczalny.
  24. Student, który nie spełnił warunków wymaganych do przystąpienia do zaliczenia lub egzaminu z danego przedmiotu lub bez usprawiedliwienia nie zgłosił się na zaliczenie lub egzamin w wyznaczonym terminie, otrzymuje ocenę niedostateczną. Ocenę niedostateczną, na podstawie informacji od prowadzącego przedmiot, może również wpisać do dokumentów Dyrektor Instytutu.
  25. Nieobecność studenta na egzaminie w ustalonym terminie może być usprawiedliwiona przez Dyrektora Instytutu, jeśli wniosek w tej sprawie zostanie złożony w ciągu siedmiu dni od tego terminu.
  26. W razie uzyskania na zaliczeniu lub egzaminie oceny niedostatecznej studentowi przysługuje prawo do składania jednego zaliczenia lub egzaminu poprawkowego z każdego niezdanego przedmiotu.
  27. Dyrektor Instytutu w uzasadnionej sytuacji może zarządzić egzamin komisyjny na wniosek studenta, złożony nie później niż w ciągu siedmiu dni po niezdanym egzaminie poprawkowym, ustalając jednocześnie skład komisji. Egzamin komisyjny nie może odbyć się w późniejszym terminie niż czternastu dni od niezdanego egzaminu poprawkowego.
  28. Dyrektor Instytutu może zarządzić przeprowadzenie egzaminu komisyjnego w przypadku gdy:
    - kwestionowany jest obiektywizm otrzymanej w trakcie egzaminu poprawkowego oceny niedostatecznej;
    - wskazane zostało naruszenie trybu i warunków egzaminu poprawkowego;
  29. Informacja o dniu i godzinie egzaminu komisyjnego powinna być umieszczona na tablicy informacyjnej Uczelni co najmniej trzy dni przed terminem egzaminu.
  30. Komisji przewodniczy Dyrektor Instytutu lub wyznaczony przez niego nauczyciel akademicki, zatrudniony na takim samym stanowisku jak prowadzący zajęcia. Przewodniczącym komisji nie może być egzaminator z tego przedmiotu. W skład komisji, oprócz przewodniczącego i egzaminatora, powinien wchodzić co najmniej jeden specjalista, z tej samej lub pokrewnej dziedziny nauki. Na wniosek studenta egzamin komisyjny może się odbyć przy udziale wskazanego przez niego obserwatora.
  31. Formę egzaminu komisyjnego ustala przewodniczący komisji w porozumieniu z egzaminatorem.
  32. Wynik egzaminu komisyjnego jest ostateczny.
  33. Praktyki zawodowe stanowią integralną część procesu kształcenia i podlegają obowiązkowemu zaliczeniu.
  34. Potwierdzeniem zaliczenia praktyk jest wpis w dokumentach rejestrujących przebieg studiów oraz w karcie praktyk umieszczonej w teczce osobowej studenta.
  35. Zaliczenie praktyk zawodowych jest warunkiem zaliczenia semestru, którego program przewiduje realizację tych zajęć.
  36. Organizowaniem praktyk zajmuje się koordynator ds. studenckich praktyk zawodowych oraz działający w ramach zakładu opiekunowie studenckich praktyk zawodowych.
  37. Praktykę zalicza i dokonuje odpowiednich wpisów w dokumentacji przebiegu studiów koordynator ds. studenckich praktyk zawodowych.
  38. Na wniosek studenta jako praktyka zawodowa może zostać zaliczona wykonywana praca zawodowa, gdy wykonywane obowiązki są zgodne z programem praktyk. Szczegółowe warunki zaliczenia pracy zawodowej jako praktyk określa regulamin praktyk.
- Do elementów systemu weryfikacji efektów uczenia się określonych dla kierunku studiów zalicza się:
- ✓ weryfikacje osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się w procesie kształcenia w odniesieniu do poszczególnych przedmiotów/modułów;

- ✓ weryfikacje osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się przypisanych do praktyk studenckich; weryfikacje założonych w programie kształcenia efektów uczenia się w trakcie przygotowania do pracy dyplomowej i podczas jej obrony.

Przy weryfikacji efektów uczenia się przyjmuje się założenie, że uzyskanie pozytywnej oceny z egzaminu lub zaliczenia kończącego przedmiot/moduł, pracy i egzaminu dyplomowego, a także praktyki studenckiej potwierdza osiągnięcie wszystkich efektów uczenia się ustalonych dla wymienionych elementów procesu kształcenia. Poziom uzyskania efektów uczenia wynika z wystawionej oceny. Metody weryfikacji efektów uczenia się określone są w następujący sposób:

- 1) dla przedmiotu/modułu - dobierane są przez osoby odpowiedzialne za przygotowanie sylabusów (odpowiedzialne za prowadzenie przedmiotu/modułu), w porozumieniu z osobami prowadzącymi poszczególne formy zajęć,
- 2) dla praktyk zawodowych - wynikają z Regulaminu studenckich praktyk zawodowych, (zasad odbywania i zaliczania praktyk) oraz określone są w sylabusie praktyk,
- 3) dla kierunku studiów - metodę weryfikacji osiągnięcia efektów uczenia się dla kierunku studiów stanowi praca dyplomowa oraz egzamin dyplomowy, których zasady przeprowadzania wynikają z ogólnych zasad dyplomowania przyjętych w Regulaminie studiów, procedurach: P-WSZJK-10 Proces Dyplomowania i P-WSZJK-11 Ocena pracy dyplomowej.

Kolejność działań w zakresie weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się:

- ✓ określenie efektów uczenia się dla przedmiotu/modułu/praktyki, (wykładowcy prowadzący przedmiot/moduł, termin: przed rozpoczęciem zajęć w semestrze akademickim),
- ✓ dobór metod weryfikacji efektów uczenia, (wykładowcy prowadzący przedmiot/moduł, termin: przed rozpoczęciem zajęć w semestrze akademickim),
- ✓ wybór i przygotowanie narzędzi do weryfikacji przedmiotowych efektów uczenia się, (wykładowcy prowadzący przedmiot/moduł, termin: przed rozpoczęciem zajęć w semestrze akademickim),
- ✓ przedstawienie studentom szczegółowej charakterystyki przedmiotu w oparciu o informacje zawarte w sylabusie, weryfikacja osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się dla przedmiotu/modułu/ praktyki i ocena stopnia ich uzyskania dla każdego studenta, (cały okres realizacji zajęć dydaktycznych),
- ✓ analiza osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się, treści kształcenia, stosowanych metod, kryteriów i narzędzi weryfikacji oraz ich ewentualna korekta, (wykładowcy prowadzący przedmiot/moduł, Dyrektor Instytutu, po zakończeniu roku akademickiego),
- ✓ przeprowadzenie analizy sylabusu do przedmiotu, wprowadzenie ewentualnych zmian, (wykładowcy prowadzący przedmiot/moduł, Dyrektor Instytutu, po zakończeniu roku akademickiego),
- ✓ przechowywanie prac studentów w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej (kolokwiów, sprawozdań, projektów, prac zaliczeniowych i egzaminacyjnych itp.) przez okres jednego roku po zakończeniu cyklu studiów.

Sylabus precyzuje metody weryfikacji, sprawdza stopień opanowania wiedzy i umiejętności praktycznych. Do najczęściej wymienianych metod weryfikacji efektów uczenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* należą między innymi: egzaminy pisemne, egzaminy ustne, prezentacje multimedialne, referaty, scenariusze zajęć, projekty, prace praktyczne.

Studenci opisywanego kierunku są objęci ogólnouczelnianym systemem weryfikacji efektów uczenia się, który obejmuje wszystkie kategorie efektów uczenia się tj. wiedzę, umiejętności oraz kompetencje społeczne. Weryfikacja efektów uczenia się jest przeprowadzana na wszystkich etapach kształcenia, tj.:

1. Zaliczenia wszystkich form zajęć w ramach poszczególnych przedmiotów poprzez zaliczenia cząstkowe.
2. Weryfikacji efektów uczenia się uzyskiwanych w trakcie praktyk zawodowych.
3. Weryfikacji założonych efektów uczenia się poprzez realizowanie seminarium dyplomowego, przygotowanie pracy dyplomowej, a także w trakcie egzaminu dyplomowego.
4. Wejścia na rynek pracy – poprzez badanie losów zawodowych absolwentów.

Dobór metod weryfikacji jest uzależniony od kategorii efektów uczenia się:

- wiedza - egzamin pisemny lub ustny, udział w dyskusji, prezentacje, eseje;
- umiejętności praktyczne -prezentacja, projekt, symulacja, dyskusja itp.;

- kompetencje - dyskusje, warsztaty, symulacje, obserwacje bezpośrednie.

Metodami weryfikacji założonych efektów uczenia się w zakresie wiedzy są najczęściej: egzamin pisemny lub ustny, egzamin w formie testu wielokrotnego, jednokrotnego wyboru, uzupełnień, sprawdziany pisemne (kolokwia), prezentacje w formie multimedialnej, dziennik praktyk. Metodami weryfikacji założonych efektów uczenia się w zakresie umiejętności są najczęściej: sprawdziany pisemne (kolokwia), prezentacje multimedialne, seminarium tematyczne, projekty, sprawozdania, dziennik praktyk.

Nowymi metodami weryfikacji efektów uczenia się są: egzamin pisemny w formie eseju (np. Perspektywy rozwoju gospodarki leśnej na Podkarpaciu do roku 2050) lub też forum dyskusyjne nt. ewentualnego utworzenia Turnickiego Parku Narodowego – za i przeciw).

W zakresie kompetencji społecznych osiągnięcie założonych efektów uczenia się weryfikowane jest poprzez: obserwację przez nauczyciela prowadzącego, samoocenę studenta, obecność i aktywność na zajęciach, współpracę w rozwiązywaniu zadań grupowych, aktywność w podejmowaniu dodatkowych zadań, zaangażowanie w pracę, dziennik praktyk. W przypadku praktyk zawodowych metodą weryfikacji jest również opinia i ocena zakładowego opiekuna praktyk.

W sytuacjach konfliktowych związanych z oceną efektów uczenia się studenci mają możliwość wglądu do swojej pracy, jeżeli jest to praca pisemna lub/oraz możliwość ubiegania się o egzamin komisyjny w celu ponownej weryfikacji osiągniętych efektów uczenia się. W trakcie realizacji programu studiów na kierunku sytuacje konfliktowe nie wystąpiły.

Poprzez stosowanie różnorodnych metod weryfikacji efektów uczenia się studenci doskonalą także swoje umiejętności np. w zakresie:

- współpracy w grupie - udział w pracach Samorządu Studenckiego, wolontariacie, organizacja imprez sportowych i rekreacyjnych, pracach w kołach naukowych, przygotowywanie akcji i działań społecznych;
- tworzenia prezentacji, projektów, analiz - zdolność interpretowania i korzystania z odpowiednich materiałów źródłowych;
- dyskusje, case study - obrona własnego zdania, nauka asertywności, umiejętność rozwiązywania problemów.

W systemie oceny prac zaliczeniowych, projektowych, egzaminacyjnych stosuje się następujące metody weryfikacji efektów uczenia się:

- metody weryfikacji wiedzy: seminaria, egzaminy/zaliczenie pisemne, egzaminy/zaliczenie ustne, testy pisemne, przygotowanie prezentacji multimedialnej, itp.;
- metody weryfikacji umiejętności: projekt, prezentacja ustna, przygotowanie prezentacji multimedialnej, rozwiązywanie zadań, dyskusje i debaty, rzadziej egzamin pisemny lub ustny;
- metody weryfikacji kompetencji społecznych: obecność na zajęciach, dyskusje i debaty, prezentowane postawy.

Do składowych ocen uzyskiwanych w trakcie zaliczeń i egzaminów można zaliczyć:

- w odniesieniu do przedmiotów kończących się zaliczeniem z oceną: obecność na zajęciach, aktywność, rozliczenie się studenta z materiału realizowanego w ramach zajęć bez bezpośredniego udziału nauczyciela, uzyskanie pozytywnej oceny z zaliczenia kończącego przedmiot itp.
- w odniesieniu do przedmiotów kończących się egzaminem: uzyskanie pozytywnej oceny z części ćwiczeniowej realizowanego przedmiotu, obecność na zajęciach, rozliczenie się studenta z materiału realizowanego w ramach zajęć bez bezpośredniego udziału nauczyciela, uzyskanie pozytywnej oceny, w skład której wchodzi ocena z prac cząstkowych.

Ponadto warto odnieść się do prac etapowych, zaliczeniowych, egzaminacyjnych oraz projektów stanowiących materialny dowód weryfikacji osiągania zamierzonych efektów uczenia się przez studenta. Do ich rodzajów i tematyki podejmowanej przez niego:

- prezentacje na ćwiczenia;
- scenariusze zajęć realizowane były praktycznie i przeprowadzone w czasie ćwiczeń w ramach zajęć opartych na pracy z grupą;
- uczestniczenie w zajęciach prowadzonych metodami aktywizującymi np. burza mózgów;
- aktywne prowadzenie ćwiczeń (praca w grupach, wzajemna prezentacja, dyskusja, opracowywanie realizowanej tematyki pisemnie przez grupy);

- indywidualny wybór i przygotowanie tekstów do prezentacji.

Wymienione ogólne warunki zasad weryfikacji efektów uczenia się umożliwiają równe traktowanie studentów w tym procesie oraz dają możliwość adaptowania metod i organizacji sprawdzania efektów uczenia się do potrzeb studentów z niepełnosprawnością. Ponadto w Regulaminie Studiów UP im. Jana Grodka w Sanoku znajduje się zapis bezpośrednio odnoszący się do studenta z niepełnosprawnością, który mówi, że: „2. Student będący osobą niepełnosprawną ma prawo do dostosowania organizacji i realizacji procesu dydaktycznego do jego szczególnych potrzeb, w tym dostosowania warunków odbywania do rodzaju niepełnosprawności. Szczegółowe sposoby zapewnienia studentowi niepełnosprawnemu lub przewlekle choremu uczestnictwa w społeczności akademickiej uchwała Senat” (rozdz. 1. §. 14 ust. 2).

Wspomniana powyżej procedura weryfikacji osiągnięcia zamierzonych efektów uczenia się określa również formy wymagań nauczycieli wobec studentów, wyróżniając poszczególne rodzaje prac (pozwalające weryfikować wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne), takie jak: prace zaliczeniowe, projekty, testy sprawdzające, prezentacje multimedialne, referaty, wypracowania, zadania praktyczne i inne. Dodatkowo procedura określa, że prace studentów mogą mieć dwie formy: pisemną lub ustną. Szczegółowe wymagania w tej kwestii zawarte są w sylabusach poszczególnych przedmiotów, w których nauczyciele określają dokładnie ich rodzaje, formy, sposoby oceniania i warunki zaliczenia. Sylabus stanowi również podstawę określenia tematyki prac, która powinna być zgodna z określonymi przedmiotowymi efektami uczenia się, a tym samym z poruszonymi na zajęciach treściami kształcenia.

Testy, prace, egzaminacyjne, pisemne, projekty są przechowywane przez nauczycieli akademickich, wypełnione dzienniki praktyk zrealizowanych zajęć są archiwizowane przez Uczelnianego koordynatora praktyk, natomiast protokoły egzaminów dyplomowych przez Dział Toku Studiów.

Zasady zaliczania i oceniania poszczególnych form zajęć są znane studentom. W sytuacjach konfliktowych (które dotychczas nie wystąpiły) student ma prawo do wglądu swojej pracy pisemnej lub/ oraz ubiegania się o egzamin komisyjny.

Końcowa weryfikacja osiągnięcia efektów uczenia się odbywa się poprzez przygotowanie i przedłożenie pracy dyplomowej oraz złożenie egzaminu dyplomowego.

Obowiązujące na UP w Sanoku zasady dyplomowania określone są w regulaminie studiów i wewnętrznych przepisach Uczelni i dotyczą w sposób jednakowy studiów I^o i II°. Proces dyplomowania rozpoczyna się od wyboru przez studenta promotora. Listę promotorów (promotorem może być nauczyciel akademicki ze stopniem lub tytułem naukowym) ustala Dyrektor Instytutu wraz z ilością miejsc seminaryjnych. Lista ta jest dostępna dla studentów w sekretariacie Instytutu. Studenci mają możliwość zapisywania się do grup seminaryjnych (promotorów) przez 14 dni od dnia ogłoszenia listy promotorów. Tematy prac mogą proponować promotorzy (najczęściej) oraz zainteresowani studenci (rzadziej). Tematy mogą być również proponowane przez jednostki zewnętrzne. Tematy prac dyplomowych są zatwierdzane przez Radę Instytutu (w trakcie dyskusji często dokonywane jest uszczegółowienie tematu pracy, bez kwestionowania jego meritum). Tematy prac dyplomowych ustalane są przed ukończeniem piątego semestru studiów I^o i przed ukończeniem trzeciego semestru studiów II°.

Wytyczne dotyczące przygotowywania i złożenia pracy dyplomowej zawiera „Instrukcja przygotowania i złożenia pracy dyplomowej w UP im. Jana Grodka w Sanoku”. Po napisaniu pracy przez studenta promotor poddaje ją procedurze antyplagiatowej. Praca zostaje uznana za samodzielną i może zostać dopuszczona do obrony, jeśli wyniki badania systemu nie przekraczają progu 30 %. W przypadku przekroczenia tego progu, promotor zleca studentowi poprawienie pracy lub też (zwłaszcza gdy system antyplagiatowy wykazuje zapożyczenia w części ogólnej pracy) składa oświadczenie o możliwości dopuszczenia pracy do obrony) - w ostatnich trzech latach zanotowano kilka takich przypadków.

W następstwie pozytywnego wyniku procedury antyplagiatowej promotor wydaje zgodę na druk pracy dyplomowej i złożenie jej w wymaganej formie w sekretariacie Instytutu. Po złożeniu prac dyplomowych Instytutowa Komisja Jakości Kształcenia dokonuje wrywkowo oceny strony formalnej pracy. Oceny pracy dyplomowej dokonują promotor i recenzent w formie pisemnej wg obowiązującego na Uczelni wzoru.

Egzamin dyplomowy

Warunkiem dopuszczenia do egzaminu dyplomowego jest:

- uzyskanie zaliczenia wszystkich przedmiotów i praktyk przewidzianych w programie kształcenia i planie studiów,
- uzyskanie pozytywnych ocen ze wszystkich egzaminów przewidzianych w planie studiów,
- uzyskanie wymaganej do ukończenia studiów liczby punktów ECTS,
- zaliczenie seminarium dyplomowego i uzyskanie pozytywnej oceny pracy dyplomowej przez promotora i recenzenta.

Egzamin dyplomowy odbywa się przed komisją powołaną przez dyrektora Instytutu, w skład której wchodzi przewodniczący komisji, promotor i recenzent. Zasadą stosowaną w Instytucie jest, aby w przypadku prac dyplomowych z zakresu rolnictwa przewodniczącym komisji był nauczyciel akademicki z dziedziny leśnictwa, a w przypadku prac dyplomowych z zakresu leśnictwa – nauczyciel akademicki z zakresu rolnictwa. Drugą stosowaną zasadą jest, że w przypadku egzaminów dyplomowych na studiach II° przewodniczącym komisji jest samodzielny nauczyciel akademicki (przy zachowaniu zasady pierwszej).

Egzamin dyplomowy odbywa się ustnie i składa się z dwóch części:

- w części pierwszej student referuje podstawowe założenia pracy, jej cel, metodykę, wyniki badań i obserwacji terenowych oraz wnioski,
- w części drugiej student udziela odpowiedzi na wylosowane pytanie z zestawu dziesięciu pytań od każdego członka komisji.

Wynik egzaminu dyplomowego oceniany jest wg algorytmu, na który składają się następujące elementy: uzyskana średnia ocena z toku studiów, ocena pracy (promotora i recenzenta) oraz ocena odpowiedzi na wylosowane pytania. W oparciu o w/w kryteria komisja egzaminacyjna stwierdza złożenie egzaminu dyplomowego i uzyskanie tytułu inżyniera/stopnia magistra, sporządzając w tej sprawie odpowiedni pisemny protokół.

Uczelnia w trosce o jak najlepsze dopasowanie programów studiów do wymagań rynku pracy prowadzi badanie losów zawodowych absolwentów. Monitoring karier ma na celu poznanie ścieżki zawodowej absolwentów po ukończeniu przez nich nauki w Uczelni, określenie ich statusu zawodowego oraz specyfiki zatrudnienia. Badanie skupia się również na ocenie realizowanej oraz przyszłej ścieżki edukacyjnej absolwentów. Pozwala to na wyodrębnienie wybranych obszarów kształcenia oraz nabytych w toku nauczania umiejętności i kompetencji, a także jest źródłem informacji na temat wymiernych korzyści, jakie uzyskał respondent dzięki ukończonym studiom na kierunku pielęgniarstwo. Dokładna analiza uzyskanych wyników wpływa na doskonalenie jakości procesu kształcenia oraz trafne dopasowanie oferty edukacyjnej do dynamicznie zmieniającego się rynku pracy w taki sposób, aby absolwenci bez trudu uzyskiwali zatrudnienie po zakończeniu kształcenia w Uczelni. Zebrane wyniki są również cennym źródłem wiedzy na temat rzeczywistych efektów uczenia się, co daje możliwość porównania ich z zakładanymi efektami uczenia się i wprowadzenia ewentualnych zmian.

Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku bada (monitoruje) losy zawodowe swoich absolwentów w celu dostosowania kierunków studiów i programów studiów do potrzeb rynku pracy. Robi to w szczególności po trzech i pięciu latach od dnia ukończenia studiów. Kwestia badania losów absolwentów Uczelni podlega bezpośrednio Prorektorowi natomiast organizacją zajmuje się uczelniane Biuro Karier Promocji i Współpracy wraz z Działem Toku Studiów oraz informatykiem Uczelni. Absolwent, który zgodził się na badanie otrzymuje po trzech latach od ukończenia studiów zaproszenie do wypełnienia ankiety internetowej. Po analizie wyników ankiet tworzony jest raport z badania konkretnego rocznika i kierunku, po określonym czasie od ukończenia studiów. Po pięciu latach od ukończenia studiów absolwent otrzymuje zaproszenie do wypełnienia kolejnej ankiety internetowej. Po analizie wyników ankiet tworzony jest kolejny raport z badania konkretnego rocznika i kierunku, po określonym czasie od ukończenia studiów. Raporty z badania są przekazywane władzom Uczelni, które decydują, w jakim zakresie można wykorzystać go do dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy.

Powyższe badanie traktowane jest jako dodatkowe źródło informacji na temat losów absolwentów gdyż na podstawie ustawy od kilku lat głównym źródłem danych na temat losów absolwentów dla polskich uczelni jest finansowane przez MEiN badanie na poziomie ogólnopolskim – System monitorowania Ekonomicznych Losów

Absolwentów ELA (oparte o dane o absolwentach otrzymywane z ZUS, art. 352 ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce).

Warto zaznaczyć, iż Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku w 2021 roku, znalazła się w grupie 15 uczelni, które dostały wsparcie w ramach Dydaktycznej Inicjatywy Doskonałości. Uczelnia może się poszczycić wysokimi wynikami jeśli chodzi o zawodowe losy swoich absolwentów. W ocenie jakości kształcenia w uczelniach zawodowych brano pod uwagę dwa kryteria: co najmniej pozytywną ocenę jakości kształcenia Polskiej Komisji Akredytacyjnej (PKA) z ostatnich 6 lat oraz wyniki monitoringu Ekonomicznych Losów Absolwentów szkół wyższych (czyli ELA).

ELA to system, który gromadzi dane o ekonomicznych losach absolwentów wszystkich kierunków studiów wszystkich uczelni w kraju. Dzięki temu jest w stanie ustalić, ile zarabiają, jak długo po studiach szukają pracy i ilu wśród nich jest bezrobotnych. Jeśli chodzi o monitoring ELA wykorzystany do Dydaktycznej Inicjatywy Doskonałości kluczowe były dwa mierniki - względny wskaźnik bezrobocia absolwentów w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu (WWB), a także względny wskaźnik zarobków absolwentów w pierwszym roku po uzyskaniu dyplomu (WWZ).

Zalecenia dotyczące kryterium 3 wymienione w uchwale Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę

Nie dotyczy

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 3:

Wprowadzenie obowiązku uzupełnienia wiedzy dla kandydatów na studia 2-go stopnia, którzy nie ukończyli studiów leśnych i rolnych na poziomie 1-go stopnia, z zakresu: botanika z dendrologią, zoologia z systematyką, hodowla i ochrona lasu, technologie produkcji roślinnej i technologie produkcji zwierzęcej. Przyjęcie zasady, aby w przypadku prac dyplomowych z zakresu leśnictwa przewodniczącym komisji dyplomowej był nauczyciel akademicki z zakresu rolnictwa, a w przypadku prac dyplomowych z zakresu rolnictwa nauczyciel akademicki z zakresu leśnictwa. Ponadto w przypadku egzaminów dyplomowych na studiach 2-go stopnia przewodniczącym komisji jest samodzielny pracownik naukowo-dydaktyczny wg zasady jw.

Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry

Proces kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* opiera się na kompetentnej i doświadczonej kadrze, nowoczesnych i atrakcyjnych programach nauczania oraz bardzo dobrej infrastrukturze dydaktycznej. Rola kadry dydaktycznej w procesie kształcenia jest jednym z podstawowych czynników wpływających na jakość kształcenia. W roku akademickim 2023/2024 w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej zatrudnionych jest:

- 12 nauczycieli akademickich na podstawowym miejscu pracy (2 prof. dr hab. inż.; 2 dr hab. inż. , 3 dr inż., 2 dr, 3 mgr inż.),
- 4 nauczycieli akademickich na dodatkowym miejscu pracy (1 dr hab. inż.; 2 dr inż.; 1 mgr inż.),
- 3 nauczycieli akademickich zatrudnionych na podstawie umowy zlecenia (2 dr, 1 mgr),
- 5 nauczycieli akademickich zatrudnionych w innych instytucjach.

Przydział zajęć dydaktycznych oraz obciążenie godzinowe poszczególnych nauczycieli akademickich zatrudnionych w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej Uczelni Państwowej w Sanoku, jako podstawowym miejscu pracy, jest zgodny z uregulowaniami wewnętrznymi Uczelni. Pensum dydaktyczne dla poszczególnych grup nauczycieli akademickich w roku akademickim 2023/2024 wynosi:

- 180 godzin dydaktycznych dla nauczycieli ze stopniem naukowym prof. dr hab.,
- 240 godzin dydaktycznych dla nauczycieli ze stopniem naukowym dr hab.,
- 300 godzin dydaktycznych dla nauczycieli ze stopniem naukowym dr,
- 540 godzin dydaktycznych dla nauczycieli z tytułem zawodowym mgr.

Przedmioty służące osiągnięciu efektów uczenia się w poszczególnych grupach zajęć prowadzone są przez nauczycieli akademickich lub inne osoby posiadające aktualny, udokumentowany dorobek naukowy i doświadczenie zawodowe w zakresie właściwym dla prowadzonych zajęć. Uczelnia zapewnia prawidłową obsadę zajęć dydaktycznych kierując się dorobkiem naukowym, kompetencjami dydaktycznymi i doświadczeniem zawodowym nauczycieli akademickich. Nauczyciele akademicy oraz inne osoby prowadzące zajęcia posiadają również kompetencje związane z prowadzeniem zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenie na odległość, co umożliwia ich prawidłową realizację. Dobór przez Uczelnię odpowiedniej kadry prowadzącej zajęcia dydaktyczne jest kluczowym warunkiem wysokiego poziomu kształcenia. W celu zatrudniania nauczycieli akademickich Uczelnia przeprowadza konkurs. Przyszli kandydaci przystępują do otwartego konkursu, który odbywa się zgodnie z Zarządzeniem Rektora UP im. Jana Grodka w Sanoku nr 20/4/19 w sprawie procedur zawierania umów o pracę i umów cywilno-prawnych oraz rozwiązywania stosunku pracy z nauczycielami akademickimi, pracownikami biblioteki oraz pracownikami administracji i obsługi Uczelni. Procedura postępowania konkursowego zapewnia wysoką jakość i przejrzystość procesu rekrutacji, obiektywizm i jej jawność, efektem czego jest sprawiedliwa analiza potencjału kandydata, jako naukowca lub dydaktyka. Ogłoszenia o konkursie i wymagania, jakie musi spełnić kandydat na określone stanowisko są publikowane na stronie internetowej Uczelni. Dobór zatrudnionych nauczycieli akademickich jest transparentny, adekwatny do potrzeb związanych z prawidłową realizacją zajęć. Uwzględnia dorobek naukowy, doświadczenie i osiągnięcia dydaktyczne i zawodowe. Liczba godzin zajęć dydaktycznych prowadzonych przez nauczycieli zatrudnionych w podstawowym miejscu pracy (etatowych) stanowi więcej niż 50% godzin zajęć wynikających z planów studiów na studiach I^o i II°. Za obsadę kadrową poszczególnych zajęć odpowiada kierownik jednostki, w ramach której realizowane są zajęcia lub grupy zajęć. W przypadku doraźnej potrzeby uzupełnienia kadry dydaktycznej, w przypadkach nieprzewidzianych dopuszcza się zatrudnienie na umowach cywilno-prawnych. Nauczyciele akademicy posiadają wysokie kwalifikacje i kompetencje, są doświadczeni w zakresie działalności dydaktycznej, naukowej, i przede wszystkim doświadczeniem zawodowym zdobytym poza szkolnictwem wyższym, głównie w dziedzinie nauk rolniczych: nauki leśne; rolnictwo i ogrodnictwo oraz zootechnika i rybactwo, w zakresie właściwym dla prowadzonych zajęć, zapewniającym realizację programu studiów w obszarze wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych. Informacje o kadrze dydaktyczno-naukowej Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej znajdują się w załączniku 4.

Obsada zajęć dydaktycznych jest zgodna kompetencjami, dorobkiem naukowym i doświadczeniem zawodowym zdobytym poza szkolnictwem wyższym. Z uwagi na praktyczny profil kształcenia oraz osiągania przez studentów kompetencji inżynierskich w procesie kształcenia uczestniczą osoby prowadzące zajęcia dydaktyczne posiadające dorobek naukowy przede wszystkim z dziedziny nauk rolniczych: nauki leśne; rolnictwo i ogrodnictwo oraz zootechnika i rybactwo i legitymizujące się bogatym doświadczeniem zawodowym zdobytym poza szkolnictwem wyższym. Dorobek naukowy, dydaktyczny, a przede wszystkim praktyczny zatrudnionych nauczycieli akademickich pozwala na optymalne ich wykorzystanie na tak interdyscyplinarnym kierunku jakim jest *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*. Szczegółowy przydział zajęć dla poszczególnych pracowników dydaktycznych oraz ich wymiar pensum dydaktycznego w roku akademickim 2023/2024 został przedstawiony w załączniku do niniejszego raportu.

Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych to kierunek, który bardzo mocno związany jest z praktyką. Okoliczność ta w znacznej mierze określała zasady polityki kadrowej w odniesieniu do tego kierunku studiów. Polegała ona przede wszystkim na pozyskiwaniu wysokiej klasy specjalistów, bardzo często łączących wiedzę akademicką w szeroko pojmowanej dziedzinie nauk rolniczych (nauki leśne, agronomia i ogrodnictwo oraz zootechnika i rybactwo) z praktycznym doświadczeniem zdobytym poza uczelnią w różnych dziedzinach i różnych rolach społecznych. Tego rodzaju połączenie dorobku akademickiego i doświadczenia zawodowego zdobytego poza uczelnią jest jednocześnie cenna dydaktycznie, jak i pozytywnie postrzegana przez samych studentów. W konsekwencji realizacji takiej polityki kadrowej uformował się zespół pracowników o znaczącym potencjale intelektualnym i dydaktycznym oraz bogatym doświadczeniu praktycznym. Ważnym połączeniem obszaru kształcenia i pracy naukowej jest angażowanie i zachęcanie studentów do pracy badawczej, wykorzystywanie treści i rezultatów z badań do formułowania tematów prac dyplomowych.

W tabeli przedstawiono wybranych pracowników charakteryzujących się bogatym doświadczeniem naukowym oraz praktycznym uzyskanym poza uczelnią:

Imię i Nazwisko	Doświadczenie naukowe oraz praktyczne uzyskane poza uczelnią
prof. dr hab. inż. Kazimierz Klima	Autor i współautor 149 oryginalnych prac naukowych oraz 64 publikacji popularno-naukowych jak również 3 skryptów dla studentów. Był kierownikiem 4 projektów badawczych, a w 5 projektach był głównym wykonawcą. W rezultacie badań stwierdzono m. in. że zwiększenie udziału roślin fitosanitarnych w zmianowaniu zmniejszyło porażenie roślin. Zmianowania z dużym udziałem mieszanek koniczynowo-trawiastych skuteczniej chroniły glebę przed erozją i eutrofizacją wód powierzchniowych. Uprawy ekologiczne były efektywniejsze ekonomicznie i przyczyniały się w większym stopniu do ochrony środowiska aniżeli uprawy konwencjonalne. Na erodowanych stokach górskich zasadniczym sposobem zagospodarowania powinno być użytkowanie agro-leśne z przewagą sylwopastoralnego wykorzystania obszarów rolnych i leśnych.
prof. dr hab. inż. Miroslaw Kasperczyk	Promotor 10 prac doktorskich, autor 237 publikacji recenzowanych, Kierownik 6 projektów przyznanych przez Kom.Bad.Nauk. i NCBiR, Współautor patentu nr.231235 2018r, i zgłoszenia patent. nr,412242 2021r. Wyróżnienia 2 nagrody MNSZWiT III st. 1981 r. i II st.1988 r. Współautor 2 podręczników: „Łąkarstwo” 2004r, „Gospodarka rolna na terenach górskich” 2009r. Wykonawca 29 ekspertyz wykonanych na zlecenie: urzędy gmin, kluby sportowe, sądy, policja, prokuratura, CBA.
dr hab. inż. Waldemar Gil, prof. UP	W okresie zatrudnienia na WL UR w Krakowie odbył szereg staży naukowych i wyjazdów studyjnych wzbogacających kwalifikacje zawodowe: College of Forest Resources, University of Washington, Seattle, USA 1982/83 (5 miesięcy); Escuela Técnica Superior de Ingenieros de Montes oraz Escuela Universitaria de Ingeniería Técnica Forestal, Universidad Politécnica de Madrid, Hiszpania (3 miesiące); Burgundia (Dijon, Francja) (1994, 7 dni); Politechnika Madrycka (Hiszpania – Erasmus – 1 tydzień); wyjazdy w ramach Konferencji Dziekanów i Dyrektorów Europejskich Wydziałów i Szkół Leśnych w latach 2008-2012 (Madryt, Praga, Brasov) (2 tygodnie). Doświadczenie krajowe uzyskiwał w trakcie staży krajowych: Ośrodek Transportu Leśnego w Trzciance Lubuskiej (1 m-c); IBL W-wa i Janów Lubelski (1 m-c); nadleśnictwa i tartaki b. woj. Nowosądeckiego (1979) – 6 m-cy
Dr inż. Jerzy Mączyński	Praca w Lasach Państwowych na stanowiskach: adiunkta, zastępcy nadleśniczego, nadleśniczego NL Dabrowa Tarnowska (1971-1984) oraz Dyrektor Naczelny Okręgowego Zarządu Lasów Państwowych w Krośnie (1984 – 1990) Następnie w FURNEL Warszawa SA na stanowisku dyrektora ds. obrotu drewnem oraz Dyrektora Biura Informacyjnego w Wiedniu (1990 -1997). Własna działalność gospodarcza w zakresie międzynarodowego obrotu drewnem i doradztwa leśnego od 1996r.
Dr inż. Zdzisław Setnik	Długoletnia praca (34 lata) w Lasach Państwowych. Prowadzenie spraw związanych z ochroną lasu, lasami niepaństwowymi i urządzeniem Lasu. W okresie ostatnich 6 lat nadzór i kontrola nad powstaniem V rewizji planu urządzenia lasu Nadleśnictwa Lesko obejmującym prawie 18 tys. ha powierzchni leśnej, a także sporządzanie planów zalesienia i planów inwestycji zwiększania bioróżnorodności lasów prywatnych w ramach PROW. W latach 1996-1998 kierownik praktyk zawodowych dla uczniów Zespołu Szkół Leśnych w Lesku.
Dr Marian Szewczyk	Praca w Radzie Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego w X kadencji w latach 2010-13. Praca w zespole MNiSW ds. Krajowych Ram Kwalifikacyjnych. Pięć wystaw fotografii przyrodniczej (Kraków, Budapeszt, Keszthely, Sanok) Ocena zasobów florystycznych do planów ochrony parków narodowych, krajobrazowych i studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin. Udział w międzynarodowych programach dydaktycznych Erasmus: 2014 – wyjazd do

	<p>Gyongyos, 2015 – wyjazd do Kaposvar i Gyongyos, 2017 Gyongyos. Ekspert komisji ds. stypendiów Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego – 2013, 2014, 2015, 2016, 2017.</p>
Dr inż. Anna Bugno-Pogoda	<p>Od 2014 roku pracownik Biura Urządzenia Lasu i Geodezji Leśnej Oddział w Przemyślu. Zajmowane stanowiska: taksator specjalista (od 24.10.2022), starszy taksator (01.01.2020-23.10.2022), taksator (01.03.2016-31.12.2019), starszy asystent taksatora (01.04.2014-29.02.2016).</p> <p>Od 2023 roku koordynator lokalny w projekcie „Odtworzenie oraz zachowanie obszarów bagiennych, torfowisk i terenów podmokłych na obszarach Natura 2000 i Zielonej Infrastruktury”, w ramach Programu „Programme for Environment and Climate Action (LIFE)”, Numer Projektu: Project: 101069640 — LIFE21-IPN-PL-WETLANDS GREEN LIFE.</p>
Dr inż. Janusz Kilar	<p>Zastępca dyrektora w Podkarpackim Ośrodku Doradztwa Rolniczego z siedzibą w Boguchwale – od 21 sierpnia 2017r. Członek Rady Nadzorczej Uzdrawisko Rymanów SA – do 16 grudnia 2021r. Prowadzenie specjalistycznego gospodarstwa pasiecznego Udział w projektach podwyższających kompetencje pracowników w zakresie transferu wiedzy z sektora nauki do przedsiębiorstw:</p> <ul style="list-style-type: none"> • „Transferencia” Projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki, Działanie 8.2 Transfer wiedzy, Poddziałanie 8.2.1 Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw. Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego (2015-2014) • „Nauka idzie w praktykę”. Projekt realizowany w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki Priorytet VIII Regionalne kadry gospodarki, Działanie 8.2 Transfer wiedzy, Poddziałanie 8.2.1 Wsparcie dla współpracy sfery nauki i przedsiębiorstw. Rzeszowska Agencja Rozwoju Regionalnego (2014) <p>Ważniejsza działalność na rzecz praktyki gospodarczej</p> <ul style="list-style-type: none"> • od 2022r. ekspert do oceny merytorycznej wniosków programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Podkarpacia 2021-2027 w ramach EFRR w dziedzinie: Przemysł spożywczy i rolnictwo ekologiczne oraz w dziedzinie: Bioróżnorodność • od 2022 członek zespołu ds. zrównoważonej produkcji żywności przy United Nations Global Compact Poland • od 2020 r. ekspert do oceny merytorycznej projektów badawczo-wdrożeniowych w Podkarpackim Centrum Innowacji • od 2019 r. ekspert do oceny merytorycznej projektów w Programie Operacyjnym Innowacyjny Rozwój - Narodowe Centrum Badań i Rozwoju • od 2018r. – ekspert do oceny wniosków w działaniu „Współpraca”, w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 – Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa • od 2016r. – ekspert do oceny merytorycznej wniosków złożonych w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2014-2020, oś priorytetowa IV Ochrona środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego, działanie 4.5 Różnorodność biologiczna, • od 2018r. – członek zespołu ds. analizy szans i zagrożeń oraz potencjalnych kierunków rozwoju obszarów wiejskich województwa podkarpackiego do 2030 roku; • od 2018 r. członek zespołu - Program rozwoju produkcji wysokiej jakości żywności wołowego – „PODKARPACKA WOŁOWINA” - Urząd Marszałkowski Województwa Podkarpackiego • od 2012r. – ekspert do oceny merytorycznej wniosków o przyznanie stypendium w ramach projektu pn. „Podkarpacki fundusz stypendialny dla doktorantów” w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013 Priorytet VIII Regionalne Kadry Gospodarki, działanie 8.2 Transfer wiedzy, poddziałanie 8.2.2 Regionalne Strategie Innowacji

Wymagane kwalifikacje nauczycieli akademickich, tryb ich zatrudniania i zwalniania określa Statut Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku oraz Instrukcja dotycząca procedur zawierania umów o pracę i

umów cywilnoprawnych z nauczycielami akademickimi oraz z pracownikami administracji, biblioteki i obsługi. W celu właściwego zarządzania pracownikami, określeniu ich kluczowych kompetencji istotnych z punktu widzenia procesu kształcenia, awansów zawodowych, ustalenia mocnych i słabych stron, a co za tym idzie rozwoju pracownika, nauczyciele akademicy podlegają obiektywnej i bezstronnej ocenie. Każdy nauczyciel akademicki raz w roku w formie elektronicznej ankiety oceniany jest przez studentów kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*. Po zakończeniu procesu ankietyzacji przez studentów ankiety są opracowywane i analizowane przez Dyrektora Instytutu. Ocena z ankiet jest brana pod uwagę przy okresowej ocenie pracowników. Kolejnym istotnym elementem oceny dydaktycznego dorobku nauczyciela akademickiego jest ocena jakości prowadzonych przez niego zajęć dydaktycznych, uwzględniająca wyniki protokołów hospitacji zajęć dydaktycznych. Ocena ta ma motywować nauczycieli do ciągłego doskonalenia, ale także stabilizować poziom kadry dydaktycznej. Hospitacje zajęć ustalane są przez Dyrektora Instytutu. Hospitacji podlegają wszystkie formy zajęć: wykłady, ćwiczenia, zajęcia praktyczne i praktyki zawodowe. Protokoły hospitacji są archiwizowane, jeżeli istnieje taka konieczność wprowadzane są działania naprawcze. Wszyscy nauczyciele akademicy podlegają ocenie raz na 4 lata zgodnie z wymaganiami Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 2021 poz. 478 art. 128). W związku z ograniczeniami, jakie nakłada na uczelnie wyższe Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS CoV-2 oraz zarządzeniami Rektora UP im. Jana Grodka w Sanoku, proces przeprowadzania oceny nauczycieli akademickich został tymczasowo zawieszony i ponownie wznowiony Zarządzeniem nr 45/21 z dnia 1 grudnia 2021 r. w sprawie kryteriów oraz trybu przeprowadzania oceny okresowej nauczycieli akademickich zatrudnianych w Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku.

W Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku zapisy dotyczące przeciwdziałania mobbingowi zawarte zostały w Regulaminie pracy oraz w Informacji do umowy o pracę, z którymi pracownicy zostają zapoznani w momencie przyjęcia do pracy. Treść informacji jest następująca:

1. Pracownicy powinni być równo traktowani w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku pracy, warunków zatrudnienia, awansowania oraz dostępu do szkolenia w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych, w szczególności bez względu na płeć, wiek, niepełnosprawność, rasę, religię, narodowość, przekonania polityczne, przynależność związkową, pochodzenie etniczne, wyznanie, orientację seksualną, a także bez względu na zatrudnienie na czas określony lub nieokreślony albo w pełnym lub w niepełnym wymiarze czasu pracy.
2. Równe traktowanie w zatrudnieniu oznacza niedyskryminowanie w jakikolwiek sposób, bezpośrednio lub pośrednio, z przyczyn określonych w punkcie 1.
3. Dyskryminowanie bezpośrednio istnieje wtedy, gdy pracownik z jednej lub z kilku przyczyn określonych w punkcie 1 był, jest lub mógłby być traktowany w porównywalnej sytuacji mniej korzystnie niż inni pracownicy.
4. Dyskryminowanie pośrednio istnieje wtedy, gdy na skutek pozornie neutralnego postanowienia, zastosowanego kryterium lub podjętego działania występują lub mogłyby wystąpić niekorzystne dysproporcje albo szczególnie niekorzystna sytuacja w zakresie nawiązania i rozwiązania stosunku pracy, warunków zatrudnienia, awansowania oraz dostępu do szkolenia w celu podnoszenia kwalifikacji zawodowych wobec wszystkich lub znacznej liczby pracowników należących do grupy wyróżnionej ze względu na jedną lub kilka przyczyn określonych w punkcie 1, chyba że postanowienie, kryterium lub działanie jest obiektywnie uzasadnione ze względu na zgodny z prawem cel, który ma być osiągnięty, a środki służące osiągnięciu tego celu są właściwe i konieczne.
5. Przejawem dyskryminowania w rozumieniu punktu 2 jest także:
  - ✓ działanie polegające na zachęcaniu innej osoby do naruszenia zasady równego traktowania w zatrudnieniu lub nakazaniu jej naruszenia tej zasady;
  - ✓ niepożądane zachowanie, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności pracownika i stworzenie wobec niego zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery (molestowanie).
6. Dyskryminowaniem ze względu na płeć jest także każde niepożądane zachowanie o charakterze seksualnym lub odnoszące się do płci pracownika, którego celem lub skutkiem jest naruszenie godności pracownika, w szczególności stworzenie wobec niego zastraszającej, wrogiej, poniżającej, upokarzającej lub uwłaczającej atmosfery; na zachowanie to mogą się składać fizyczne, werbalne lub pozawerbalne elementy (molestowanie seksualne).

7. Podporządkowanie się przez pracownika molestowaniu lub molestowaniu seksualnemu, a także podjęcie przez niego działań przeciwstawiających się molestowaniu lub molestowaniu seksualnemu nie może powodować jakichkolwiek negatywnych konsekwencji wobec pracownika.

Pracodawca jest obowiązany przeciwdziałać mobbingowi.

W okresie ostatnich dziesięciu lat nie było przypadków zgłoszenia przez pracowników naukowych nieprawidłowego traktowania oraz działania mobbingowego. W Uczelni nie powołano osoby pełniącej rolę mediatora, z uwagi na brak zgłoszeń dotyczących mobbingu.

Istotną rolę w realizacji polityki kadrowej stanowi efektywny program dotyczący systemu zatrudniania i premiowania pracowników za aktywność naukowo-dydaktyczną i organizacyjną na rzecz rozwoju Uczelni. Polityka kadrowa jest nastawiona na pozyskiwanie własnej kadry naukowo-dydaktycznej pochodzącej ze środowiska lokalnego. Kolejny priorytet to przyjmowanie do pracy nauczycieli akademickich deklarujących zatrudnienie w Uczelni jako podstawowym miejscu pracy, co zapewnia ciągły i stabilny rozwój kierunku. Proces zatrudnienia odbywa się na zasadach postępowania konkursowego, którego rozstrzygnięcie realizuje Komisja konkursowa powołana przez Rektora. Dla pracowników z zewnątrz, deklarujących dodatkowe miejsce pracy, tworzone są czasowe umowy. Działania te dla zespołu pracowników Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej wpłynęły motywująco na różne formy aktywności. W Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku przyznawane są dla pracowników dydaktycznych oraz administracyjnych nagrody indywidualne i zespołowe za uzyskane osiągnięcia w poprzednim roku akademickim. Są one przyznawane na wniosek Dyrektora Instytutu przez Rektora, zaopiniowane przez Komisję ds. Nagród i Odznaczeń po zapoznaniu się z dokumentami potwierdzającymi te aktywności. Każdy pracownik Instytutu może ubiegać się o dofinansowanie publikacji i udział w konferencjach krajowych i międzynarodowych. Podstawą dofinansowania jest zatrudnienie w podstawowym miejscu pracy, afiliacja publikacji przez UP im. Jana Grodka, przydatność w procesie kształcenia lub praktyczny jej wymiar. Innym aspektem wsparcia jest również możliwość ubiegania się o co najwyżej 12 miesięczne stypendia doktorskie i habilitacyjne oraz dofinansowanie przewodów doktorskich i postępowań habilitacyjnych. Przepisy regulujące w tym zakresie precyzuje Uchwała nr 10/II/21 Senatu UP w Sanoku z dnia 11 lutego 2021 r. w sprawie: zasad sfinansowania postępowań doktorskich, postępowań habilitacyjnych i postępowanie o nadanie tytułu profesora. Stypendium doktorskie może być przyznane osobie, która spełnia warunki: posiada wszczęty przewód doktorski, uzyskała pozytywną opinię promotora o zaawansowaniu rozprawy doktorskiej, jest zatrudniona w Uczelni jako w podstawowym miejscu pracy. Stypendium habilitacyjne udzielane jest osobie, która ubiega się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. Na podstawie odrębnych przepisów, Uczelnia może przejąć obowiązek poniesienia części tych kosztów, zaś dofinansowanie realizowane jest na zasadach umowy z jednostką przeprowadzającą procedurę uzyskania tych stopni. Nauczyciele zatrudnieni w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej podejmują różnego rodzaju formy rozwoju naukowego i doskonalenia zawodowego, które są powiązane z procesem dydaktycznym. Nauczyciele akademicy uzyskują kolejne stopnie naukowe (doktora, doktora habilitowanego) oraz tytuły naukowe (profesora). Rozwój zawodowy związany jest z ukończeniem różnych form doskonalenia zawodowego, które wpływają na podniesienie i uzupełnienie posiadanych kwalifikacji zawodowych. Nauczyciele zatrudnieni w Uczelni w podstawowym miejscu pracy którzy uzyskali stopień naukowy doktora habilitowanego w ciągu ostatnich 5 lat:

✓ Dr hab. inż. Mateusz Kaczmarski (2023 rok)

Nauczyciele, zatrudnieni w uczelni w podstawowym miejscu pracy, którzy uzyskali stopień naukowy doktora w ciągu ostatnich 5 lat:

✓ Dr inż. Anna Bugno-Pogoda (2022 rok)

✓ Dr inż. Mariusz Smaczny (2018 rok)

Kadra dydaktyczna Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej aktywnie uczestniczy w zjazdach, konferencjach sympoziach krajowych i zagranicznych. Prowadzone są szkolenia dla nauczycieli akademickich mające na celu podnoszenie ich kwalifikacji zawodowych w zakresie merytorycznym i metodycznym oraz zwiększające ich kompetencje z zakresu innowacyjnych metod nauczania. Polityka kadrowa Uczelni obejmuje również zasady rozwiązywania konfliktów i reagowania na przypadki zagrożenia wobec członków kadry. W Uczelni powołany jest Rzecznik Dyscyplinarny ds. Nauczycieli Akademickich i Komisja Dyscyplinarna ds. Nauczycieli Akademickich. Ponadto (zgodnie ze Statutem Uczelni) Rektor dba o utrzymanie porządku i bezpieczeństwa na terenie Uczelni. Zgromadzenia na terenie Uczelni odbywają się zgodnie z przepisami prawa, a w szczególności zgodnie z

zasadami porządku publicznego i z zachowaniem godności osób biorących w nich udział oraz osób trzecich. Do zorganizowania zgromadzenia w pomieszczeniach Uczelni wymagana jest zgoda Rektora.

Zalecenia dotyczące kryterium 4 wymienione w uchwale Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę

Nie dotyczy

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 4:

Polityka kadrowa prowadzona w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej opiera się na następujących założeniach:

- zatrudniani pracownicy powinni gwarantować odpowiedni poziom i jakość procesu dydaktycznego oraz możliwość osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia,
- stopniowe zwiększanie liczby zatrudnianych pracowników w PWSZ w Sanoku jako podstawowym miejscu pracy,
- w miarę możliwości zmniejszanie zatrudnienia na umowy zlecenia i preferowanie zatrudnienia na podstawie umowy o pracę,
- angażowanie w proces dydaktyczny jak największej liczby wysoko kwalifikowanych praktyków,
- umożliwienie pracownikom udziału w konferencjach i sympozjach naukowych oraz możliwości publikacji poprzez refinansowanie kosztów,
- umożliwienie rozwoju naukowego poprzez możliwość ubiegania się o wsparcie finansowe związane z uzyskiwaniem stopni doktorskich i habilitacyjnych na innych uczelniach.
- motywowanie kadry do rozwoju naukowego i zawodowego poprzez dokonywanie okresowych ocen pracowników. Stwierdza się przydatność ankietowego systemu oceny kadry przez studentów.

Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie

Siedzibę Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku stanowią obiekty zlokalizowane w kompleksie złożonym z sześciu byłych budynkach koszarowych, położonych przy ulicy Mickiewicza 21, przejętych po byłej jednostce wojskowej, budynek przy ulicy Reymonta 6 oraz nowoczesny budynek oddany w 2021 roku – Centrum Symulacji Medycznej. Budynki Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku przystosowane są do nauczania osób niepełnosprawnych ruchowo. Cztery budynki dydaktyczne wyposażone są w windy oraz specjalistyczne urządzenia ułatwiające poruszanie się osób niesprawnych ruchowo i osób poruszających się na wózkach inwalidzkich.

Instytut Gospodarki Rolnej i Leśnej mieści się w budynku F, który został wyremontowany i zaadaptowany na cele dydaktyczne przez władze uczelni ze środków własnych, a częściowo z pozyskanych funduszy ministerialnych i unijnych i oddany do użytku w trakcie inauguracji roku ak. 2005/2006. Budynek został przystosowany dla potrzeb studentów niepełnosprawnych. W obiekcie zamontowano windę, a na wszystkich kondygnacjach znajdują się toalety dla osób niepełnosprawnych.

Szczegółowy opis bazy dydaktycznej i zaplecza laboratoryjnego przeznaczonego dla kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*.

BAZA LOKALOWA

Budynek „F”: szczegółowe zestawienie pomieszczeń użytkowych

Parter

Lp.	Rodzaj pomieszczenia	Powierzchnia
1.	Biblioteka	49,92 m ²
2.	Wypożyczalnia	54,38 m ²
3.	Czytelnia	53,92 m ²
4.	Magazyn książek	52,82 m ²

5.	Magazyn książek	117,96 m ²
6.	Sala wykładowa	53,11 m ²
7.	Sala wykładowa	53,64 m ²
8.	Pokój wykładowców	18,70 m ²
9.	Pomieszczenie socjalne	6,36 m ²
10.	WC	2,23 m ²
11.	WC damski	11,17 m ²
12.	WC męski	13,22 m ²
13.	WC niepełnosprawnych	3,36m ²
14.	Magazyn środków czystości	1,34 m ²
15.	Korytarz komunikacyjny	115,34 m ²
RAZEM		607,47 m²

I Piętro

Lp.	Rodzaj pomieszczenia	Powierzchnia
1.	Sala audytoryjna	183,85 m ²
2.	Pracownia zoologii	81,71 m ²
3.	Pracownia botaniki i dendrologii	80,49 m ²
4.	Sala wykładowa	57,49 m ²
5.	Pokój wykładowców	32,23 m ²
6.	Magazyn	20,68 m ²
7.	WC damski	11,17 m ²
8.	WC męski	13,22 m ²
9.	WC niepełnosprawnych	3,36 m ²
10.	Magazyn środków czystości	1,34 m ²
11.	Korytarz komunikacyjny	125,53 m ²
RAZEM		611,07 m²

Poddasze

Lp.	Rodzaj pomieszczenia	Powierzchnia
1.	Pracownia produkcji roślinnej I	58,18 m ²
2.	Pracownia przyrodniczych podstaw produkcji leśnej i rolnej	55,96 m ²
3.	Pracownia produkcji zwierzęcej	76,76 m ²
4.	Pracownia Urządzenia lasu / pracownia Ochrony lasu	58,19 m ²
5.	Zaplecze pomocnicze	20,74 m ²
6.	WC damski	13,67 m ²
7.	WC męski	14,78 m ²
8.	WC niepełnosprawnych	3,36 m ²
9.	Magazyn środków czystości	2,25 m ²
10.	Pomieszczenia socjalne 2 pom.	19,42 m ²
11.	Korytarz komunikacyjny	95,63 m ²
RAZEM		418,94 m²

BAZA DYDAKTYCZNA

Pracownie informatyczne i dostęp do Internetu na terenie uczelni

Uczelnia w ramach infrastruktury własnej posiada 9 pracowni komputerowych, wyposażonych w 141 stanowisk dla studentów oraz 6 stanowisk dla nauczycieli. Studenci mają do dyspozycji czytelnię w budynku F (obok uczelnianej biblioteki) z 14 komputerami z Windows 10, MS Office 2016 i Internetem. Oprogramowanie podstawowe w pracowniach komputerowych stanowi MS Office 2013/2016, jak i bardziej specjalistyczne, np. pakiety inżynierskie Autodesk Inventor, CATIA, Moldex 3D, Wonderware, MSC Software, Matlab & Simulink,

do projektowania w Instytucie Technicznym, Uczelnia posiada również dostęp do Internetu 100/1000 Mbps.

Wykaz oprogramowania użytkowanego w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej:

- ✓ Pakiet MS Office Prof PL - standardowy pakiet biurowy do zastosowań ogólnych i dedykowanych.
- ✓ Pakiet firmy Autodesk 2012 z AutoCAD-em - pakiet inżynierskiego wspomagania projektowania rysunków, schematów, planowania ogrodów, przestrzeni.
- ✓ Oprogramowanie STATISTICA v 10.0 MR1 - narzędzie do obróbki badawczych danych statystycznych, analiz, symulacji i wizualizacji graficznej,
- ✓ Oprogramowanie Garden Composer 3D DVD - dedykowany pakiet oprogramowania do projektowania ogrodów, architektury krajobrazu z potężną bazą danych elementów architektonicznych, roślin. Wizualizuje także końcowy efekt projektu w postaci przestrzennej 3D.
- ✓ Oprogramowanie System Informatyczny Lasów Państwowych – SILP - kompleksowy system informatyczny stosowany w Lasach Państwowych do planowania i ewidencjonowania czynności gospodarczych oraz w zarządzaniu lasu.

W 2010 roku, dzięki wsparciu Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w budynkach na terenie kompleksu przy ulicy Mickiewicza 21 wykonano sieć LAN z okablowaniem strukturalnym kategorii 7 z podziałem na okablowanie pionowe i poziome integrujące wszystkie systemy teletechniczne włącznie z siecią telefoniczną, instalowane w budynkach dydaktycznych A, B, D, F.

Tory główne łączące budynki tj. punkty dystrybucyjne budynków A, B, D wykonane zostały przy pomocy światłowodów. Połączenie z budynkiem F wykonano przy pomocy radiolinii. Wykonano pomieszczenie techniczne - serwerownię w budynku „A” jako główny punktu dystrybucyjny okablowania strukturalnego, w którym zbiega się okablowanie, kable światłowodowe, jak również trakty sieci rozległej we/wy od głowicy telekomunikacyjnej Uczelni. Tu znajdują się główne urządzenia aktywne sieci. W celu ułatwienia studentom dostępu do Internetu wykonano na terenie Uczelni dwa punkty typu HOTSPOT oraz zainstalowano pięć kiosków internetowych. W ramach projektu wdrożono systemu e-biblioteka oraz rozszerzono system e-learning o transmisję strumieniową sygnału audio i wideo (webcasting).

Na Uczelni jest możliwość korzystania z bezpłatnego internetu poprzez logowanie do sieci Uczelni.

Sale audiowizualne

Uczelnia posiada siedem sal audiowizualnych, po jednej w budynku „A” i „F”, dwie w budynku „C” przy ulicy Reymonta, aulę w Centrum Sportowo-Dydaktycznym z 230 miejscami oraz 3 sale audytoryjne na maksymalnie grupę 100-tu studentów w budynku G. Sale zostały wyposażone w zestawy wyposażenia prezentacyjnego i komunikacyjnego, w tym w monitory interaktywne i projektory multimedialne oraz system nagłośnienia. Niemalże wszystkie pracownie wyposażone są w sprzęt audiowizualny i inny niezbędny do realizacji programów nauczania. Uczelnia dysponuje rzutnikami multimedialnymi, a także tradycyjnymi rzutnikami slajdów oraz foliogramów, mapami i innymi typowymi pomocami dydaktycznymi, które są w miarę potrzeb i możliwości sukcesywnie uzupełniane. Sala audiowizualna mieszcząca się w budynku E wyposażona jest w: system projekcji i źródła prezentacji, system kamer podglądowych, system nagłaśniający oraz odsłuch z sali dla technika, system oświetlenia scenicznego, zaciemnienie okien.

Proces kształcenia studentów kierunku **Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych** jest realizowany w pracowniach Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej (Budynek F). Uczelnia dysponuje pracowniami specjalistycznymi, w części wykorzystywanymi w systemie ogólnouczelnianym oraz wyłącznie przez Instytut dla potrzeb kierunku:

- Laboratorium mikrobiologii
- Laboratorium chemii i biochemii
- Pracownia produkcji roślinnej
- Pracownia przyrodniczych podstaw produkcji leśnej i rolnej
- Pracownia Urządzania lasu / pracownia Ochrony lasu
- Pracownia produkcji zwierzęcej
- Pracownia zoologii
- Pracownia botaniki i dendrologii

Laboratorium **mikrobiologii** znajduje się w Centrum Symulacji Medycznej Instytutu Medycznego UP im. Jana Grodka, budynek G, s. 119.

Liczba stanowisk laboratoryjnych 10. Laboratorium wyposażone jest m.in. w stoły laboratoryjne, autoklaw laboratoryjny z funkcją aparatu Kocha, mikroskopy, komorę laminarną, lodówkę, dygestorium. Wyposażenie pracowni pozwala na realizację następujących przedmiotów: mikrobiologia, elementy mikrobiologii żywności,

podstawy mikrobiologii w przetwórstwie rolno-spożywczym. Szczegółowy wykaz wyposażenia pracowni zamieszczono w załączniku dotyczącym bazy dydaktycznej.

Laboratorium chemii i biochemii znajduje się w Centrum Symulacji Medycznej Instytutu Medycznego UP im. Jana Grodka, budynek G. s.121

Liczba stanowisk laboratoryjnych 10, ćwiczeń audytoryjnych 20.

Pracownia posiada stoły laboratoryjne z półkami dwupoziomowymi do przechowywania roztworów odczynników. W pracowni znajduje się m.in. dygestorium, wirówka, spektrofotometr. Umeblowanie stanowią: szafy do przechowywania szkła laboratoryjnego, chemikalii, aparatury. W pracowni urządzono stanowisko badawcze analiz instrumentalnych, w skład którego wchodzi: Spektrometr emisyjny ze wzbudzoną plazmą – ICP-OES firmy Perkin Elmer Avio 200 oraz mineralizator mikrofalowy MARS 6. Urządzenia pozwalają oznaczyć zawartość makro i mikroelementów, w tym metali ciężkich w różnych próbkach organicznych i nieorganicznych. Wyposażenie pozwala na realizację następujących przedmiotów: chemia z biochemią, podstawy towaroznawstwa produktów zwierzęcych, ocena surowców pochodzenia zwierzęcego, surowce zwierzęce w produkcji żywności. Szczegółowy wykaz wyposażenia pracowni zamieszczono w załączniku dotyczącym bazy dydaktycznej.

Pracownia produkcji roślinnej znajduje się w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej, budynek F, s. 209. Liczba stanowisk laboratoryjnych 10, ćwiczeń audytoryjnych 18.

Wyposażenie pracowni umożliwia prowadzenie zajęć na kierunku *gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* z przedmiotów: ogólna i szczegółowa uprawa roślin, ocena surowców pochodzenia roślinnego. Pracownia wyposażona jest w sprzęt i pomoce dydaktyczne umożliwiające realizację zagadnień związanych z produkcją roślinną (między innymi ekspozyty roślin uprawnych, urządzenie do pomiaru LAI - Leaf Area Index - indeks liściowy roślin). Umeblowanie stanowią: szafy do przechowywania preparatów, szkła laboratoryjnego, aparatury, gabloty ścienne, ekran na statywie. Szczegółowy wykaz wyposażenia pracowni zamieszczono w załączniku dotyczącym bazy dydaktycznej.

Pracownia przyrodniczych podstaw produkcji leśnej i rolnej znajduje się w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej, budynek F, s. 210. Wyposażenie pracowni umożliwia prowadzenie zajęć na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* z przedmiotów np.: meteorologia z klimatologią, hodowla roślin i nasiennictwo, ochrona roślin, gleboznawstwo, ochrona gleb rolnych i leśnych. Liczba stanowisk laboratoryjnych 10, ćwiczeń audytoryjnych 20.

Umeblowanie stanowią: szafy do przechowywania preparatów, szkła laboratoryjnego, aparatury, gabloty ścienne podświetlane, ekran na statywie.

Szczegółowy wykaz wyposażenia pracowni zamieszczono w załączniku dotyczącym bazy dydaktycznej.

Pracownia Urządzenia lasu / pracownia Ochrony lasu znajduje się w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej UP im. Jana Grodka, budynek F, s. 206. Liczba stanowisk laboratoryjnych 15, ćwiczeń audytoryjnych 22. Wyposażenie pracowni umożliwia prowadzenie zajęć na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* z przedmiotów związanych z leśnictwem, np. hodowla lasu, nauka o produktywności lasu, użytkowanie lasu entomologia i fitopatologia leśna, gospodarka łowiecka, zarządzanie lasu z typologią.

Pracownia wyposażona jest w niezbędną aparaturę i ekspozyty dydaktyczne, a ilość stanowisk roboczych zapewnia prowadzenie ćwiczeń dla wszystkich studentów (w grupach ćwiczeniowych). Oprócz podstawowego sprzętu audiowizualnego oraz komputerowego jej wyposażenie umożliwia prowadzenie zajęć z przedmiotów specjalistycznych.

Umeblowanie stanowią: szafy do przechowywania preparatów, szkła laboratoryjnego, aparatury, gabloty ścienne, ekran na statywie. Szczegółowy wykaz wyposażenia pracowni zamieszczono w załączniku dotyczącym bazy dydaktycznej.

Pracownia produkcji zwierzęcej znajduje się w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej, budynek F, s. 212. Liczba stanowisk laboratoryjnych 10, ćwiczeń audytoryjnych 20.

Wyposażenie pracowni umożliwia prowadzenie zajęć na kierunku *gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* z przedmiotów: chów i hodowla zwierząt, fizjologia i żywienie zwierząt. Pracownia wyposażona jest w sprzęt i pomoce dydaktyczne umożliwiające realizację zagadnień związanych z produkcją zwierzęcą. Umeblowanie stanowią: szafy do przechowywania preparatów, szkła laboratoryjnego, aparatury, gabloty ścienne, ekran na statywie. Szczegółowy wykaz wyposażenia pracowni zamieszczono w załączniku dotyczącym bazy dydaktycznej.

Pracownia zoologii znajduje się w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej, budynek F, s. 108. Liczba stanowisk laboratoryjnych 9, ćwiczeń audytoryjnych 18. Umeblowanie stanowią: szafy przeszkolone do przechowywania preparatów i mikroskopów, szkła laboratoryjnego, modeli zoologicznych, preparatów mikroskopach. Szczegółowy wykaz wyposażenia pracowni zamieszczono w załączniku dotyczącym bazy dydaktycznej.

Pracownia **botaniki i dendrologii** znajduje się w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej, budynek F, s. 104. Liczba stanowisk laboratoryjnych 9, ćwiczeń audytoryjnych 18. Szczegółowy wykaz wyposażenia pracowni zamieszczono w załączniku dotyczącym bazy dydaktycznej. Wyposażenie pracowni pozwala na realizację przedmiotów, m.in. botanika z dendrologią, biogeografia, ekologia z zoologią, ochrona środowiska, fitocenozy użytków zielonych, rolne i leśne zbiorowiska roślinne, ochrona przyrody.

Uczelnia w roku akademickim 2015/2016 zrealizowała przedsięwzięcie inwestycyjne pn. „Przebudowa i rozbudowa kompleksu Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Jana Grodka w Sanoku o centrum sportowo – dydaktyczne”. Celem realizacji projektu była budowa pełnowymiarowej hali sportowej oraz pracowni dydaktycznych. W kompleksie powstały dodatkowo reprezentacyjna aula Uczelni wyposażona w najnowocześniejszy sprzęt audiowizualny. Budowa obiektu zapewnia studentom możliwość korzystania z sali gimnastycznej, siłowni czy sali fitness. Dzięki lokalizacji obiektu w kompleksie na ulicy Mickiewicza zlikwidowano problemy z dojazdem studentów na zajęcia do podobnych obiektów na terenie miasta. Ponadto Uczelnia powiększyła swoją bazę o dodatkowe sale audytoryjne, pomieszczenia dydaktyczne. W wyniku działań inwestycyjnych zostały osiągnięte następujące efekty rzeczowe: kubatura 48000 m³, pow. użytkowa 4503 m².

Pracownie językowe dla studentów są wyposażone w niezbędne urządzenia pozwalające na realizację procesu dydaktycznego. Każda sala językowa posiada dostęp do Internetu, nowoczesny rzutnik z możliwością podłączenia laptopa, w który wyposażony jest każdy lektor. Zajęcia prowadzone są z wykorzystaniem wyżej wymienionego sprzętu. Dodatkowo studenci mają możliwość korzystania z aktualnych podręczników wydawnictw Pearson oraz Express Publishing: ‘English for Nursing 1’, ‘English for Nursing 2’ oraz ‘CareerPaths: Nursing’. Pozycje te dostępne są w bibliotece Uczelni.

Biblioteka Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku funkcjonuje od dn. 01.01.2003 r. Obecnie zajmuje skrzydło w budynku F, oddanym do użytku w 2006 r., obejmuje następujące pomieszczenia: Wypożyczalnię, Czytelnię oraz magazyn wyposażony w przesuwane regały. Czytelnia Biblioteki wyposażona jest w 11 stanowisk komputerowych z bezpłatnym dostępem do Internetu. W Czytelni znajduje się również stanowisko komputerowe dla studentów z orzeczeniem o niepełnosprawności wyposażone w komputer z monitorem 55 calowym ułatwiającym pracę osobom z dysfunkcją wzroku, klawiaturę zaprojektowaną dla studentów z dysfunkcją rąk i dla słabowidzących, specjalne bezprzewodowe słuchawki dla studentów słabosłyszących, powiększalnik materiałów drukowanych „Read Desk”.

Zbiory Biblioteki gromadzone są zgodnie z kierunkami i specjalnościami prowadzonymi przez Uczelnię. Zakup zbiorów odbywa się na podstawie zamówień składanych przez poszczególne Instytuty i Zakłady. Na dzień 10.08.2023 r. księgozbiór Biblioteki liczył 22 789 woluminów, 242 pozycje zbiorów audiowizualnych, 23 egzemplarze zbiorów kartograficznych. W 2023 r. Biblioteka prenumeruje 32 tytuły czasopism. Wykaz wszystkich dostępnych czasopism znajduje się na stronie internetowej Biblioteki w zakładce Czasopisma.

Na Uczelni działa system biblioteczno-informatyczny, którego zadaniem jest gromadzenie, opracowanie i udostępnianie zbiorów oraz źródeł informacji. Biblioteka wyposażona jest w System Informatycznej Obsługi Biblioteki SOWA. Zakupione publikacje i prenumerowane czasopisma na bieżąco wprowadzane są do bazy systemu. Rekordy opisu bibliograficznego zawierają hasła przedmiotowe, ponadto uzupełniane są o zawartość treściową publikacji, co umożliwia przeszukiwanie katalogu również po słowie kluczowym, poszukiwanie publikacji na określony temat i tworzenie zestawień bibliograficznych. Czytelnik ma możliwość przeglądania katalogu Biblioteki w Internecie oraz internetowej rezerwacji, zamawiania i prolongaty książek. Katalog Biblioteki dostępny jest na stronie internetowej Biblioteki w zakładce Katalog księgozbioru. Biblioteka posiada również funkcję elektronicznego powiadamiania Czytelników o zbliżającym się terminie zwrotu lub prolongaty wypożyczonych publikacji. Na zamówienie Czytelnika Biblioteka wykonuje skan fragmentów publikacji ze swoich zbiorów w ramach dozwolonego użytku osobistego oraz dydaktycznego. Informacja o możliwości skanowania znajduje się na stronie Biblioteki w zakładce Usługa skanowania.

Zbiory elektroniczne Biblioteki zapewniają dostęp do publikacji elektronicznych w Czytelni oraz z komputerów domowych. Na każdym stanowisku komputerowym Czytelnik może skorzystać z baz Wirtualnej Biblioteki Nauki: Web of Science, Scopus, Elsevier, Springer oraz Wiley Online Library. Ponadto, po otrzymaniu kodu dostępu, Czytelnik może skorzystać z baz Ibuk.Libra, NASBI (BIBLIO), EBSCO także z komputerów domowych. Ibuk.Libra zapewnia dostęp do 2 523 publikacji elektronicznych, w bibliotece elektronicznej NASBI można skorzystać ze 104 publikacji, dostępne bazy EBSCO zawierają streszczenia dokumentów oraz pełne teksty z ponad 20 000 tytułów czasopism naukowych. Planowany jest zakup kolejnych baz pełnotekstowych CINAHL Complete oraz Rehabilitation & Sports Medicine Source. Czytelnicy mogą korzystać również z ogólnodostępnych bibliotek cyfrowych m.in. Biblioteki Narodowej, Biblioteki Cyfrowej Biblioteki Kraków, Jagiellońskiej Biblioteki Cyfrowej, Sanockiej Biblioteki Cyfrowej, Podkarpackiej Biblioteki Cyfrowej oraz Bibliotek Cyfrowych UMCS, Uniwersytetu Wrocławskiego, Uniwersytetu Łódzkiego, Politechniki Warszawskiej i innych. Biblioteka umożliwia dostęp do 63 tytułów czasopism w wersji elektronicznej pełnotekstowej, platform i

serwisów edukacyjnych oraz otwartych zasobów edukacyjnych. Wszystkie informacje z linkami do zasobów elektronicznych znajdują się na stronie internetowej w zakładce Zasoby cyfrowe: Ibuk.Libra, NASBI, EBSCO, Biblioteki cyfrowe, E-czasopisma, Platformy i serwisy edukacyjne, Otwarte zasoby edukacyjne, E-źródła.

Trwają prace nad włączeniem Biblioteki do ogólnopolskiego elektronicznego systemu komercjalizacji recenzowanych prac naukowych pracowników Uczelni, co umożliwi umieszczanie na e-platformie publikacji oraz prac afiliowanych przez Uczelnię, jak również prac jej pracowników pozostałych (w przypadku pracowników zatrudnionych na dodatkowym miejscu pracy) w jednostkach macierzystych. Prowadzone są prace wdrożeniowe nad systemem bibliograficzno-bibliometrycznym Expertus, umożliwiającym włączenie do systemu recenzowanych prac naukowych.

Infrastruktura będąca w dyspozycji Uczelni i Instytutu umożliwia prawidłowy przebieg procesu kształcenia pozwalając na realizację treści merytorycznych zawartych w sylabusach przedmiotów poszczególnych przedmiotów. Wyposażenie pracowni jest systematycznie uzupełniane w oparciu o wnioski pracowników dydaktycznych realizujących określone przedmioty w miarę możliwości finansowych Uczelni. Sprzęt jest systematycznie kontrolowany i konserwowany. W pracowniach znajdują się instrukcje jego użytkowania oraz przestrzegania zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Urządzenia audiowizualne i sprzęt multimedialny znajdują się pod stałym nadzorem informatyka i pracowników obsługi co pozwala na szybkie usuwanie usterek bez blokowania procesu dydaktycznego. W większości nauczyciele akademicy posługują się własnym sprzętem komputerowym do którego są przyzwyczajeni. Ma to niewątpliwy wpływ na przebieg procesu dydaktycznego.

Monitorowanie i ocena funkcjonowania Biblioteki oraz systemu biblioteczno-informacyjnego prowadzona jest w zakresie realizacji zadań określonych w Wewnętrznym Systemie Zapewnienia Jakości Kształcenia. Coroczny raport WSZJK Punkt 3.3. *Monitorowanie warunków kształcenia* zawiera informacje dotyczące: liczby zakupionych publikacji i prenumerowanych tytułów czasopism, kwoty przeznaczonej na zakup zbiorów, liczby czytelników korzystających z Wypożyczalni i Czytelni, publikacji wypożyczonych i udostępnionych na miejscu, czytelników korzystających ze stanowisk komputerowych, przeprowadzonych szkoleń oraz dostępu do zasobów informacji naukowej.

Zalecenia dotyczące kryterium 5 wymienione w uchwale Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę

Lp.	Zalecenia dotyczące kryterium 5 wymienione we wskazanej wyżej uchwale Prezydium PKA	Opis realizacji zalecenia oraz działań zapobiegawczych podjętych przez uczelnię w celu usunięcia błędów i niezgodności sformułowanych w zaleceniu o charakterze naprawczym
1.	„Rozszerzenie zbiorów bibliotecznych o prace z zakresu leśnictwa, także w drodze wymiany i zakupów (Centrum informacji LP, OWR LP w Bedoniu, IBL)”.	Władze Uczelni podjęły działania w zakresie rozszerzenia zbiorów bibliotecznych, szczególnie w obszarze nauk leśnych. Dotyczą one głównie podręczników, instrukcji, raportów pozyskiwanych między innymi z Centrum informacji LP. Cyklicznie (raz w roku) nauczyciele akademicy dokonują przeglądu literatury podstawowej i uzupełniającej i składają propozycje zakupu najbardziej aktualnych podręczników.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 5:

Pozyskiwanie środków finansowych na wyposażenie pracowni Instytutu spoza Uczelni (np. dotacje z Urzędu Marszałkowskiego, realizowane projekty). Dzięki tym środkom istnieje nie tylko możliwość wyposażenia pracowni, ale wykorzystanie zakupionych urządzeń i instrumentów w przygotowywaniu przez studentów prac dyplomowych.

Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku

Od początku funkcjonowania Instytut Gospodarki Rolnej i Leśnej prowadzi rozwiniętą i wielopłaszczyznową współpracę w sferze nauki, edukacji, a także aktywizację absolwentów kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* z otoczeniem gospodarczym i społecznym. Interesariuszami zewnętrznymi są przede wszystkim pracodawcy, instytucje publiczne i prywatne wspierające rozwój obszarów wiejskich, a także przedstawiciele samorządu terytorialnego. Uczestniczyli oni w procesie ustalania koncepcji kształcenia wpływając na tworzenie planu i programu studiów. Znaczna część interesariuszy zewnętrznych jest organizatorem praktyk oraz ćwiczeń terenowych wynikających z planu studiów. Należą do nich m.in.: Zespół Szkół Centrum Kształcenia Rolniczego w Nowosielskach, nadleśnictwa podległe Regionalnym Dyrekcjom Lasów Państwowych w Krośnie i w Krakowie, Zakład Doświadczalny Instytutu Zootechniki PIB w Odrzechowej, indywidualne gospodarstwa rolne, gospodarstwa szkółkarskie oraz zakłady usług leśnych. Dużą pomoc Instytut uzyskuje dzięki zawartym z RDLP w Krośnie i Krakowie porozumieniom dotyczącym organizacji praktyk studenckich i ćwiczeń terenowych. Ponadto z Instytutem współpracują organy samorządu terytorialnego różnych szczebli.

Instytut Gospodarki Rolnej i Leśnej jest aktywnym, rozpoznawalnym i uznanym partnerem dla wielu instytucji otoczenia społeczno-gospodarczego. W ostatnich 5 latach w Instytucie realizowano następujące projekty:

1. *Grupy producentów rolnych - od pomysłu do sukcesu. Wspieranie współpracy w sektorze rolnym.* - wartość projektu 138 104,60 zł. Projekt realizowany w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (w trakcie realizacji).
2. *Wpływ Programu Podkarpacki Naturalny Wypas na ochronę różnorodności zbiorowisk roślinnych terenów cennych przyrodniczo oraz krajobrazowo i na zdrowie publiczne* - wartość projektu 69 019,60 zł. Projekt realizowany w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (2022r.)
3. *Organizacja i przeprowadzenie szkoleń w formie studiów podyplomowych dla doradców w zakresie Ekonomiki gospodarstwa rolnego* - wartość projektu 484 000 zł. Projekt realizowany w ramach Poddziałania 2.3 Wsparcie dla szkolenia doradców w ramach działania Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw objętego PROW 2014-2020 (2021-2022)
4. *Organizacja i przeprowadzenie szkoleń w formie studiów podyplomowych dla doradców w zakresie Rolnictwo* - wartość projektu 271 700 zł. Projekt realizowany w ramach Poddziałania 2.3 Wsparcie dla szkolenia doradców w ramach działania Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw objętego PROW 2014-2020 (2021-2022).
5. Opracowanie „Programu aktywizacji gospodarczo-turystycznej województwa podkarpackiego poprzez promocję cennych przyrodniczo i krajobrazowo terenów łąkowo-pastwiskowych z zachowaniem bioróżnorodności w oparciu o naturalny wypas zwierząt gospodarskich i owadopylność – „Podkarpacki Naturalny Wypas III” – program opracowany na zlecenie Zarządu Województwa Podkarpackiego – 2021r.
6. *Monitoring przyrodniczy „Program aktywizacji gospodarczo-turystycznej województwa podkarpackiego poprzez promocję cennych przyrodniczo i krajobrazowo wskazanych terenów łąkowo-pastwiskowych z zachowaniem bioróżnorodności w oparciu o naturalny wypas”* – realizowany na zlecenie Zarządu Województwa Podkarpackiego w latach: 2019, 2020, 2021, 2022, 2023 (w trakcie).
7. *Cudze chwalicie swoje poznajcie - czyli promocja lokalnych produktów pochodzących z województwa podkarpackiego* – wartość projektu 69 126,41 zł. Projekt współrealizowany w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (2021r.)
8. *Ekologia przyszłości rolnictwa* - wartość projektu 19138,43 zł. Projekt współrealizowany w ramach Krajowej Sieci Obszarów Wiejskich (2021r.)
9. *Kształcimy zawodowców. POWER* (wartość projektu 1 199 234,40 zł. Celem projektu było podniesienie kompetencji wśród 207 studentów PWSZ im. Jana Grodka w Sanoku w obszarach kluczowych dla gospodarki i rozwoju kraju poprzez kompleksowe wsparcie edukacyjne)

10. *Program Praktyk Zawodowych w Państwowych Wyższych Szkołach Zawodowych.* (wartość projektu 3 742 014,95 zł. Celem projektu było opracowanie ogólnopolskiego, jednolitego systemu 6-miesięcznych praktyk zawodowych w uczelniach zawodowych, dla kierunków studiów o profilu praktycznym.)

Od 2020 roku pracownicy naukowcy Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej biorą czynny udział w operacji „Wsparcie dla tworzenia Lokalnych partnerstw ds. Wody” koordynowanej przez Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie oraz Podkarpacki Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Boguchwale. Celem projektu jest z jednej strony stworzenie pierwszej w Polsce sieci współpracy między lokalnym społeczeństwem w zakresie gospodarki wodnej, natomiast z drugiej strony innowacyjne wsparcie działań Lokalnych Partnerstw Wodnych przez utworzenie Zespołu eksperckiego, w skład którego wchodzi m.in. przedstawiciele Uczelni Państwowej w Sanoku, których zadaniem jest opracowanie zasad powstawania LPW, wsparcie w ramach szkoleń oraz wypracowanie raportu końcowego z prac grupy pilotażowej ze wskazaniem innowacyjnych rozwiązań pozwalających na racjonalną gospodarkę wodą w leśnictwie oraz rolnictwie. Raport z prac pilotażowych został opracowany w 2020 roku i dotyczył powiatu sanockiego.

W 2023 roku Uczelnia Państwowa im. J. Grodka w Sanoku uzyskała w ramach Projektu „Doskonała Nauka” z Ministerstwa Edukacji i Nauki dofinansowanie na zorganizowania międzynarodowej konferencji naukowej pod tytułem „Agroleśnictwo – zrównoważony system gospodarki rolnej i leśnej”. Konferencja odbędzie się w pierwszym półroczu 2024 roku.

Również w 2023 roku Uczelnia Państwowa im. J. Grodka w Sanoku wzięła udział w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego organizowanego przez Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa - organizacja szkoleń w formie studiów podyplomowych dla doradców w ramach Poddziałania 2.3 Wsparcie dla szkolenia doradców w ramach działania Usługi doradcze, usługi z zakresu zarządzania gospodarstwem rolnym i usługi z zakresu zastępstw objętego PROW 2014-2020. W dniu 21 sierpnia 2023 roku ogłoszono informację z otwarcia ofert, a UP im. J. Grodka w Sanoku złożyła najtańszą ofertę na prowadzenie studiów podyplomowych do doradców.

Instytut Gospodarki Rolnej i Leśnej systematycznie, aktywnie uczestniczy w imprezach plenerowych organizowanych na terenie województwa podkarpackiego, między innymi: Agrobieszczady w Lesku, Dzień Żubra w Lutowiskach, Dni Otwarte Podkarpackiego Ośrodka Doradztwa Rolniczego w Boguchwale, Pożegnanie lata w Rudawce Rymanowskiej. Te wszystkie podejmowane przez nauczycieli akademickich oraz studentów aktywności są nie tylko promocją Uczelni i Instytutu, lecz doświadczenia z nich wyniesione stanowią przyczynek do aktualizacji merytorycznych treści prowadzonych przedmiotów.

Przy Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej działała Zespół Doradczo-Konsultacyjny Interesariuszy Zewnętrznych, jednakże w zakresie opiniowania programów kształcenia, wyrażaniu sugestii dotyczących organizacji praktyk zawodowych i modyfikacji treści kształcenia nie spełnił on swego zadania. W większości przypadków zasięganie opinii w tych sprawach przez dyrektora Instytutu odbywało się na zasadzie indywidualnych spotkań z interesariuszami zewnętrznymi. Mając na uwadze istotną rolę organu opiniodawczego złożonego z interesariuszy zewnętrznych, w ramach przygotowań do roku akademickiego 2022/2023 Dyrektor Instytutu powołał Zespół Konsultacyjny Interesariuszy Zewnętrznych w nowym składzie. Ważną rolę w kontaktach z interesariuszami zewnętrznymi odgrywa udział ich przedstawicieli w prowadzeniu zajęć dydaktycznych. Przykłady: dr inż. Zdzisław Setnik- starszy specjalista Służby Leśnej w Nadleśnictwie Lesko, dr inż. Anna Bugno-Pogoda-pracownik Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej O/Przemysł, mgr inż. Artur Chorostyński – Powiatowa Stacja Sanitarno-Epidemiologiczna w Sanoku.

Współpraca z instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* prowadzona jest systematycznie i przybiera zróżnicowane formy. Należą do nich przede wszystkim: organizacja praktyk i staży, wizyt studyjnych, realizacja prac etapowych i dyplomowych, a także wspólne prowadzenia badań. Jedną z form współpracy jest stały udział przedstawicieli otoczenia gospodarczego w organizacji zajęć dydaktycznych. Warto podkreślić, że wszystkie podmioty współpracujące, reprezentują obszary gospodarki w pełni zgodne z dyscypliną, do której odnoszą się efekty uczenia się na ocenianym kierunku. Bardzo ważną formą wykorzystania aktywności otoczenia społeczno-gospodarczego w procesie dydaktycznym jest działający od kilku lat projekt pod nazwą „Sanockie Forum Gospodarcze”. Forum to

miejsce spotkania lokalnych przedsiębiorców, przedstawicieli biznesu i ekspertów z osobami reprezentującymi jednostki samorządu terytorialnego oraz władzami rządowymi. Podczas paneli dyskusyjnych uczestnicy podejmują debatę nad perspektywami rozwoju regionu, komentują sytuację gospodarczą kraju oraz zastanawiają się nad możliwościami podjęcia współpracy międzynarodowej.

Współpraca Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej z otoczeniem społeczno-gospodarczym pozwala właściwie realizować i doskonalić program studiów oraz pozytywnie wpływa na rozwój prowadzonego kierunku studiów jakim jest *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*.

Zalecenia dotyczące kryterium 6 wymienione w uchwale Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę

Lp.	Zalecenia dotyczące kryterium 6 wymienione we wskazanej wyżej uchwale Prezydium PKA	Opis realizacji zalecenia oraz działań zapobiegawczych podjętych przez uczelnię w celu usunięcia błędów i niezgodności sformułowanych w zaleceniu o charakterze naprawczym
1.	Pełniejsze wykorzystanie przedstawicieli zewnętrznego programu kształcenia, umieszczenie informacji dla kandydatów o możliwości studiów przez niepełnosprawnością ruchową	<p>W przeglądzie i doskonaleniu programu kształcenia aktywnie uczestniczą interesariusze zewnętrzni głównie w ramach Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Szczegółowy opis aktywności interesariuszy zewnętrznych opisano w kryterium 10.</p> <p>Ze względu na specyfikę kształcenia na kierunku <i>Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych</i> i ograniczenia w odbywaniu zajęć terenowych i praktyk zawodowych dla osób z niepełnosprawnością ruchową, informacja dla kandydatów na studia z tymi ograniczeniami została umieszczona na stronie internetowej Uczelni w zakładce <i>Dla kandydatów/Kierunki studiów/studia stacjonarne, studia niestacjonarne</i>.</p>

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 6:

W dniu 21.08.2023 r. z inicjatywy Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krośnie została podpisana Umowa o współpracy Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku z Uniwersytetem Rzeszowskim i Państwową Akademią Nauk Stosowanych w Krośnie. Umowa ma na celu pełne wykorzystanie posiadanych możliwości i doświadczenia, zmierzających do optymalnego współdziałania podkarpackich uczelni w zakresie prowadzonych badań w ekosystemach leśnych oraz organizowania cyklicznej konferencji naukowej w obszarze zarządzania, użytkowania i ochrony ekosystemów leśnych. W ramach umowy strony zobowiązały się do:

- a) prowadzenia wspólnych badań naukowych w ekosystemach leśnych, w tym w szczególności, których wyniki mogą mieć znaczenie dla mieszkańców województwa podkarpackiego;
- b) organizowania i prowadzenia wspólnych konferencji naukowych, warsztatów, seminariów oraz szkoleń, o tematyce poświęconej ekosystemom leśnym i gospodarce leśnej;
- c) umożliwienia prowadzenia badań wśród nauczycieli akademickich i studentów, stanowiących podstawę prac licencjackich, inżynierskich, magisterskich i naukowych;
- d) udostępniania swoich sal i pracowni na potrzeby wspólnie podejmowanych działań naukowych i popularyzujących naukę;
- e) podejmowania wspólnych inicjatyw, których celem jest utrzymanie trwałości lasów w krajobrazie województwa podkarpackiego.

Osobą odpowiedzialną w imieniu Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej, UP w Sanoku za koordynację działań wynikających z niniejszej Umowy oraz innych uzgodnień pomiędzy Partnerami jest dr inż. Anna Bugno-Pogoda.

Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku

Współpraca międzynarodowa oraz umiędzynarodowienie są ważnymi działaniami, które wynikają ze Strategii i Rozwoju Uczelni Państwowej im. Jana Grodka w Sanoku na lata 2021-2030 (cel strategiczny nr 4 Współpraca Międzynarodowa). Realizacja tego celu odbywa się poprzez: podpisanie umów o współpracy z ośrodkami uniwersyteckimi i ich praktyczną realizacją, zwiększenie liczby studentów wyjeżdżających za granicę w celu odbywania studiów lub praktyk zawodowych, zwiększenie liczby studentów przyjeżdżających z zagranicy w celu odbywania studiów lub praktyk zawodowych, zwiększenie liczby nauczycieli akademickich i pracowników administracji wyjeżdżających na wykłady i staże zagraniczne, zorganizowanie w Uczelni dobrych warunków do przyjmowania nauczycieli i pracowników administracji przyjeżdżających z zagranicy w ramach programu Erasmus+, zwiększenie liczby konferencji międzynarodowych i sympozjów naukowych przy współpracy z ośrodkami zagranicznymi.

Umiędzynarodowienie procesu kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* odbywa się między innymi poprzez realizację obowiązkowego kursu języka obcego, który jest ujęty w programie studiów I^o i II°. Przedmiot „język obcy” jest realizowany przez lektorów zatrudnionych w studium języków obcych. Istnieje możliwość wyboru nauki języka angielskiego, niemieckiego, francuskiego i rosyjskiego. Celem tych zajęć jest podniesienie kompetencji językowych w zakresie słownictwa ogólnego i specjalistycznego, rozwijanie umiejętności komunikacji w środowisku zawodowym, przekazanie wiedzy niezbędnej do stosowania zaawansowanych struktur gramatycznych oraz technik pracy z obcojęzycznym tekstem źródłowym. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia na Uczelni wspierane jest przez organizację kursów języka angielskiego dla pracowników Uczelni. Dotychczas zrealizowano stacjonarny kurs języka angielskiego, natomiast w formie online na platformie Speakly z języka angielskiego, hiszpańskiego i niemieckiego.

Umiędzynarodowienie kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* obejmuje możliwości korzystania studentów oraz kadry naukowo dydaktycznej w programie mobilności międzynarodowej Erasmus+. W przypadku studentów istnieje możliwość odbycia części studiów za granicą (jeden lub dwa semestry), ale także praktyki zawodowej (min. 2 miesiące) oraz staży absolwenckich (min. 2 miesiące). Nauczyciele akademicy w ramach programu mogą prowadzić zajęcia w Uczelniach zagranicznych bądź wziąć udział w szkoleniach. W celu ułatwienia studenckiej wymiany międzynarodowej oraz uznawania okresu studiów za granicą w Uczelni stosuje się system transferu i akumulacji punktów ECTS. Daje to możliwość weryfikacji programu studiów w Uczelni za granicą w momencie przygotowania dokumentów a następnie zaliczenia części zajęć odbytych za granicą. W Uczelni został powołany Koordynator ds. punktów ECTS, który nadzoruje proces dydaktyczny w tym zakresie.

Uczelnia podpisała następujące umowy w ramach programu Erasmus+:

- Konstantin Preslavsky University of Shumen (Bułgaria)
- Universitat Politècnica de Valencia (Hiszpania)
- Utenos Kolegija (Litwa)
- Žemaitijos kolegija Rietavas (Litwa)
- Univerzitet Goce Delchev Shtip (Macedonia)
- Technická univerzita v Košiciach (Słowacja)
- Slovenská Poľnohospodárska Univerzita v Nitre (Słowacja)
- Süleyman Demirel Üniversitesi Isparta (Turcja)
- Adnan Menderes Üniversitesi (Turcja)
- Düzce Üniversitesi (Turcja)
- Eszterházy Károly Egyetem (Węgry)
- Kaposvári Egyetem (Węgry)
- Szegedi Tudományegyetem (Węgry)
- Università di Pisa (Włochy)
- Università degli Studi della Basilicata (Włochy)
- Universidad de Oriente - San Miguel (Salwador)

Rozwój i doskonalenie umiejętności dydaktycznych i zawodowych mogą być również prowadzone nie tylko w ramach programu Erasmus+ ale również poprzez współpracę międzynarodową z ośrodkami naukowymi, z którymi Uczelnia ma podpisane umowy o współpracy. Np. :

- Lwowski Narodowy Uniwersytet Agrarny w Dublinach (Ukraina),
- Kolegium Podolskiego Rolniczo-Technicznego Uniwersytetu w Kamieńcu Podolskim (Ukraina).

Instytut Gospodarki Rolnej i Leśnej w celu rozwoju aktywności międzynarodowej opracował katalog przedmiotów oferowanych dla studentów, które w całości lub częściowo mogą być realizowane w języku obcym:

- agricultural and forest plant communities - rolne i leśne zbiorowiska roślinne
- agricultural and forestry transport - transport rolniczy i leśny
- agroforestry in rural areas - agroleśnictwo na obszarach wiejskich
- arranging forest ecosystems - urządzenie ekosystemów leśnych
- elements of food microbiology - elementy mikrobiologii żywności
- environmental education - edukacja ekologiczna
- forest arrangement with typology - urządzenie lasu z typologią
- forest habitat science - siedliskoznawstwo leśne
- nature conservation - ochrona przyrody

W ramach programu Erasmus+ w ocenianym okresie na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* studiowało 4 osoby z Turcji oraz 1 osoba z Hiszpanii. W roku akademickim 2022/2023 zajęcia w j. angielskim w ramach programu Erasmus+ prowadził nauczyciel akademicki z Litwy. Ponadto nauczyciele akademicki z Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej wyjeżdżali za granicę do Bułgarii (1 osoba) i Rumunii (1 osoba). W dniach 11-17.06.2023 r. dyrektor Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej brał udział w wizycie studyjnej na Technicznym Uniwersytecie w Monachium (TUM) w ramach projektu pn. „Liderzy w zarządzaniu uczelnią” organizowanej przez Ministerstwo Edukacji i Nauki.

W roku akademicki 2018/2019 prowadzono współpracę z takimi krajami jak Holandia i Zjednoczone Królestwo, w ramach której studenci (2 osoby) kontynuowali proces dydaktyczny.

W Uczelni powołany jest Uczelniany Koordynator Programu Erasmus+, który zajmuje się przygotowywaniem dokumentów dotyczących zasad realizacji wymiany, rekrutacji na wyjazdy studentów i pracowników, zasad finansowania wyjazdów studentów i pracowników. Ponadto koordynator monitoruje realizację wymiany, zarządzanie dofinansowaniem przyznany w ramach Programu, raportowanie z realizacji wymiany w ramach Programu oraz współpracuje z poszczególnymi Instytutami. W Uczelni realizuje się różne formy zachęcania nauczycieli akademickich, pracowników Uczelni oraz studentów do udziału w programie Erasmus+: emailing, sms-y grupowe (otrzymuje każdy pracownik/student), krótkie wizyty na zajęciach, ulotki i plakaty, strona internetowa uczelni (np. wyskakujący pop-up, relacje z poprzednich wyjazdów), Facebook, You Tube, gablotka ścienna, Erasmus Day, kontakt ze starostami i Radą Samorządu Studenckiego, bezpośrednie rozmowy z osobami, które trafiły do Biura Promocji i Współpracy w innej (niż Erasmus+) sprawie, przedstawienie programu na spotkaniach organizacyjnych pierwszego roku.

Kolejnym przejawem działań na rzecz umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* jest dostosowanie strony internetowej dla użytkowników z zagranicy. Uczelnia posiada anglojęzyczną wersję swojej strony internetowej pod adresem <https://up-sanok.edu.pl/en/>. Dodatkowo na oficjalnym kanale YouTube uczelni zamieszczono filmy anglojęzyczne przedstawiające ofertę dydaktyczną Uczelni (<https://www.youtube.com/user/pwszsanok>).

Zalecenia dotyczące kryterium 7 wymienione w uchwale Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę

Lp.	Zalecenia dotyczące kryterium 7 wymienione we wskazanej wyżej uchwale Prezydium PKA	Opis realizacji zalecenia oraz działań zapobiegawczych podjętych przez uczelnię w celu usunięcia błędów i niezgodności sformułowanych w zaleceniu o charakterze naprawczym
-----	---	--

1.	„Intensyfikacja działań wspierających podniesienie międzynarodowej mobilności studentów”.	Uczelnia nawiązała współpracę z uczelniami i jednostkami naukowo-badawczymi z krajów europejskich umożliwiając studentom kierunku <i>Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych</i> odbywanie staży zawodowych oraz udział w Programie Erasmus+.
----	---	---

Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia

W tym zakresie ułatwieniem jest niezbyt duża ilość studentów poszczególnych roczników, co umożliwia bezpośredni kontakt na linii nauczyciel akademicki - student. Student nie jest anonimowy, a w trakcie prowadzenia zajęć, zwłaszcza w formie wykładów, istnieje możliwość bieżącego wyjaśniania wątpliwości, związanych z przyswajaniem przez studentów wiedzy merytorycznej. Skuteczność systemu opieki i wspierania oraz motywowania studentów do osiągania efektów uczenia się uzyskiwana jest poprzez:

- utrzymywanie kontaktu pracowników dydaktycznych ze studentami w ramach indywidualnych konsultacji bezpośrednio (w ramach dyżurów prowadzonych przez pracowników dydaktycznych),
- harmonogram dyżurów ustalany jest w każdym semestrze) lub pośrednio za pomocą poczty elektronicznej
- opiekę dydaktyczną sprawowaną przez promotorów prac dyplomowych, opiekunów poszczególnych roczników oraz instytutowego opiekuna praktyk zawodowych,
- pogłębianie zainteresowań poprzez aktywny udział w pracach kół naukowych działających w Instytucie (FOTOSynteza, Agrolog, Sylwan) oraz kołach ogólnouczelnianych,
- wsparcie materialne i socjalne ze strony Uczelni (system stypendialny oraz nagrody Rektora),
- możliwość uczestniczenia w programie ERASMUS+,
- działalność w strukturze Uczelni Biura Karier, Promocji i Współpracy oraz Biura Projektów Unijnych.

Instytut wspiera działalność naukową studentów. W ramach kierunku gospodarka w ekstremach rolnych i leśnych działają aktywnie 3 Koła Naukowe: Agroekolog, Sylwan oraz FOTOSynteza.

Charakterystyka działalności Koła Naukowego „Agroekolog”.

Celem funkcjonowania koła jest poszerzenie wiedzy uzyskiwanej podczas zajęć dydaktycznych, uczestnictwo w badaniach naukowych realizowanych przez pracowników naukowo-dydaktycznych Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej, czynne uczestnictwo w konferencjach naukowych, organizowanie własnych konferencji oraz zdobywanie uprawnień związanych z atestacją gospodarstw ekologicznych. Koło Naukowe Agroekolog skupia studentów I i II stopnia kierunku studiów *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych*. Opiekunem koła jest prof. dr hab. Kazimierz Klima.

W ramach działalności koła studenci uczestniczyli w konferencjach naukowych i szkoleniowych:

- XVI Konferencji Studenckich i Doktoranckich Kół Naukowych pt. "Nauka młodych - osiągnięcia i perspektywy" , 11-12.09.2017 w Uniwersytecie Przyrodniczo-Humanistycznym w Siedlcach. Nowicka W., Bazylak L., Oklejewicz K., Warchoń J. wystąpienie – „Ekonomiczne aspekty uprawy zbóż w systemie ekologicznym i konwencjonalnym”.
- XLVII Międzynarodowego Seminarium Kół Naukowych nt. "Koła Naukowe Szkołą Twórczego Działania", 26-27.04.2018 w Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim w Olsztynie. Ryniak K., Kuzio M., Dziubak M. wystąpienie – „Prośrodowiskowe aspekty rolnictwa ekologicznego”.
- XVII Konferencja Studenckich i Doktoranckich Kół Naukowych pt. „Nauka Młodych, Przeszłość Teraźniejszość i Przyszłość”, 9.09.2019 r. Uniwersytet Przyrodniczo-Humanistyczny w Siedlcach, Edyta Oziomek, Marta Brańska, Łukasz Wójcik, Marcin Szarek: wystąpienie - „Wpływ wystawy stoku na plon runi łąkowej w warunkach górskich Beskidu Niskiego”.
- XLIX Międzynarodowe Seminarium Kół Naukowych w Olsztynie pt. Koła Naukowe Szkołą Twórczego Działania, 23-24.04.2020 r. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Maciej Hydzik wystąpienie – „Wpływ zróżnicowanych warunków klimatyczno-glebowych na plonowanie roślin”.

- III Międzynarodowe Sympozjum Studenckich Kół Naukowych pt. „Środowisko-roślina-zwierzę-produkt” 21.04.2022 r. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie.
Angelika Krzysztof: wystąpienie – „Wpływ uprawy ekologicznej na natężenie erozji wodnej”.
- IV Międzynarodowe Sympozjum Studenckich Kół Naukowych pt. „Środowisko-roślina-zwierzę-produkt” 20.04.2023 r. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie.
Angelika Krzysztof, Dorota Jurkowska, wystąpienie: Wpływ uprawy ekologicznej na plon i konkurencyjność owsa z wyką jarą. Studentki uzyskały II miejsce w sesji referatowej Sekcji Agrobioinżynieria.

Ponadto w ramach działalności Koła prof. dr hab. Kazimierz Klima zorganizował udział w atestacji gospodarstw ekologicznych. W atestacji uczestniczyli członkowie koła w okresie od 16 do 18.08.2023 r. Atestowano gospodarstwa położone w powiecie Nowy Sącz. Udział w atestacji jest jednym z warunków uzyskania przez studentów uprawnień inspektora atestującego gospodarstwa ekologiczne. W tym okresie członkowie Koła uczestniczyli w zbieraniu wyników z doświadczenia polowego założonego w Górskiej Stacji Doświadczalnej w Czynnej k. Krynicy. Uzyskane wyniki zostaną wykorzystane w publikacji naukowej nt. wpływu uprawy ekologicznej na plonowanie i glebochronność zbóż jarych. Publikacja ta zostanie przedstawiona przez członków Koła Agroeolog podczas konferencji naukowej organizowanej wiosną 2024 w Uniwersytecie Rzeszowskim.

Charakterystyka działalności Koła Naukowego Leśników „Sylwan”.

Opiekunem Koła Naukowego jest dr inż. Anna Bugno-Pogoda.

Celem działalności jest pogłębianie wiedzy otrzymywanej podczas zajęć dydaktycznych, jak również zainteresowanie studentów pracą badawczą i popularyzatorską. Studenci uczestniczą w badaniach naukowych realizowanych przez pracowników Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej oraz w zewnętrznych i uczelnianych konferencjach naukowych. Ważnym celem członków Koła Naukowego jest upowszechnianie w społeczeństwie wiedzy o środowisku przyrodniczym, współpraca z mieszkańcami w zakresie racjonalnego i odpowiedzialnego korzystania z lasu, prowadzenie edukacji przyrodniczej obejmującej zarówno małe dzieci, jak również młodzież szkolną i seniorów. Jednym z celów Koła jest promowanie nowoczesnych technik stosowanych w leśnictwie, wykorzystanie nowych technologii w badaniach naukowych z dziedziny leśnictwa i ochrony przyrody. W związku z tym dla członków koła oraz innych zainteresowanych studentów zorganizowano wykład otwarty pt. „Zastosowanie technik teledetekcyjnych i autorskich rozwiązań informatycznych w określaniu poszczególnych cech taksacyjnych drzew i drzewostanów”. Prelegentem był mgr inż. Borys Draus - Inspektor Nadzoru z Zarządu Biura Urządzania Lasu i Geodezji Leśnej, doktorant Uniwersytetu Warszawskiego. Ponadto członkowie koła mają możliwość uczestniczyć w organizowanych wyprawach po bieszczadzkich szlakach i w praktyce zgłębiać wiedzę na temat fauny i flory Bieszczadów. Jednym z nich była tzw. „SYLWAN-owa” wyprawa w Bieszczady. Podczas wędrowki szlakiem z Wetliny na Połoninę Wetlińską, a następnie na Smerek studenci obserwowali wschodniokarpackie zbiorowiska roślinne. Jednym z elementów wyprawy była również dyskusja: – za i przeciw ochronie biernej na terenie parków narodowych; – za i przeciw ochronie czynnej na terenie parków narodowych.

Charakterystyka działalności Koła Naukowego Fotografii Przyrodniczej „FOTOSynteza”.

Opiekunem Koła Naukowego jest dr Marian Szewczyk.

Celem jego działalności jest rozbudzenie zainteresowań pracą naukową, badawczą, twórczą, samokształceniową i popularyzatorską w środowisku studenckim, organizowanie spotkań naukowych, dyskusji, seminariów, praktyk, konferencji i sesji oraz obozów naukowych, a także upowszechnianie wyników pracy naukowej studentów. Wymiernym, naukowym efektem działalności koła są publikacje naukowe, w których studenci są współautorami:

- Zelek, R., Krajnik, M., Szewczyk, M. 2023. *Spiranthes spiralis* (L.) Chevall. w dolinie Kalniczki (Bieszczady Zachodnie, Karpaty Wschodnie). *Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica* (artykuł wysłany do recenzji).
- Zelek R., Szewczyk M., Scelina M., Kutiak P., Kucharzyk S. 2023. Nowe stanowiska rzadkich, chronionych i zagrożonych gatunków roślin naczyniowych powiatu sanockiego (Beskid Niski, Bieszczady, Doły Jasielsko-Sanockie). *Roczniki Bieszczadzkie* 31 (artykuł przyjęty do druku).
- Bujalska E. Szewczyk M. 2016. Zmiany w składzie gatunkowym zbiorowisk wywołane zabiegami związanymi ze zwalczaniem barszczu Sosnowskiego w powiecie sanocki. *Powiat Sanok*.

- Kutiak P. 2023. Rośliny chronione, zagrożone, rzadkie i inwazyjne w Sanoku. Bieszczadzki Uniwersytet Ludowy.
- Szewczyk M., Oziomek E, Tofil A. 2022. Zróżnicowanie roślinności oraz analiza flory powierzchni wypasanych w grupach ekologicznych i użytkowych [w: Różnorodność biologiczna terenów łąkowo-pastwiskowych użytkowanych w ramach Programu Podkarpacki Naturalny Wypas oraz jej wpływ na zdrowie publiczne red. Kaczmarek M.] Monografia Instytut Zootechniki PIB PAN Balice.

Członkowie koła naukowego brali także udział jako wolontariusze, realizując swoje prace dyplomowe w następujących projektach badawczych:

- BIOSTRATEG 2/297267/14/NCBR/2016. „Kierunki wykorzystania oraz ochrona zasobów genetycznych zwierząt gospodarskich w warunkach zrównoważonego rozwoju” w zadaniu 6 pt. „Wykorzystanie zwierząt gospodarskich ras lokalnych w ochronie i właściwym zagospodarowaniu siedlisk cennych przyrodniczo. Studenci: Anna Kondracka, Magdalena Dziubak, oraz Alicja Michura
- Program ochrony rodzimej flory powiatu sanockiego przed gatunkami inwazyjnymi oraz ograniczenia ich rozprzestrzeniania się i wnikania w obręb Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Karpaty Wschodnie (2014-16). Realizowany przez powiat sanocki. Studenci: Ewa Bujalska, Michał Panczerz, Bożena Jochemczyk, Jan Szyca, Mirosław Pałyński.
- Program ochrony rodzimej flory powiatu sanockiego przed gatunkami inwazyjnymi oraz ograniczenia ich rozprzestrzeniania się i wnikania w obręb Międzynarodowego Rezerwatu Biosfery Karpaty Wschodnie (2022-24). Realizowany przez powiat sanocki. Studenci: Marek Krajnik.
- Podkarpacki Naturalny Wypas – monitoring powierzchni wypasanych. Studenci: Joanna Oleniacz, Jacek Oleniacz, Piotr Bajorek, Grzegorz Ptaszek, Anna Tofil, Edyta Oziomek oraz Alicja Michura

W 2022 roku studenci Naukowego Koła Fotografii Przyrodniczej FOTOSynteza wraz z opiekunem dr Marianem Szewczykiem wykonali na zlecenie Fundacji Ochrony Bioróżnorodności HORB Atlas bioróżnorodności na łąkach i pastwiskach Podkarpacia. Dostarczyli własne zdjęcia i wykonali opisy roślin, kręgowców i bezkręgowców. Opracowano 134 gatunki. Zespół wykonawców: Piotr Bajorek, Witold Biłas, Ewa Bujalska, Adrian Czech, Artur Chorostyński, Grzegorz Czukiewski, Katarzyna Giebułtowska, Dorota Jurkowska, Marek Krajnik, Angelika Krzysztof, Alicja Michura, Joanna Barbara Oleniacz, Jacek Oleniacz, Edyta Oziomek, Grzegorz Ptaszek, Anna Szelc, Marian Szewczyk, Diana Teleżyńska, Anna Tofil, Anna Turoń.

Studenci wraz z nauczycielami akademickimi mają możliwość publikacji artykułów naukowych. Poniżej zostały przedstawione przykłady takiej formy inspirowania i wspierania naukowego studentów:

- Janusz Adamczyk, Mariusz Szaro, Funkcjonowanie programu ochrony zasobów genetycznych polskiej owcy pogórza w Polsce, Zeszyty Naukowe PWSZ, 2021 nr. 12, str. 301-312,
- Mateusz Kaczmarek, Natalia Chorążak, Ocena wpływu technologii uprawy na żyzność gleby i plonowanie winorośli *Vitis vinifera* L. Zeszyty Naukowe PWSZ, 2021 nr. 12, str. 327-344,
- Mateusz Kaczmarek, Alicja Michura, Właściwości gleb użytków zielonych wypasanych w ramach programu Podkarpacki Naturalny Wypas. [w:] Kaczmarek (red.) Różnorodność biologiczna terenów łąkowo-pastwiskowych użytkowanych w ramach Programu Podkarpacki Naturalny Wypas oraz jej wpływ na zdrowie publiczne, Wyd. IZ PIB, Kraków 2022. str. 61-76,
- Marian Szewczyk, Edyta Oziomek, Anna Tofil, Zróżnicowanie roślinności oraz analiza flory powierzchni wypasanych w grupach ekologicznych i użytkowych, [w:] Kaczmarek (red.) Różnorodność biologiczna terenów łąkowo-pastwiskowych użytkowanych w ramach Programu Podkarpacki Naturalny Wypas oraz jej wpływ na zdrowie publiczne, Wyd. IZ PIB, Kraków 2022, str. 77-114.

Wszelkie informacje o możliwościach wsparcia studentów w procesie uczenia się oraz rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy dostępne są w Sekretariacie Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej. Sekretariat jest otwarty dla studentów w godzinach pracy od poniedziałku do piątku, ponadto dla studentów pełni dyżur w soboty Dział Toku Studiów. Studenci mogą również kontaktować się z sekretariatem telefonicznie i drogą elektroniczną (numery telefonów i adres e-mail dostępne są na stronie internetowej Uczelni).

W Uczelni w roku akademickim 2023/2024 studiuje 34 osoby z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności, zaś na kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* nie ma osób studiujących z orzeczeniem o stopniu niepełnosprawności. Działania Uczelni mają na celu wyrównywanie różnic między studentami pełnosprawnymi i niepełnosprawnymi we wszystkich przejawach życia studenckiego, a także tworzenie warunków na takie funkcjonowanie osób niepełnosprawnych w środowisku, aby umożliwić ich pełną integrację. Pełnomocnik Rektora ds. studentów niepełnosprawnych koordynuje działania zmierzające do stworzenia osobom niepełnosprawnym przyjaznych warunków studiowania. Dzięki temu uczelnia systematycznie dostosowuje się do potrzeb osób niepełnosprawnych. Zmiany są wprowadzane wraz z nowymi potrzebami studentów i zgłaszanymi przez nich sygnałami.

Student z niepełnosprawnościami może liczyć na:

- dostosowanie form egzaminów i innych metod weryfikacji wiedzy do możliwości studentów niepełnosprawnych;
- częściowe pokrycie kosztów kopiowania (kserowania i drukowania) materiałów dydaktycznych;
- pokrycie kosztów wynagrodzeń wykładowców i lektorów prowadzących dodatkowe
- uzupełniające zajęcia dydaktyczne jak również dodatkowe lektoraty języka obcego;
- pokrycie kosztów wynagrodzeń asystenta osoby niepełnosprawnej oraz tłumacza języka migowego, psychologa i innych specjalistów, którzy prowadzą zajęcia ze studentami niepełnosprawnymi;
- zakup sprzętu komputerowo - technicznego (komputerów, drukarek itp.) wypożyczanych studentom niepełnosprawnym;
- zakup przedmiotów ułatwiających lub umożliwiających naukę, w tym między innymi: programów komputerowych, urządzeń wspomagających słuch, wzrok, itp. (instalowanych na komputerach uczelni), pamięci przenośnej USB, podręczników zamówionych do biblioteki;
- pokrycie kosztów szkoleń i warsztatów dla studentów niepełnosprawnych w obszarze aktywizacji zawodowej;
- pokrycie kosztów szkoleń pracowników Uczelni pracujących ze studentami niepełnosprawnymi;
- pokrycie kosztów obozów szkoleniowych dla studentów niepełnosprawnych z możliwością pokrycia kosztów pobytu opiekunów osób niesamodzielnych;
- pokrycie kosztów wyposażenia stanowiska osoby niepełnosprawnej w bibliotece uczelnianej;
- pokrycie kosztów udziału studentów niepełnosprawnych w konferencjach, szkoleniach, spotkaniach organizowanych na rzecz studentów niepełnosprawnych;
- korzystanie z wyznaczonych miejsc postojowych UP w Sanoku.

W Uczelni Państwowej studenci niepełnosprawni korzystają z pomocy asystentów osoby niepełnosprawnej. Do ich zadań należy w szczególności:

- pomoc osobom niepełnosprawnym przy wypełnianiu dokumentów związanych z procesem kształcenia;
- pomoc przy sporządzaniu notatek z zajęć dydaktycznych i praktyk;
- pomoc osobom niepełnosprawnym ruchowo przy pokonywaniu barier architektonicznych, w dotarciu na zajęcia dydaktyczne i praktyki oraz w przemieszczaniu się między budynkami Uczelni;
- wspieranie studenta niepełnosprawnego w załatwianiu wszelkich formalności związanych z procesem kształcenia w dziekanatach i innych jednostkach organizacyjnych Uczelni;
- pomoc w korzystaniu z zasobów bibliotecznych.

Dostosowania w infrastrukturze i wyposażeniu uczelni do potrzeb studentów niepełnosprawnych:

- windy (bud. C, D, F, G)
- platforma dla wózków inwalidzkich (bud. D)
- schodolazy (bud. A, B) – zgodnie z planami inwestycyjnymi do 2026 r. także w tych budynkach zostaną zamontowane windy
- podjazdy dla wózków inwalidzkich (bud. D, F)
- miejsca parkingowe dla osób niepełnosprawnych (przy bud. A, C, B i D, E i F oraz G)
- toalety dla osób niepełnosprawnych (bud. C, D, F, G) – zgodnie z planami inwestycyjnymi do 2026 r. także w bud. A i B powstaną toalety dla osób niepełnosprawnych

- rzutniki w salach ułatwiające odbiór osobom z dysfunkcją wzroku (w każdej sali)
- stanowisko komputerowe wyposażone w monitor 50 cali, klawiaturę dla osób z dysfunkcją dłoni, oprogramowanie dla osób z dysfunkcjami oczu (bud. F – biblioteka)
- sala „cardio” do alternatywnych zajęć z WF wyposażona w rowerki stacjonarne, bieżnię, ergometr (bud. E)
- pętle indukcyjne dla osób z dysfunkcją słuchu (do wypożyczenia na czas studiów u Pełnomocnika ds. Studentów Niepełnosprawnych)

Ułatwienia i usługi odpowiadające na potrzeby studentów niepełnosprawnych:

- możliwość skorzystania z alternatywnych form realizacji zajęć WF (np. dla osób, które nie mogą uprawiać sportów kontaktowych)
- zaliczenia i egzaminy w formie alternatywnej (np. egzaminy pisemne zamiast ustnych dla osób z dysfunkcją mowy)
- elektroniczna obsługa studenta – USOS, tel., email (dzięki temu studenci nie muszą załatwiać spraw osobiście)
- strona internetowa uczelni z wersją kontrastową i regulacją wielkości czcionki (dostosowanie dla osób z dysfunkcją wzroku)
- dodatkowe zajęcia wyrównawcze z przedmiotów, którego nauka może być utrudniona przez dysfunkcje
- wsparcie psychologa w zakresie kształcenia
- wypożyczalnia laptopów i drukarek
- możliwość darmowych wydruków lub ksero w bibliotece
- zmiana przydziału sali w harmonogramie grupy, w której kształci się osoba z niepełnosprawnością (uzasadniona względami zdrowotnymi lub preferowaniem korzystania ze stolika niż z krzesła z pulpitem)
- przydzielenie asystenta osoby niepełnosprawnej w celu pomocy w robieniu notatek czy realizacji zajęć
- możliwości wyjazdów na obozy obejmujące np. Trening Umiejętności Interpersonalnych, zawody sportowe dla studentów niepełnosprawnych itp.
- indywidualne podejście do każdego studenta (student wypełnia ankietę określając swoje potrzeby oraz osobiście wypracowuje rozwiązania z Pełnomocnikiem Rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych)

W celu wspierania systemu doskonalenia oraz motywowania studentów Instytut wykorzystuje wyniki indywidualnych ankiet studenckich oceniających nauczycieli akademickich, wyniki hospitacji zajęć, a także okresowej oceny pracowników. W omawianym okresie studenci nie zgłaszali istotnych uwag dotyczących pracowników naukowych, jak również ich obsługi przez pracowników administracji uczelni.

Zalecenia dotyczące kryterium 8 wymienione w uchwale Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę

Nie dotyczy

Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach

Uczelnia Państwowa im. Jana Grodka w Sanoku zapewnia publiczny dostęp do informacji o procesie kształcenia, programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach. Uczelnia prowadzi stronę internetową, na której zamieszczane są wszystkie istotne informacje dotyczące procesu kształcenia, w przypadku kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* umieszczone są one w zakładce dedykowanej Instytutowi Gospodarki Rolnej i Leśnej. Główne zasoby informacyjne są podzielone na kategorie: o instytucje, kierunki studiów, dla studentów, kadra, galeria, ważne linki, umiędzynarodowienie. W zakładce „dla studentów” znajdują się informacje dotyczące m.in. sylwetki absolwenta, planu studiów, praktyk zawodowych, sylabusów, czy procesu realizacji pracy dyplomowej. Informacje na temat procesu kształcenia i programu studiów są również dostępne dla studentów w Sekretariacie Instytutu, u Dyrektora, opiekuna roku, w Dziale Toku Studiów, tablicach informacyjnych. Sylabusy udostępniane są studentom na początku roku akademickiego przez wykładowców na pierwszych zajęciach oraz dostępne na stronie internetowej Uczelni.

Uczelnia zapewnia dostęp studentom do Internetu, a na jej terenie utworzono dwa punkty dostępu typu HOTSPOT oraz zainstalowano pięć kiosków internetowych. W związku z rozwojem sieci komputerowej UP im. Jana Grodka w Sanoku rozbudowała system dziekanatu poprzez wprowadzenie od semestru letniego roku akademickiego 2022/2023 Uniwersyteckiego Systemu Obsługi Studiów (USOS). System ten należy do kategorii ewidencyjnych systemów informatycznych, którego przeznaczeniem jest kompleksowa obsługa spraw studiów, studentów, słuchaczy studiów podyplomowych, uczestników kursów dokształcających i nauczycieli akademickich.

Informacje o uznawaniu efektów uczenia się i kwalifikacji uzyskanych w szkolnictwie wyższym, zasadach dyplomowania oraz zasadach potwierdzania efektów uczenia się uzyskanych poza systemem studiów, można uzyskać w: Dziale Toku Studiów, Sekretariacie Instytutu, na stronie Internetowej Uczelni. Dokumenty mogą być udostępniane w formie papierowej i elektronicznej. Dodatkowo, zasady redagowania i złożenia pracy dyplomowej umieszczone są na stronie internetowej Uczelni. Strona Internetowa Uczelni jest dostosowana do potrzeb osób z niepełnosprawnością. Osoby niedowidzące mogą korzystać ze strony internetowej za pomocą mechanizmu powiększającego czcionkę, a te z nadwrażliwością na kolory - z wersji tekstowej serwisu UP lub przeglądać te strony po przełączeniu wersji graficznej na opcję wysokiego kontrastu. Dla studentów z zaburzeniami wzroku i słuchu zainstalowany został program komputerowy Lunar Plus z innowacyjną funkcją powiększania i udźwiękowienia, które umożliwiają osobom słabowidzącym i niedosłyszącym korzystanie z komputera z większą wygodą i wydajnością. Komputer dostępny jest u pełnomocnika rektora ds. Studentów Niepełnosprawnych.

Zakres publicznego dostępu do informacji na temat procesu dydaktycznego oraz jego jakości są analizowane oraz oceniane na szczeblu Instytutu i realizowane przez sekretariat Instytutu oraz na szczeblu Dyrektora Instytutu bądź przez wyznaczoną przez Dyrektora osobę. W wyniku tych działań następuje uaktualnianie informacji o procesie kształcenia we wszystkich stosowanych formach przekazu i wymiany informacji. Dyrektor Instytutu bądź wyznaczona przez Dyrektora osoba sprawdza okresowo jakość i aktualność oferty dydaktycznej oraz tok studiów w Instytucie i przekazuje stosowne informacje o aktualności oferty dydaktycznej oraz informacje dotyczące tej oferty na następny rok akademicki. Procesowi anonimowej oceny ankietowej w zakresie dostępu do informacji i poziomu obsługi podlega Dział Toku Studiów oraz Administracja i obsługa.

Zalecenia dotyczące kryterium 9 wymienione w uchwale Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę

Nie dotyczy

Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów

Założenia dotyczące polityki jakości, projektowania, zatwierdzania, monitorowania, przeglądu i doskonalenia programu studiów zamieszczone są w Wewnętrznym Systemie Zapewnienia Jakości Kształcenia uchwalonym przez Senat Uczelni Państwowej im. J. Grodka w Sanoku w dniu 17.11.2020. Polityka jakości dotyczy m. in. badania zgodności programów kształcenia z misją Uczelni, badania odniesienia efektów kształcenia do Krajowych Ramy Kwalifikacji, badanie zgodności sylabusów z uczelnianym wzorem, poprawne przypisywanie punktów ECTS do przedmiotów, uczestnictwo interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych w procesie zmian w programach kształcenia oraz określania efektów kształcenia.

Zgodnie z raportem z wizytacji Polskiej Komisji Akredytacyjnej (PKA) dokonanej w dniach 13-14.2018 w Kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* PWSZ w Sanoku, program i plan studiów pierwszego stopnia (studia inżynierskie) oraz formy i organizacja zajęć dydaktycznych, jak również nakład pracy studentów wynoszący 210 ECTS, umożliwiają studentom uzyskanie kwalifikacji odpowiadających I poziomowi kształcenia oraz kwalifikacji inżynierskich na poziomie 6 Polskiej Ramy Kwalifikacji. PKA uznała program i plan studiów za w pełni dostosowany do aktualnych regionalnych realiów społeczno-gospodarczych. Zdaniem PKA, treści

kształcenia zawierają elementy dotyczące gospodarowania zarówno w rolnictwie jak i w leśnictwie. Treści kształcenia odnoszą się także do ochrony środowiska i obejmują ekonomiczne aspekty gospodarowania. Sekwencja i dobór treści programowych, w tym treści związanych z kształceniem w zakresie znajomości języków obcych i praktyk zawodowych, odpowiada przyjętej sylwetce absolwenta. Treści programowe są spójne z efektami kształcenia oraz uwzględniają standardy działalności zawodowej w zakresie działalności rolniczej i leśnej. Uwzględniają także aktualny stan wiedzy. Z raportu PKA wynika, że formy zajęć dydaktycznych są trafnie dobrane, są również zróżnicowane, a proporcja pomiędzy nimi jest właściwa. Dominują aktywne formy zajęć oraz metody kształcenia. Zajęcia prowadzone są w warunkach właściwych dla działalności zarówno rolniczej jak i leśnej w sposób umożliwiający wykonanie przez studentów czynności praktycznych. Zdaniem PKA system oceniania i sprawdzania efektów kształcenia obejmuje zarówno wymagania wstępne, jak i prace etapowe, zaliczenia lub egzaminy kończące moduł. System oceniania dotyczy także zaliczania praktyk, wykonanie i ocenę pracy dyplomowej, egzamin dyplomowy, jak również system badania losów absolwentów. System oceniania i sprawdzania jest transparentny, zapewnia wiarygodność i porównywalność wyników sprawdzania i oceniania. Przyjęty system umożliwia ocenę stopnia osiągnięcia przez studentów zakładanych efektów kształcenia z zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

Przeglądem i doskonaleniem programu studiów w Instytucie Gospodarki Rolnej i Leśnej zajmuje się Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia (IKdJK). Pracami Komisji zarządza jej przewodniczący. W skład Komisji wchodzi samodzielny pracownik naukowy, doktorzy oraz studenci i interesariusze zewnętrzni. Studenci będący interesariuszami wewnętrznymi mają wpływ na doskonalenie programu kształcenia oraz warunków i form jego realizacji. Odbywa się to poprzez uczestnictwo w ankietyzacji dotyczącej zarówno programu studiów jak i jakości prowadzonych zajęć dydaktycznych. Jedno z pytań ankiety jest pytaniem otwartym, w którym studenci mogą wpisać dowolną uwagę dotyczącą m. in. programu kształcenia. Uczestnictwo studentów w organach decyzyjnych (m. in. Senat, Rada Instytutu, Komisja ds. Jakości Kształcenia) powoduje, że zmiany w programie studiów mogą być wprowadzone po pozytywnym zaopiniowaniu przez studentów. Wpływ interesariuszy zewnętrznych na przegląd i doskonalenie programu studiów odbywa się poprzez ich uczestnictwo w Komisji ds. Jakości Kształcenia oraz uwagi zgłaszane podczas spotkań Dyrektora Instytutu z interesariuszami zewnętrznymi. Inną formą wpływu interesariuszy zewnętrznych na przegląd i doskonalenie programu studiów jest uczestnictwo interesariuszy zewnętrznych w posiedzeniach IKdJK. Przewodniczący IKdJK zaprasza interesariuszy zewnętrznych na posiedzenie Komisji w uzasadnionych przypadkach. W okresie 2018-2013 interesariusz zewnętrzny (inż. Rafał Stączek) uczestniczył 4-krotnie w posiedzeniach IKdJK (szczegóły w dalszej części opisu Kryterium 10).

W okresie od 15.05.2018 do 20.05.2023 Komisja obradowała 12-krotnie. Z każdego posiedzenia sporządzono protokół. Sporządzono również 3 notatki służbowe dotyczące wdrażania postulatów zgłoszonych w trakcie posiedzeń Komisji. Przedmiotem obrad było m. in. badanie zgodności programu studiów magisterskich z misją Uczelni, badanie odniesienia efektów kształcenia studiów magisterskich do Krajowych Ram Kwalifikacji, zgodność sylabusów studiów I i II stopnia ze wzorem uczelni, poprawność przypisania punktów ECTS do przedmiotów w programie studiów magisterskich. Przedmiotem obrad były także aktualne problemy wynikające z toku studiów, jak np. odniesienie się do uwag zamieszczonych w Raporcie PKA w związku z wizytacją w dniach 13-14.04.2018; ocena programu kształcenia studiów II stopnia (magisterskich); realizacji jakości kształcenia w sytuacji zagrożeń spowodowanych przez COVID-19; wnioski wynikające z ankiet studenckich; prawa autorskie przy zastosowaniu sztucznej inteligencji; korekta treści 2 przedmiotów w zakresie ekoschematów.

Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia dokonywała analizy zidentyfikowanych niezgodności oraz podejmowała działania doskonalące. Uwagi i niezgodności były identyfikowane poprzez analizę ankiet studenckich, analizę monitoringu losów absolwentów, analizę protokołów hospitacji oraz uwag zgłaszanych podczas posiedzeń Rady Instytutu, jak również Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia.

Przykładem reakcji Instytutowej Komisji ds. Jakości Kształcenia był wniosek sformułowany podczas posiedzenia Komisji w dniu 15.05.2018 r. We wniosku Komisja odniosła się do uwagi zamieszczonej w Raporcie PKA z wizytacji przeprowadzonej 13-14.04.2018 r. Uwaga dotyczyła braku wskazania błędów w ocenianych pracach etapowych. Dokonano takiej oceny w wybranych pracach etapowych. Komisja zaleciła Dyktorowi Instytutu zwrócenie uwagi nauczycielom akademickim na potrzebę szerszego uzasadnienia wystawianej oceny poprzez zaznaczanie i wskazywanie błędów w ocenianych pracach etapowych. W odniesieniu do Kryterium 3. zamieszczonego w raporcie PKA: Skuteczność wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, Komisja stwierdziła, że zgodnie z Raportem powinna nastąpić powtórna ocena programu kształcenia na studiach I stopnia przy udziale interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych. Ocena powinna uwzględniać rezultaty ankiet studenckich. Dokonano takiej oceny przy udziale interesariuszy wewnętrznych jak i zewnętrznych w dniu 26.10.2018. Raport PKA zawiera zalecenie dotyczące pełniejszego wykorzystania przedstawicieli interesariuszy

zewnętrznych i wewnętrznych w doskonaleniu programu kształcenia. Komisja zalecała Dyrektorowi Instytutu potrzebę zwiększenia roli interesariuszy poprzez m. in. liczniejsze spotkania oraz częste informowanie interesariuszy o planowanych zmianach jak również uwzględnianie uwag i propozycji interesariuszy. Na skutek prowadzonych zmian w posiedzeniach Komisji uczestniczyli zarówno interesariusze zewnętrzni jak i wewnętrzni. Dyrektor Instytutu przekazał nauczycielom akademickim polecenie większego zaangażowania podczas oceny prac etapowych. Ocena prac etapowych powinna w większym niż do tej pory stopniu uwzględniać uwagi nanoszone pisemnie na ocenianej pracy, a dotyczące błędów, braków merytorycznych, pominięcia istotnych fragmentów przerobionego na zajęciach materiału. Podejście takie umożliwi merytoryczne uzasadnienie wystawionej oceny pracy.

Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia w dniu 26.10.2018 dokonała powtórnej oceny programu kształcenia studiów I stopnia (inżynierskich) przy udziale interesariuszy zewnętrznych i wewnętrznych. Ocena wynika z zalecenia Polskiej Komisji Akredytacyjnej ich udziału w ocenie tych podmiotów. Zalecenie sformułowano w trakcie wizytacji Kierunku *Gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych* PWSZ w Sanoku w dniach 13-14.04.2018 r. Ocena programu kształcenia dotyczyła zbadania zgodności programu studiów inżynierskich z misją Uczelni, zbadania odniesienia efektów kształcenia studiów inżynierskich do Krajowych Ram Kwalifikacji, zgodność sylabusów studiów ze wzorem uczelni, poprawność przypisania punktów ECTS do przedmiotów. Sprawdzono także zgodność treści przedmiotów z efektami kształcenia, sekwencję przedmiotów w programie studiów, ewentualnego powtarzania się treści przedmiotów. W tym kontekście zwrócono szczególną uwagę na ewentualne powtarzanie się treści w przedmiotach: Ogólna Uprawa Roli i Roślin oraz Szczegółowa Uprawa Roślin. W wyniku wykonanej oceny nie stwierdzono nieprawidłowości. Zdaniem interesariusza zewnętrznego (inż. R. Stączek) program kształcenia uwzględnia wystarczającą liczbę godzin praktyk: po II roku 4 tygodniowa praktyka mechanizacyjna oraz 2 tygodniowa praktyka produkcyjna. Po III roku 4 tygodniowa praktyka produkcyjna i 2 tygodniowa praktyka dyplomowa. Według opinii studentek (interesariusz wewnętrzny) korzystne dla studentów jest realizowanie rozwiązania organizacyjnego program 26+, który polega na dodatkowej realizacji części zajęć po godzinie 15,00. Umożliwia to studentom pracującym uczestnictwo w zajęciach.

Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia w dniu 15.11.2019 dokonała oceny propozycji programu kształcenia dla II stopnia studiów magisterskich. Ocena programu kształcenia polegała na sprawdzeniu zgodności treści przedmiotów z efektami kształcenia, sekwencji przedmiotów w programie studiów, powtarzania się treści przedmiotów. W wyniku wykonanej oceny nie stwierdzono nieprawidłowości. Stwierdzono, że program kształcenia obejmuje zarówno elementy związane z gospodarowaniem w rolnictwie jak i leśnictwie. Obejmuje także ochronę środowiska oraz zagadnienia ekonomiczne i metodyczne wykonywania prac dyplomowych magisterskich. Dobór treści programowych obejmuje zarówno języki obce jak i praktyki zawodowe i praktykę dyplomową. Proponowany program koresponduje z przyjętą sylwetką absolwenta i jest spójny z efektami kształcenia.

Instytutowa Komisja ds. Jakości Kształcenia w dniu 13.11.2020 dokonała analizy Zarządzenia nr 36/20 Rektora UP w Sanoku z dnia 29.10.2020 w sprawie czasowego ograniczenia funkcjonowania Uczelni Państwowej im. J. Grodka w Sanoku w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19. Zarządzenie zawiera m. in. zalecenia, które mają na celu ograniczenie ryzyka zakażenia i zapewnienie bezpieczeństwa podczas realizacji zajęć dydaktycznych. Przewodniczący Komisji zwrócił uwagę na potrzebę przyjęcia rozwiązań, które umożliwiłyby realizowania założeń jakości kształcenia oraz prawidłową walidację efektów kształcenia w sytuacji ograniczeń spowodowanych przez COVID-19. Jednym z warunków utrzymania na właściwym poziomie kształcenia oraz walidacji efektów kształcenia było zapewnienie zarówno pracownikom jak i studentom bezawaryjnego dostępu do platformy TEAMS. Przy walidacji efektów kształcenia wykorzystano platformę Forms. Dla utrzymania poziomu kształcenia, Komisja postulowała zweryfikowanie efektów kształcenia w systemie zdalnego nauczania. W tym celu wykładowcy złożyli zweryfikowane macierze dotyczące sylabusów realizowanych przedmiotów wraz z dostosowaniem efektów kształcenia do warunków zdalnego nauczania.

Komisja zaleciła dyrektorowi Instytutu zwrócić się do pracowników w sprawie wyznaczenia dyżurów konsultacyjnych na platformie TEAMS dla studentów. W okresie dyżuru nauczyciel musiał być zalogowany na platformie. Powiadomiono studentów o terminie dyżurów oraz o możliwości zadawania pytań poprzez e-mail do nauczycieli akademickich. Informacje o terminach zaliczeń i egzaminów przeprowadzanych zdalnie zostały przedstawione studentom przez nauczycieli co najmniej 1 miesiąc przed datą zaliczenia lub egzaminu. Procedura ta zapewniła sprawne przeprowadzenie zaliczeń i egzaminów. Ułatwiło to rozwiązywanie problemów związanych ze skutecznym logowaniem się zarówno studentów jak i nauczycieli na platformie TEAMS oraz Forms.

Komisja Instytutowa ds. Jakości Kształcenia w dniu 10.06.2021 zapoznała się z wynikami ankietowej oceny zajęć dydaktycznych dokonanej przez studentów w semestrze zimowym roku akademickiego 2020/2021. Przeprowadzona analiza wyników oceny wykazała, iż średnie ocen mieszczą się w zakresie 4,75 – 4,94. Brak było ankiet z oceną poniżej 4,0. Niską średnią stwierdzono w obszarze „Przejrzystość zasad wystawiania ocen”. Zwiększyła się średnia w obszarach „Logika i zrozumiałość wywodu” oraz „Sposób reagowania na pytania i wątpliwości”.

W wyniku dyskusji stwierdzono, iż głównym działaniem zwiększającym przejrzystość zasad wystawiania ocen powinno być przedstawienie przez prowadzącego na pierwszych zajęciach kryteriów oceniania oraz ważności obszarów przekazywanej wiedzy. W związku z tym zalecono wykładowcom przestrzeganie wymienionych zasad.

Komisja Instytutowa ds. Jakości Kształcenia w dniu 10.06.2022 zapoznała się z opinią przewodniczącego dotyczącą praw autorskich przy zastosowaniu sztucznej inteligencji. Narzędzie sztucznej inteligencji posiada wiele zalet ale stanowi też zagrożenie dla walidacji efektów kształcenia. Wnika to faktu, iż studenci przy pisaniu tekstów opracowań, referatów lub np. wstępów do pracy dyplomowej mogą wykorzystywać narzędzia sztucznej inteligencji. W takiej sytuacji powstały tekst może posiadać niewielki udział pracy własnej studenta. Stwarza to niedopuszczalną sytuację, w której student realizuje efekty kształcenia z niewielkim udziałem pracy własnej. Zdaniem przewodniczącego Komisji, osoba tworząca tekst przy pomocy sztucznej inteligencji z punktu widzenia prawnego nie będzie mogła być uznana za autora tekstu. Zatem nie można w takim przypadku uznać, że założone efekty uczenia zostały spełnione w całości przez studenta, który wykorzystywał narzędzia sztucznej inteligencji. W wyniku dyskusji stwierdzono, że jednym z rozwiązań ograniczających niewłaściwe wykorzystanie sztucznej inteligencji jest dokładne sprawdzanie przez nauczycieli akademickich, opiekunów prac dyplomowych, tekstów przedstawianych przez studentów. Szczególnie należy zwrócić uwagę na fragmenty tekstu, które w niewielkim stopniu dotyczą treści przekazywanych podczas zajęć, lub nie są ściśle związane z tematem i celem prac dyplomowych. W związku z powyższym zalecono wykładowcom przestrzeganie wymienionych zasad.

Komisja Instytutowa ds. Jakości Kształcenia w dniu 20.05.2023 zapoznała się z opinią inż. Rafała Stączka (interesariusz zewnętrzny) dotyczącą potrzeby wprowadzenia do niektórych przedmiotów informacji dotyczących ekoschematów. Jest to nowa forma płatności bezpośrednich dla rolników. Zdaniem inż. R. Stączka należy na zajęciach omówić cel wprowadzenia ekoschematów, jak również przedstawić obowiązki oraz korzyści dla rolnika i dla środowiska. W ramach ćwiczeń należy wypełnić ze studentami przykładowy wniosek o przyznanie płatności z zakresu ekoschematów. W wyniku dyskusji, przewodniczący zaproponował uzupełnienie programu przedmiotu Rolnictwo ekologiczne na studiach inżynierskich oraz przedmiotu Agroleśnictwo na obszarach wiejskich na studiach magisterskich o treści związane z ekoschematami. Propozycja dotyczy wprowadzenia 1 godzinnego wykładu nt. Miejsce i rola ekoschematów w poprawie jakości środowiska, żywności i dochodów rolników. Propozycja dotyczy także 1 godz. ćwiczeń, które powinny być wykorzystane na wypełnienie wniosku o płatności wynikającej z zastosowania ekoschematów w gospodarstwie. Opisane propozycje zostaną przedstawione podczas posiedzenia Rady Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej w semestrze zimowym roku akademickiego 2023/2024.

Zasady projektowania i dokonania zmian opisana jest m. in. w procedurze nr 6 - Konsultacje z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi. W procedurze zapisano m. in. że w wyniku sugestii interesariuszy może nastąpić zmiana w programie studiów. Zmiana musi być konsultowana z samorządem studenckim oraz z Zespołem konsultacyjno-doradczym. W skład tego zespołu wchodzi m. in. interesariusze zewnętrzni. Współpraca w ramach zespołu dotyczy tworzenia, opiniowania i modyfikowania programu studiów i efektów uczenia się oraz odbywania praktyk zawodowych.

Okresowy przegląd programu studiów na studiach inżynierskich IKdJK dokonała w trakcie posiedzenia w dniu 26.10.2019. Ocena dotyczyła zbadania zgodności programu studiów z misją Uczelni, zbadania odniesienia efektów kształcenia studiów inżynierskich do Krajowych Ram Kwalifikacji, zgodność sylabusów studiów ze wzorem uczelni, poprawność przypisania punktów ECTS do przedmiotów. Sprawdzono także zgodność treści przedmiotów z efektami kształcenia, sekwencję przedmiotów w programie studiów, ewentualnego powtarzania się treści przedmiotów. W wyniku wykonanej oceny nie stwierdzono nieprawidłowości. W dniu 15.11.2019 IKdJK dokonała oceny programu kształcenia dla II stopnia studiów magisterskich. Ocena programu kształcenia polegała na sprawdzeniu zgodności treści przedmiotów z efektami kształcenia, sekwencji przedmiotów w programie studiów, powtarzania się treści przedmiotów. W wyniku wykonanej oceny nie stwierdzono nieprawidłowości.

Zasady oceny osiągnięcia efektów uczenia opisana jest m. in. w procedurze nr 2 - Weryfikacja efektów uczenia się. W procedurze zapisano m. in. weryfikacja prowadzona jest na różnych etapach kształcenia: 1) Poprzez zaliczanie wszystkich form zajęć w ramach przedmiotów.; 2) weryfikację efektów uczenia uzyskiwanych

w trakcie praktyk zawodowych.; 3) weryfikacją efektów uczenia w trakcie przygotowania i obrony pracy dyplomowej. Szczegółowe przedmiotowe efekty uczenia zapisane są w sylabusach i odnoszą się do efektów kierunkowych. Sylabus precyzuje metody weryfikacji efektów uczenia uwzględniając metody weryfikacji do określonych treści. Osobami uczestniczącymi w ocenie efektów uczenia są nauczyciele akademicki, studenci oraz kierownik zakładu. Jedną z form oceny jest analiza wyników zaliczeń i egzaminów zamieszczona w raportach rocznych z oceny jakości kształcenia. Przykładowo przy weryfikacji ocen w 2020 r stwierdzono, że najczęściej wystawiana była ocena 4,0. Zastrzeżenia wystąpiły przy analizie ocen wystawianych z przedmiotu Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem w agrobiznesie. Jest to wykład realizowany na 3 semestrze II roku studiów inżynierskich. Przeważa tu wyraźnie ocena 5,0 (bardzo dobra). Dlatego Komisja s. Jakości Kształcenia postulowała przeprowadzenie hospitacji realizacji tego przedmiotu. Podobnie postąpiono w przypadku ocen z przedmiotu Chów i hodowla zwierząt, gdzie przeważały oceny bardzo dobre.

Inną formą oceny osiąganych efektów uczenia są odpowiedzi studentów zamieszczone w ankiecie dotyczącej oceny nauczycieli akademickich. W ankiecie zamieszczone jest m. in. pytanie: czy stosowany przez nauczyciela system oceniania jest obiektywny?; oraz pytanie: Czy poziom wymagań stawianych studentowi jest wysoki?. Odpowiedzi na te pytania mieszczą się na poziomie średnim. Oznacza to brak negatywnych ocen studentów w zakresie systemu oceniania efektów uczenia.

Innym przykładem oceny osiąganych efektów był temat posiedzenia Komisji ds. Jakości Kształcenia w dniu 10.06.2022. Treścią obrad były prawa autorskie przy zastosowaniu sztucznej inteligencji. Narzędzie sztucznej inteligencji posiada wiele zalet ale stanowi też zagrożenie dla walidacji efektów uczenia. Wynika to faktu, iż studenci przy pisaniu tekstów opracowań, referatów lub np. wstępów do pracy dyplomowej mogą wykorzystywać narzędzia sztucznej inteligencji. W takiej sytuacji powstały tekst może posiadać niewielki udział pracy własnej studenta. Stwarza to niedopuszczalną sytuację, w której student realizuje efekty kształcenia z niewielkim udziałem pracy własnej. Student tworzący tekst przy pomocy sztucznej inteligencji z punktu widzenia prawnego nie jest autorem tekstu. Zatem nie można w takim przypadku uznać, że założone efekty uczenia zostały spełnione w całości przez studenta, który wykorzystywał narzędzia sztucznej inteligencji. W wyniku dyskusji stwierdzono, że jednym z rozwiązań ograniczających niewłaściwe wykorzystanie sztucznej inteligencji jest dokładne sprawdzanie przez nauczycieli akademickich, opiekunów prac dyplomowych, tekstów przedstawianych przez studentów. Szczególnie należy zwrócić uwagę na fragmenty tekstu, które w niewielkim stopniu dotyczą treści przekazywanych podczas zajęć, lub nie są ściśle związane z tematem i celem prac dyplomowych. W związku z powyższym zalecono wykładowcom przestrzeganie wymienionych zasad.

Zakres, formy udziału i wpływ interesariuszy wewnętrznych w tym studentów, i interesariuszy zewnętrznych na doskonalenie i realizację programu studiów - to zagadnienie opisane jest m. in. w procedurze nr 6 - Konsultacje z interesariuszami zewnętrznymi i wewnętrznymi. W procedurze zapisano m. in. że udział interesariuszy posiada duże znaczenie w zapewnieniu jakości kształcenia. Dotyczy to zwłaszcza definiowania i ewaluacji efektów uczenia na etapie tworzenia koncepcji programu kształcenia. W procedurze zapisano m. in. że w wyniku sugestii interesariuszy może nastąpić zmiana w programie studiów. Zmiana musi być konsultowana z samorządem studenckim oraz z Zespołem konsultacyjno-doradczym. W skład tego zespołu wchodzi m. in. interesariusze zewnętrzni. Współpraca w ramach tego zespołu dotyczy tworzenia, opiniowania i modyfikowania programu studiów i efektów uczenia się oraz odbywania praktyk zawodowych. Opinia interesariuszy zewnętrznych brana była pod uwagę przy tworzeniu programu studiów magisterskich. W okresie 2018-2023 interesariusze wewnętrzni (studenci) byli obecni na wszystkich posiedzeniach IKdJK. Interesariusze zewnętrzni byli obecni 4-krtonie: 1) Na posiedzeniu 26.10.2018 oceniano program kształcenia na studiach inżynierskich.; 2) Podczas posiedzenia w dniu 15.11.2018 oceniano program kształcenia na studiach magisterskich.; 3) Na posiedzeniu 10.06.2021 oceniano wyniki ankiet studenckich.; 4) Podczas posiedzenia w dniu 20.05.2023 na wniosek interesariusza zewnętrznego podjęto decyzję o potrzebie uzupełnienia realizowanych już przedmiotów: Rolnictwo ekologiczne (studia inżynierskie) oraz przedmiotu Agroleśnictwo na obszarach wiejskich (studia magisterskie) o informacje dotyczące nowej formy płatności w postaci w ekoschematów.

Sposoby wykorzystywania wyników zewnętrznych ocen jakości kształcenia i sformułowanych zaleceń w doskonaleniu programu kształcenia na ocenianym kierunku - zagadnienie opisane jest m. in. w procedurze nr 4 - Studencka ankieta oceny zajęć dydaktycznych. oraz w procedurze nr 11 - Ankieta oceny jakości kształcenia - student. W procedurze nr 4 zapisano m. in. że ankieta jest kluczowym elementem systemu zapewnienia jakości kształcenia. Ankieta jest przeprowadzana na bieżąco, po zakończeniu każdego cyklu zajęć. Rezultaty ankiety analizowane są w corocznym raporcie z oceny jakości kształcenia. Szczególniej ocenie podlegają te pytania, w których studenci wykazują niezgodności. Służy to analizie zidentyfikowanych niezgodności oraz podejmowaniu działań doskonalących. Jako przykład należy tu przedstawić problematykę posiedzenia Komisji Instytutowej ds.

Jakości Kształcenia w dniu 10.06.2021. Tematem posiedzenia były wyniki ankietowej oceny zajęć dydaktycznych dokonanej przez studentów w semestrze zimowym roku akademickiego 2020/2021. Przeprowadzona analiza wyników oceny wykazała, iż średnie ocen mieszczą się w zakresie 4,75 – 4,94. Brak było ankiet z oceną poniżej 4,0. Niską średnią stwierdzono w obszarze „Przejrzystość zasad wystawiania ocen”. Zwiększyła się średnia w obszarach „Logika i zrozumiałość wyводу” oraz „Sposób reagowania na pytania i wątpliwości”.

W wyniku dyskusji stwierdzono, iż głównym działaniem zwiększającym przejrzystość zasad wystawiania ocen powinno być przedstawienie przez prowadzącego na pierwszych zajęciach kryteriów oceniania oraz ważności obszarów przekazywanej wiedzy. W związku z tym zalecono wykładowcom przestrzeganie wymienionych zasad.

Procedura nr 11 dotyczy oceny jakości kształcenia. Respondenci oceniają zarówno warunki studiowania, program studiów jak i jakości prowadzonych zajęć dydaktycznych. Jedno z pytań ankiety jest pytaniem otwartym, w którym studenci mogą wpisać dowolną uwagę dotyczącą m. in. programu kształcenia. Rezultaty ankiety analizowane są w corocznym raporcie z oceny jakości kształcenia. Szczegółnej ocenie podlegają te pytania, w których studenci wykazują niezgodności. Służy to analizie zidentyfikowanych niezgodności oraz podejmowaniu działań doskonalących.

W okresie 2018-2023 w ankietach brak było uwag wskazujących na potrzebę zmiany programów kształcenia.

Zalecenia dotyczące kryterium 10 wymienione w uchwale Prezydium PKA w sprawie oceny programowej na kierunku studiów, która poprzedziła bieżącą ocenę

Nie dotyczy

Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów

	POZYTYWNE	NEGATYWNE
Czynniki wewnętrzne	<p>Mocne strony</p> <ul style="list-style-type: none"> • Założenia programowe kierunku i jego misja wpisują się w specyfikę przyrodniczo - ekonomiczno - społeczną regionu z uwagi na duży udział użytków leśnych i rolnych Podkarpacia • Znaczny udział zajęć praktycznych, ćwiczeń terenowych oraz stwarzanie możliwości studentom uczestnictwa w kołach naukowych, wyjazdach studyjnych i szkoleniach, pozyskiwania uprawnień (np. Inspektor rolnictwa ekologicznego) • Kierunek studiów umożliwia absolwentom lokalnych szkół średnich z zakresu leśnictwa i rolnictwa kontynuację nauki na uczelni wyższej w tej samej profesji. Program studiów zachęca do uzupełnienia kwalifikacji przez osoby wykonujące pracę zawodową z zakresu leśnictwa i rolnictwa • Korzystne warunki logistyczne, możliwość studiowania „na miejscu” i połączenia nauki z pracą zawodową • Zasoby kadrowe z wysokimi kwalifikacjami naukowymi, dydaktycznymi i doświadczeniem praktycznym zdobytym poza uczelnią 	<p>Słabe strony</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niewystarczająca baza noclegowa dla studentów • Słaba znajomość języków obcych przez studentów utrudniająca korzystanie z Programów kształcenia zagranicą, np. Erasmus+ • Zbyt mała liczba nowoczesnych gospodarstw rolnych zapewniających odbycie praktyk produkcyjnych na wysokim poziomie • Zmienna koniunktura w zakresie efektywności produkcji rolnej i gospodarki leśnej
Czynniki zewnętrzne	<p>Szanse</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kształcenie studentów, specjalistów w zakresie realizacji programów rolno-środowiskowo-klimatycznych oraz realizacji Europejskiego Zielonego Ładu • Rolnictwo i leśnictwo stanowią podstawę założeń programu produkcji i wykorzystania biomasy dla celów energetycznych • Bardzo przychylny stosunek lokalnych jednostek gospodarczych i samorządowych • Zwiększające się zapotrzebowanie na żywność o wysokiej jakości i środowisko o wysokich walorach odżywczych • Prośrodowiskowe wykorzystanie ekosystemów rolnych i leśnych 	<p>Zagrożenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utrzymujący się niż demograficzny • Odpływ kandydatów do większych ośrodków akademickich • Ograniczone możliwości pozyskania nauczycieli akademickich – praktyków – z uwagi na niewystarczające wynagrodzenie

UCZELNIA PAŃSTWOWA
im. Jana Grodka w Sanoku
 38-500 SANOK, ul. Mickiewicza 21
 (Pieczęć uczelni)
 tel. 13 46 55 950
 NIP 687-17-40-766 REGON 371020877

dr inż. Janusz Kilar

DYREKTOR
 Instytutu Gospodarki Rolnej i Leśnej

Janusz Kilar

(podpis Dziekana/Kierownika jednostki)

dr hab. inż. Mateusz Kaczmarek, prof. ucz.

REKTOR

Mateusz Kaczmarek
 dr hab. inż. Mateusz Kaczmarek
 prof. ucz.

(podpis Rektora)

Sanok, dnia 03.10.2023 r.

Część III. Załączniki

Załącznik nr 1. Zestawienia dotyczące ocenianego kierunku studiów

Tabela 1. Liczba studentów ocenianego kierunku¹

Poziom studiów	Rok studiów	Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne	
		Dane sprzed 3 lat	Bieżący rok akademicki	Dane sprzed 3 lat	Bieżący rok akademicki
I stopnia	I	11	24	–	–
	II	14	–	–	–
	III	13	17	–	–
	IV	16	10	–	–
II stopnia	I	12	15	–	–
	II	10	19	–	–
jednolite studia magisterskie	I	Nie dotyczy			
	II				
	III				
	IV				
	V				
	VI				
Razem:		76	85	–	–

Tabela 2. Liczba absolwentów ocenianego kierunku w ostatnich trzech latach poprzedzających rok przeprowadzenia oceny

Poziom studiów	Rok ukończenia	Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne	
		Liczba studentów, którzy rozpoczęli cykl kształcenia kończący się w danym roku	Liczba absolwentów w danym roku	Liczba studentów, którzy rozpoczęli cykl kształcenia kończący się w danym roku	Liczba absolwentów w danym roku
I stopnia	2023	28	13	–	–
	2022	19	10	–	–
	2021	21	16	–	–
II stopnia	2023	–	–	–	–
	2022	21	12	–	–
	2021	20	15	–	–

¹ Należy podać liczbę studentów ocenianego kierunku, z podziałem na poziomy, lata i formy studiów (z uwzględnieniem tylko tych poziomów i form studiów, które są prowadzone na ocenianym kierunku).

jednolite studia magisterskie	Nie dotyczy			
Razem:	109	66	–	–

Tabela 3. Wskaźniki dotyczące programu studiów na ocenianym kierunku studiów, poziomie i profilu określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz. U. poz. 1861 z późn. zm.).²

Nazwa wskaźnika	Liczba punktów ECTS/Liczba godzin	
	I stopnia	II stopnia
Liczba semestrów i punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów na ocenianym kierunku na danym poziomie	7 /210	4/210
Łączna liczba godzin zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów ³	2275	1220
Łączna liczba punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia	105,5	66
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana zajęciom kształującym umiejętności praktyczne	99	36
Łączna liczba punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych – w przypadku kierunków studiów przyporządkowanych do dyscyplin w ramach dziedzin innych niż odpowiednio nauki humanistyczne lub nauki społeczne	4	7
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana zajęciom do wyboru	63	34
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana praktykom zawodowym	25	10
Wymiar praktyk zawodowych ⁴	5 mc./800 godz. (bez praktyki dyplomowej)	2,5 mc./400 godz. (bez praktyki dyplomowej)
W przypadku stacjonarnych studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich liczba godzin zajęć z wychowania fizycznego.	60	0
W przypadku prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość:		
1. łączna liczba godzin zajęć określona w programie studiów na studiach stacjonarnych/ łączna liczba godzin zajęć na studiach stacjonarnych prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.	1./	0
2. łączna liczba godzin zajęć określona w programie studiów na studiach niestacjonarnych/ łączna liczba godzin zajęć na studiach niestacjonarnych prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.	2./	

² Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie.

³ Proszę podać łączną liczbę godzin zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów bez liczby godzin praktyk zawodowych (jeżeli program studiów przewiduje praktyki).

⁴ Proszę podać wymiar praktyk w miesiącach oraz w godzinach dydaktycznych.

Tabela 4. Zajęcia lub grupy zajęć kształtujących umiejętności praktyczne⁵

Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczba godzin zajęć stacjonarne	Liczba punktów ECTS
I stopień			
Botanika z dendrologią s. 1 i s. 2	Ćw. terenowe	20	4
Zoologia z systematyką	Ćw. terenowe	10	1
Meteorologia z klimatologią	Ćw. terenowe	10	2
Zarys historii leśnictwa* / Leśnictwo w krajach Unii Europejskiej*	Ćw. terenowe	10	2
Biogeografia* / ~~Bioróżnorodność i ochrona zasobów genetycznych*~~	Ćw. terenowe	10	2
~~Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich* / Zagrożenia cywilizacyjne lasu*~~	Ćw. terenowe	10	2
Gleboznawstwo	Ćw. terenowe	10	2
Genetyka	Ćw. terenowe	5	1
Ekologia z sozologią	Ćw. terenowe	10	1
Zarządzanie gospodarką i finansami gminy* / Ekologiczne podstawy hodowli lasu*	Ćw. terenowe	10	2
Wspólna polityka rolna* / Fundusze europejskie*	Ćw. terenowe	10	2
Praktyka produkcyjna 4 tyg. (tj. 160 godz.)	Praktyka	160	4
Ogólna uprawa roślin	Ćw. terenowe	10	2
Chemia rolna	Ćw. terenowe	10	2
Hodowla lasu	Ćw. terenowe	10	2
Maszynoznawstwo rolnicze i leśne	Ćw. terenowe	10	2
Fizjologia i żywienie zwierząt	Ćw. terenowe	10	2
Zarządzanie gospodarstwem leśnym* / Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem w agrobiznesie*	Ćw. terenowe	10	2
Podstawy ogrodnictwa* / Rośliny ozdobne*	Ćw. terenowe	10	2
Szczegółowa uprawa roślin	Ćw. terenowe	15	2
Eksploatacja maszyn rolniczych i leśnych	Ćw. terenowe	10	7
Chów i hodowla zwierząt	Ćw. terenowe	15	2
Nauka o produktywności lasu Rolnictwo ekologiczne* / Melioracje i gospodarka wodna*	Ćw. terenowe	10	2
Podstawy towaroznawstwa produktów roślinnych* / Ocena surowców pochodzenia roślinnego*	Ćw. terenowe	10	2
Praktyka mechanizacyjna 4 tyg. (tj.160 godz. 2 tyg. w rolnictwie, 2 tyg. w leśnictwie)	Praktyka	160	5
Praktyka produkcyjna 5 tyg. (tj. 200 godz., realizowana w trakcie II roku)	Praktyka	200	5
Hodowla roślin i nasiennictwo	Ćw. terenowe	10	2
Użytkowanie lasu	Ćw. terenowe	15	2
Ochrona lasu	Ćw. terenowe	15	2
Ochrona roślin	Ćw. terenowe	10	2

⁵ Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie.

Transport rolniczy i leśny* / ~~Ekonomia transportu rolniczego*~~	Ćw. terenowe	5	2
~~Wybrane zagadnienia rybactwa śródlądowego*~~ / Technika leśna a środowisko*	Ćw. terenowe	5	2
Rolnictwo ekologiczne* / ~~Produkcja zwierzęca na obszarach górskich*~~	Ćw. terenowe	5	2
~~Gospodarka łowiecka*~~ / Klęski żywiołowe w leśnictwie*	Ćw. terenowe	5	2
Łąkarstwo	Ćw. terenowe	10	1
Podstawy eksperymentu i doświadczalnictwo w naukach przyrodniczych	Ćw. terenowe	10	1
Entomologia i fitopatologia leśna* / ~~Biologiczne metody ochrony lasu*~~	Ćw. terenowe	10	1
Uwarunkowania rozwoju sektora usług leśnych* / ~~Podstawy technologii przerobu drewna*~~	Ćw. terenowe	10	2
~~Gospodarka energetyczna i odnawialne źródła energii*~~ / Uprawa roślin energetycznych*	Ćw. terenowe	10	2
~~Podstawy towaroznawstwa produktów zwierzęcych*~~ / Ocena surowców pochodzenia zwierzęcego*	Ćw. terenowe	10	2
Praktyka produkcyjna 5 tyg. (tj. 200 godz., realizowana w trakcie III roku, w tym 1 tydz. W szkółkarstwie)	Praktyka	200	5
Urządzanie lasu z typologią	Ćw. terenowe	10	1
Dendrometria	Ćw. terenowe	10	1
Ochrona środowiska	Ćw. terenowe	10	1
Kompleksowa praktyka inżynierska 2 tyg. (tj. 80 godz.)	Praktyka	80	2
Razem:		1205	99
II stopień			
Regionalne uwarunkowania produkcji rolnej i leśnej (I)	Ćw. terenowe	5	1
Urządzanie ekosystemów leśnych	Ćw. terenowe	10	1
Technologie produkcji zwierzęcej w terenach górskich	Ćw. terenowe	5	1
Wykorzystanie zasobów leśnych	Ćw. terenowe	5	1
Geoinformacja w leśnictwie i rolnictwie	Ćw. terenowe	10	1
Postęp biologiczny* / Genetyka populacji i postęp w hodowli roślin i zwierząt*	Ćw. terenowe	5	1
Regionalne uwarunkowania produkcji rolnej i leśnej (II)	Ćw. terenowe	5	1
Ochrona upraw rolnych i lasów (I)	Ćw. terenowe	5	1
Siedliskoznawstwo leśne	Ćw. terenowe	5	1
Hodowla lasu - zagadnienia wybrane* / ~~Nasiennictwo i szkółkarstwo leśne*~~	Ćw. terenowe	25	2
Elementy mikrobiologii żywności* / ~~Podstawy mikrobiologii w przetwórstwie rolno-spożywczym*~~	Ćw. terenowe	5	1
Fitocenozy użytków zielonych* / ~~Środowiskowa rola użytków zielonych*~~	Ćw. terenowe	5	1
Ochrona upraw rolnych i lasów (II)	Ćw. terenowe	5	1
Technologie produkcji roślinnej	Ćw. terenowe	10	1
Produkcyjność drzewostanów z biometrią	Ćw. terenowe	10	1
Gospodarowanie na górskich użytkach zielonych	Ćw. terenowe	5	1

Produkty regionalne i tradycyjne w UE	Ćw. terenowe	5	1
Obsługa SILP	Ćw. terenowe	20	1
Ochrona upraw rolnych i leśnych przed szkodnikami i przed zwierzyną wolnożyjącą* / Gospodarka łowiecka*	Ćw. terenowe	5	1
Sylwopastoralne użytkowanie pastwisk* / Gospodarka łąkowo-pasterska na użytkach rolno-leśnych*	Ćw. terenowe	5	1
Monitoring środowiska	Ćw. terenowe	5	1
Surowce zwierzęce w produkcji żywności	Ćw. terenowe	5	1
Rolne i leśne zbiorowiska roślinne* / Ochrona przyrody*	Ćw. terenowe	5	1
Praktyka (80 godz.)	Praktyka	80	2
Praktyka (240 godz.)	Praktyka	240	6
Praktyka (80 godz.)	Praktyka	80	2
Razem:		570	34

Tabela 5. Zajęcia lub grupy zajęć służące zdobywaniu przez studentów kompetencji inżynierskich / Zajęcia lub grupy zajęć przygotowujące studentów do wykonywania zawodu nauczyciela⁶

Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczba godzin zajęć stacjonarne/niestacjonarne	Liczba punktów ECTS	Stopień/tytuł, imię i nazwisko nauczyciela akademickiego lub innej osoby prowadzącej zajęcia ⁷
Agrofizyka	Wykład, ćwiczenia	30	2	prof. dr. hab. Kazimierz Klima
Zrównoważony rozwój obszarów wiejskich* / Zagrożenia cywilizacyjne lasu*	Wykład, ćwiczenia	35	3	dr inż. Jerzy Mączyński
Ekologia z zoologią	Wykład Ćwiczenia	35	2	dr inż. Anna Bugno-Pogoda
Zarządzanie gospodarką i finansami gminy* / Ekologiczne podstawy hodowli lasu*	Wykład Ćwiczenia	35	3	dr inż. Jerzy Mączyński
Wspólna polityka rolna* / Fundusze europejskie*	Wykład Ćwiczenia	35	3	dr inż. Janusz Kilar
Rynki produktów rolnych i leśnych* / Marketing w	Wykład konwersatoryjny	20	2	dr inż. Jerzy Mączyński

⁶ Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie, w przypadku, gdy absolwenci ocenianego kierunku uzyskują tytuł zawodowy inżyniera/magistra inżyniera lub w przypadku studiów uwzględniających przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela.

⁷ Podanie nazwiska osoby prowadzącej nie dotyczy kierunku pedagogika przedszkolna i wczesnoszkolna oraz kierunku pedagogika specjalna przygotowującego do wykonywania zawodu nauczyciela pedagoga specjalnego.

rolnictwie i leśnictwie*				dr inż. Janusz Kilar
Ogólna uprawa roślin	Wykład Ćwiczenia	50	4	-
Chemia rolna	Wykład Ćwiczenia	40	4	-
Hodowla lasu	Wykład Ćwiczenia	40	3	-
Maszynoznawstwo rolnicze i leśne	Wykład Ćwiczenia	35	3	-
Fizjologia i żywienie zwierząt	Wykład Ćwiczenia	35	3	-
Technologia informacyjna	Ćwiczenia	30	2	-
Grafika inżynierska* / Fotogrametria i systemy informacji przestrzennej*	Ćwiczenia	20	2	-
Zarządzanie gospodarstwem leśnym* / Zarządzanie małym i średnim przedsiębiorstwem w agrobiznesie*	Wykład Ćwiczenia	35	3	-
Szczegółowa uprawa roślin	Wykład Ćwiczenia	45	4	-
Eksploatacja maszyn rolniczych i leśnych	Wykład Ćwiczenia	35	2	-
Chów i hodowla zwierząt	Wykład Ćwiczenia	45	3	-
Nauka o produktywności lasu	Wykład Ćwiczenia	35	3	-
Rolnictwo ekologiczne* / Melioracje i gospodarka wodna*	Wykład Ćwiczenia	35	3	-
Podstawy towaroznawstwa produktów roślinnych* / Ocena surowców pochodzenia roślinnego*	Wykład Ćwiczenia	35	3	-
Hodowla roślin i nasiennictwo	Wykład Ćwiczenia	35	3	prof. dr. hab. Kazimierz Klima mgr inż. Artur Chorostyński

Użytkowanie lasu	Wykład Ćwiczenia	50	4	dr hab. inż. Waldemar Gil dr inż. Zdzisław Setnik
Ochrona lasu	Wykład Ćwiczenia	45	3	dr Łukasz Lis
Ekonomika i organizacja gospodarstw rolniczych i leśnych	Wykład Ćwiczenia	30	2	dr inż. Stanisław Zajęc
Ochrona roślin	Wykład Ćwiczenia	35	3	prof. dr hab. inż Mirostław Kasperczyk mgr inż. Artur Chorostyński
Rachunkowość przedsiębiorstw rolniczych i leśnych* / Planowanie działalności gospodarczej i marketingowej*	Wykład Ćwiczenia	40	4	dr inż. Stanisław Zajęc
Transport rolniczy i leśny* / ~~Ekonomika transportu rolniczego*~~	Wykład konwersatoryjny	25	2	dr hab. inż. Waldemar Gil
Wybrane zagadnienia rybactwa śródlądowego* / Technika leśna a środowisko*	Wykład konwersatoryjny	25	2	dr hab. inż. Waldemar Gil
Rolnictwo ekologiczne* / Produkcja zwierzęca na obszarach górskich*	Wykład konwersatoryjny	25	2	prof. dr. hab. Kazimierz Klima
Gospodarka łowiecka* / Kłęski żywiołowe w leśnictwie*	Wykład konwersatoryjny	25	2	dr Łukasz Lis
Ekonomika i organizacja gospodarstw rolniczych i leśnych	Wykład Ćwiczenia	30	2	dr inż. Jerzy Mączyński dr inż. Stanisław Zajęc
Łąkarstwo	Wykład Ćwiczenia	35	2	prof. dr hab. inż Mirostław Kasperczyk
Podstawy eksperymentu i doświadczalnictwo w naukach przyrodniczych	Wykład Ćwiczenia	35	2	dr Marian Szewczyk

Entomologia i fitopatologia leśna* / Biologiczne metody ochrony lasu*	Wykład Ćwiczenia	30	2	dr Łukasz Lis
Uwarunkowania rozwoju sektora usług leśnych* / Podstawy technologii przerobu drewna*	Wykład Ćwiczenia	35	3	dr hab. inż. Waldemar Gil
Gospodarka energetyczna i odnawialne źródła energii* / Uprawa roślin energetycznych*	Wykład Ćwiczenia	35	3	dr Marian Szewczyk
Podstawy towaroznawstwa produktów zwierzęcych* / Ocena surowców pochodzenia zwierzęcego*	Wykład Ćwiczenia	35	3	dr inż. Janusz Kilar
Urządzenie lasu z typologią	Wykład Ćwiczenia	35	2	dr inż. Anna Bugno-Pogoda
Dendrometria	Wykład Ćwiczenia	35	2	dr inż. Anna Bugno-Pogoda dr inż. Zdzisław Setnik
Ochrona środowiska	Wykład Ćwiczenia	35	2	dr Marian Szewczyk mgr inż. Artur Chorostyński
Statystyczne programy komputerowe	Wykład Ćwiczenia	20	1	dr inż. Anna Bugno-Pogoda
Systemy zarządzania jakością w rolnictwie* / Systemy zarządzania jakością w leśnictwie*	Wykład konwersatoryjny	20	2	dr inż. Jerzy Mączyński
Technika komputerowa w rolnictwie i leśnictwie* / Wizualizacja informacji w rolnictwie i leśnictwie*	Ćwiczenia	20	2	dr Marian Szewczyk
Razem:		1440	112	

Tabela 6. Informacja o programach studiów/zajęciach lub grupach zajęć prowadzonych w językach obcych⁸

I stopień					
Nazwa programu/zajęć/grupy zajęć	Forma realizacji	Semestr	Forma studiów	Język wykładowy	Liczba studentów (w tym niebędących obywatelami polskimi)
użytkowanie lasu	wykład	5	stacjonarna	polski (z elementami języka obcego – hiszpański)	<p>Liczba studentów polskich – dane dostępne w DTS.</p> <p>Liczba studentów niebędących obywatelami polskimi, ale studiujących w pełnym wymiarze – dane dostępne w DTS.</p> <p>Liczba studentów niebędących obywatelami polskimi, studiujących w ramach programu Erasmus+ wynosi 1</p>

II stopień					
Nazwa programu/zajęć/grupy zajęć	Forma realizacji	Semestr	Forma studiów	Język wykładowy	Liczba studentów (w tym niebędących obywatelami polskimi)
-	-	-	-	-	-

⁸ Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie. Jeżeli wszystkie zajęcia prowadzone są w języku obcym należy w tabeli zamieścić jedynie taką informację.

Załącznik nr 2. Wykaz materiałów uzupełniających

Cz. I. Dokumenty, które dołączono do raportu samooceny (wyłącznie w formie elektronicznej)

1. Program studiów dla kierunku studiów (I i II stopnia).
2. Obsada zajęć na kierunku.
3. Harmonogram zajęć na studiach stacjonarnych.
4. Charakterystyka nauczycieli akademickich oraz innych osób prowadzących zajęcia dydaktyczne.
5. Charakterystyka wyposażenia sal wykładowych, pracowni, laboratoriów i innych obiektów, w których odbywają się zajęcia związane z kształceniem na ocenianym kierunku, a także informacja o bibliotece i dostępnych zasobach bibliotecznych i informacyjnych.
6. Wykaz tematów prac dyplomowych (I i II stopień).
7. Uchwała Senatu UP w Sanoku w sprawie zatwierdzenia raportu samooceny na kierunku gospodarka w ekosystemach rolnych i leśnych.

